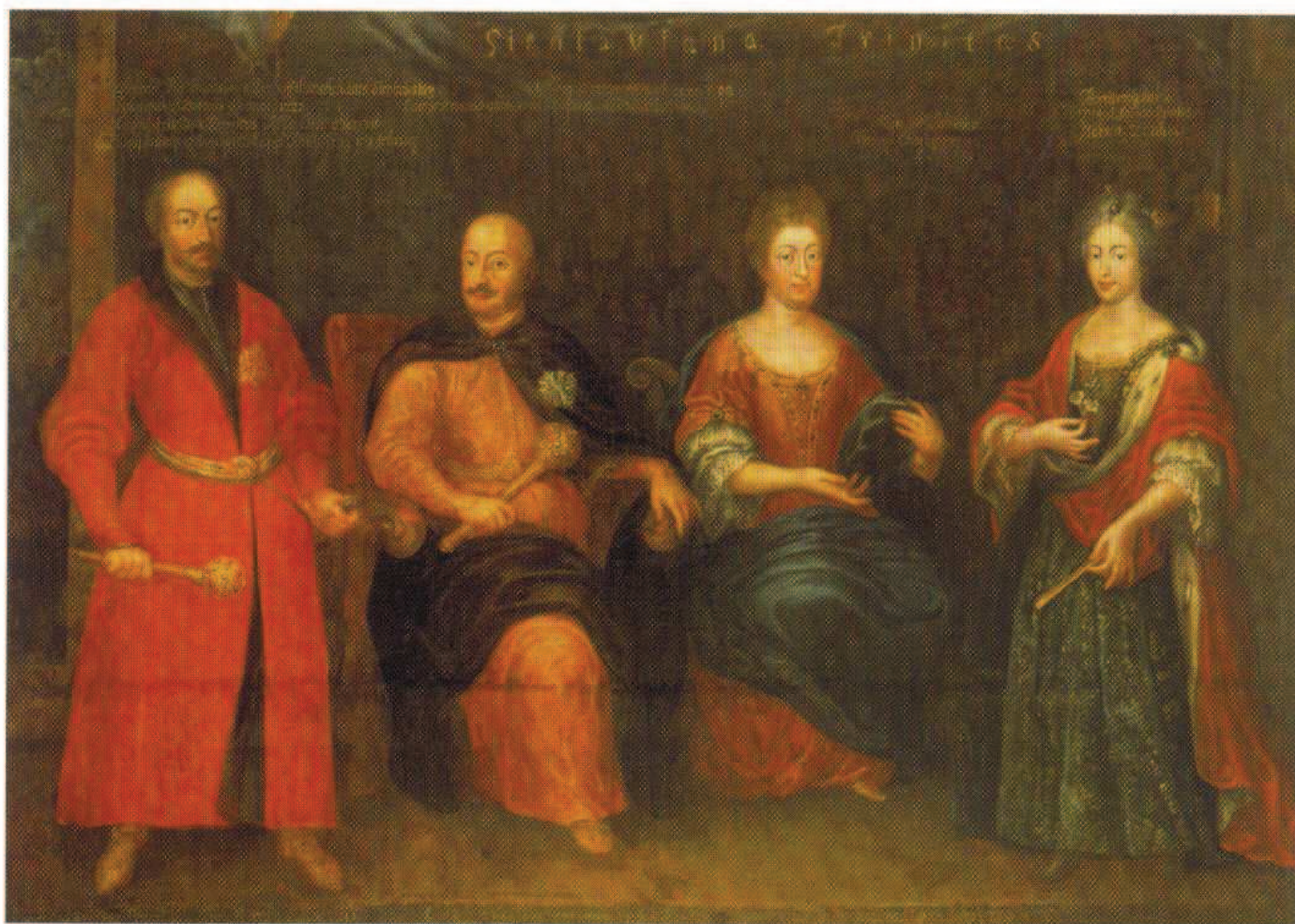

MATERIAŁY Z OKRESU 1717 – 1729 DO DZIEJÓW HUT SZKLANYCH POD LUBACZOWEM, NALEŻĄCYCH DO RODU SIENIAWSKICH (część 1)

1. Portret rodziny Sieniawskich; od lewej; Stanisław Denhoff, Adam Mikołaj Sieniawski, Elżbieta Sieniawska, Maria Zofia z Sieniawskich Denhoffowa - malarz polski, 1724 - 1726; nr inw.Wil. 1264, fot. T. Żółtowska-Huszczka

Dotychczasowa literatura poświęcona hutom szkła funkcjonującym w dobrach hetmana wielkiego koronnego

Adama Mikołaja Sieniawskiego (ok. 1666 – 1726)¹ i jego żony, Elżbiety z Lubomirskich (ok. 1669 – 1729)² –

¹ A. K. Link-Lenczowski, *Polski słownik biograficzny*, Warszawa – Kraków 1996, t. XXXVII/1, z. 152, s. 105 – 115.

² A. K. Link-Lenczowski, B. Popiołek, *Polski słownik biograficzny*, j. w., s. 90 – 96.

od 1720 właścicielki Wilanowa, w jednym tylko wypadku cytuje material źródłowy dotyczący działalności tych manufaktur. Pionierskie opracowania Haliny Chojnackiej³ – mające podstawowe znaczenie dla określenia organizacji, charakterystyki produkcji i rangi hut lubaczowskich (a szczególnie produkującej szkło luksusowe Huty Kryształowej) w wytwórczości szklarskiej XVIII wieku w Polsce oraz dla przypisania jej zespołu wyrobów – powołują się z jednej strony na archiwalia pozyskane dzięki rewelacyjnym wg niej odkryciom Euzebiusza Łopacińskiego penetrującego archiwum Radziwiłłów w Warszawie, z drugiej zaś na informacje odnalezione w krakowskim archiwum Czartoryskich. Te ostatnie, wg autorki: „... rzucają skąpe co prawda ale pewne światło na dzieje manufaktury szklanej w Lubaczowie. Dokumenty te nie dotyczą bezpośrednio czynności manufaktury – brak jest właściwego archiwum przedsiębiorstwa. Wiadomości pochodzą 'z drugiej ręki', a mianowicie z inwentarzy dóbr,

rachunków starościńskich, czy rejestru pogłównego.... Brak aktów wewnętrznych manufaktury rekompensuje w drobnej części korespondencja.”⁴. Dopiero niedawno udało się odnaleźć w tych samych zbiorach dokument stanowiący takie właśnie, niezwykle cenne, źródło bezpośrednie⁵. Jest nim przechowywany obecnie w Dziale Rękopisów Biblioteki XX Czartoryskich w Krakowie poszyt z dziewięcioma kartami luzem – „Klucz oleszycki. Huta kryształów: rejestry i wykazy pieniężne oraz wyrobów. 1718 – 1729”⁶. Dzięki niemu można dopełnić, uszczegółwić, a czasem nawet skorygować dotychczasową wiedzę na temat najwcześniejszego okresu funkcjonowania huty. Łamy naszego muzealnego wydawnictwa umożliwiają – co bardzo istotne – przedstawienie wybranych archiwaliów *in extenso*, pozwalając na znacznie dogłębszą ich analizę, niż daje to interpretacja autorska. Uzupełnieniem tego dokumentu jest niewielki zespół innych materiałów źródłowych, które udało się wyszukać w tymże ar-

³ H. Chojnacka, *Puchar hetmana Sieniawskiego jako dokument działalności manufaktury szklanej w Polsce w wieku XVIII*, (w): Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie II, 1957, s. 441 – 459; H. Chojnacka, P. Chrzanowska, *Manufaktura szkła Adama Mikołaja Sieniawskiego pod Lubaczowem (1718-1729)*, (w): Biuletyn Historii Sztuki XXII, 1960, nr 3, s. 328 – 330; H. Chojnacka, *Początki szkła kryształowego w Polsce w XVIII w.*, (w): Szkło i Ceramika XX, 1969, nr 10, s. 273 – 278 – tu przytoczony list K. E. Fremela do M. K. Radziwiłła ze zbiorów AGAD w Warszawie, błędnie datowany na 6 stycznia 1757, zamiast 1747.

⁴ H. Chojnacka, *Puchar hetmana Sieniawskiego...*, j. w., s. 444 – 445. W przypisie odwołanie do dokumentów przechowywanych wówczas w Wojewódzkim Archiwum Akt Dawnych w Krakowie. Dział Czartoryskich. Archiwum Gospodarcze, Nr 1489, 4527, 4529 i listu Vol. 141. M. (pomieszczone są tu listy Mokejna, superintendenta huty Kryształowej skierowane do Sieniawskiego – obecnie nieudostępniane z powodu bardzo złego stanu zachowania).

⁵ O natrafieniu na ten nieznaný do tej pory material powiadomiła mnie prowadząca badania nad wilanowskimi zegarami szafkowymi z okładziną lustrzaną Anna Kwiatkowska, za co należą jej się serdeczne podziękowania.

⁶ Bibl. Czartoryskich rkps Ew. 159/2. Dla porównania: ze stu czterdziestoletniej działalności radziwiłłowskiej manufaktury szkła w Nalibokach zachował się tylko jeden sumaryczny rachunek huty z zestawieniem kwot „percepty” i „ekspensy” – za lata 1737 – 1743 (omówiony: A. J. Kasprzak, *Szkła z hut Radziwiłłowskich. Naliboki (1722 – 1862). Urzeczy (1737 – 1846)*, T. I, *Szkła ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie*, Warszawa 1998, s. 127 – 134).

chiwum⁷, w tym także przywoływane we wcześniejszej literaturze. Wydaje się celowym udostępnienie osobom zajmującym się polską wytwórczością szklarską wszystkich odnalezionych tu rękopiśmiennych fragmentów, co zobrazuje pewien etap badań nad tym zagadnieniem⁸. Ze względu na pojemność wydawnictwa materiał ten podzielony zostanie na dwie części, publikowane w kolejnych zeszytach „Studiów Wilanowskich”.

Bezpośrednim powodem zajęcia się przeze mnie hutami Sieniawskich jest obecność w wilanowskiej kolekcji muzealnej niedużego zespołu wysokiej klasy artystycznej, szlifowanych i rytowanych szkieł, przypisanych wytwórczości Huty Kryształowej pod Lubaczowem. Wila-

nów, choć geograficznie oddalony od miejsca produkcji, był – poprzez osoby właścicieli – bezpośrednio z nim powiązany. Nie dziwi więc fakt, że zachowały się tu m. in. kielichy serwisowe zdobione herbem Adama Mikołaja Sieniawskiego⁹. Szklane naczynia z Lubaczowa udało się zidentyfikować w polskich zbiorach¹⁰ dzięki pracom badawczym zainicjowanym przez H. Chojnacką. Prezentacja dotyczących ich archiwaliów może spowodować znacznie pełniejsze zrozumienie kontekstu ich powstania – w ten sposób stają się one bardziej żywe, nie są zawieszane w próżni, a dociekania na ich temat są oparte w coraz mniejszym stopniu na intuicji i spekulacjach. Niestety, publikowanie źródeł archiwalnych dotyczących szklarstwa stanowi przykład od-

⁷ Korzystałam w czasie kwerendy prowadzonej w latach 1998 – 2000 z rękopisów: 4528 – 4532 IV, 4534 – 4536 IV (inwentarze starostwa lubaczowskiego), 4820 IV, 4827 IV (rachunki handlu gdańskiego), 5811 (listy Fremela), 5897 (listy Morzyckiego), 5903 (listy Nowosielskiego), 5963 (listy Szuarta), 3833 V (akta grodzkie), 4533 IV, 2527 IV, 2599 IV, 2903 V, Gosp. 341, Gosp. 559, Gosp. 770A, Gosp. 924, Gosp. 963, Gosp. 1102, Gosp. 1469, Gosp. 1472, Gosp. 1488, Gosp. 1489, Gosp. 1688, Ew. 121, Ew. 121A, Ew. 299 (rejestry dochodów i wydatków, rachunki, dyspozycje ekonomiczne, supliki), Ew. 405/1 (dokumenty osobiste Sieniawskiego). Niektóre z nich przekazane mi zostały bezpośrednio przez pana Janusza Nowaka, kierownika Działu Rękopisów, który okazał wielką życzliwość i pomoc w trakcie prowadzenia przeze mnie prac badawczych.

⁸ Wybrane nieliczne fragmenty tego materiału opublikowałam w rubryce „Z historii polskiego hutnictwa szkła” na łamach *Szkła i Ceramiki* R. 50, 1999, nr 5, s. 30 – 34 (w transkrypcji wymaganej przez redakcję). Za pomoc w analizie zebranych tekstów dziękuję technologowi szkła, inż. Lutosławowi Lichocię.

⁹ Zob. publikowane przez E. Birkenmajer szkła w: *Artystyczne zbiory Wilanowa*, Warszawa 1979, s. 220, kat. 98, 99 oraz w: *Rzemiosło artystyczne i plastyka w zbiorach wilanowskich. Katalog – Przewodnik po Galerii*, Warszawa 1980, s. 164 – 166, gabl. 47, poz. 3, gabl. 48, poz. 1 – 3, gabl. 49, poz. 1, 2, gabl. 51, poz. 1 – 3, a także w artykule *Butle podróżne z herbem „Janina” i domniemany ich pierwotny właściciel*, (w): *Studia Wilanowskie*, 1979, z. V, s. 53 – 57, il. 1 – 2.

¹⁰ Poza w. w. literaturę: H. Chojnacka, *W sprawie przemysłu szklarskiego w Polsce*, (w): *Szkło i Ceramika* VI, 1955, nr 11, s. 255 – 259; *Le verre en Pologne*, (w): *Bulletin des Journées Internationales du Verre*, 1963, nr 2, s. 15 – 94; *Sztuka zdobnicza. Dary i nabytki 1945-64. Katalog* (Muzeum Narodowego w Warszawie), Warszawa 1964; H. Chojnacka, *Stan badań nad historią szklarstwa artystycznego w Polsce*, (w): *Szkło i Ceramika* XVII, 1966, nr 9, s. 229 – 233; *Staropolski toast. Wystawa naczyń toastowych*, Łańcut 1970; H. Chojnacka, P. Chrzanowska, *La verrerie polonaise baroque et ses contacts avec l'Europe Centrale*, (w): *Annales du 5e Congrès International d'Etude Historique du Verre*, Liège 1972, s. 187 – 195; *Kunst des Barock in Polen am Nationalmuseum in Warschau. Ausstellung im Herzog Anton Ulrich-Museum Braunschweig vom 20. Mai bis 10. Juli 1974*, Braunschweig 1974; *Polskie szkło do połowy 19 wieku*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1974; H. Chojnacka, E. Birkenmajer, *Polskie szkło barokowe. wystawa w 250-lecie założenia manufaktur szkła w Nalibokach. Informator*, Warszawa 1975; *Polskie szkło do połowy XIX wieku*, wyd. 2, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1987; P. Chrzanowska, *Szkła artystyczne z polskich manufaktur XVIII w.*, Warszawa 1987.

osobniony¹¹; więcej szczęścia od Lubaczowa miały w tym względzie nieco później założone nalibocko-urzędzkie huty Radziwiłłów¹². Trzeba więc mieć nadzieję, że stopniowo sytuacja ta ulegnie zmianie.

W 1717 roku w starostwie lubaczowskim w dobrach Sieniawskiego rozpoczęto prace w celu uruchomienia manufaktury mającej trudnić się luksusową wytwórczością szklarską. Jej założenie, a później kierowanie nią, powierzone zostało Konstantemu Franciszkowi Fremelowi¹³, znanemu specjalście szklarskiemu – około pięćdziesięcioletniemu hutnikowi i technologowi, Francuzowi (?) sprowadzonemu na tereny Polski z Saksonii, który sprawdził się jako organizator kilku hut saskich, a także królewskiej manufaktury szkła kryształowego na Bielanach pod Warszawą. Najwcześniejszą wzmianką na jego temat w omawianych dokumentach jest zapis z 1 sierpnia 1717, kiedy to w instrukcji sporządzonej dla pisarza Oszczędowskiego, oddelego-

wanego do prac przy organizowaniu huty, obliguje się go do wykonywania zaleceń Fremela. 25 listopada 1717 odnotowana jest odebrana przez niego *laffa* (pensja) za cztery tygodnie¹⁴. Na miejsce lokalizacji huty wybrano wieś Hucisko Stare, gdzie uprzednio istniała już huta szkła. Od samego początku jej nazwie w archiwaliach towarzyszy, odnoszące się do jej przyszłego charakteru, określenie „kryształowa” (czasem wymiennie z „nowa”). Tak odnotowuje się 12 sierpnia¹⁵ 1717 wydatek na wódkę *dla ludzi na Zakładziny Huty nowej krzysz: [tałowej]*. Od tego miesiąca wzmiankowane są prace przy jej budowie: dostarczanie drewna, zatrudnienie kowali, okucie wielkich wrót w hucie, w październiku stawia się tam dwa kaflowe, zielone piece, w listopadzie szklili się okna. Przez cały czas opłaca się dozór tego przedsięwzięcia: *Draganom dwóm przy budowaniu Huty Nowej zostawionym ad 25 Aug: ad d ultimum Xbr. zlp 36*. Murarz odbiera 8 października zapłatę za wykonany w nowej hucie

¹¹ Do godnych podziwu wyjątków należy inicjatywa podjęta przez L. Lichotę i A. Kasprzak na łamach *Szklania i Ceramiki*, dzięki którym od 1996 r. tego typu niezwykle interesujące dane zapełniają dział: „Z historii polskiego hutnictwa szkła”.

¹² W zestawieniu z hutami Sieniawskich w ich przypadku i materiał źródłowy odnaleziono nieporównywalnie obszerniejszy. Już pod koniec XIX w. w oparciu o dane z archiwum w Nieświeżu opublikowano inwentarze huty zwierciadlanej w Urzeczcu (A. Jelski, *Wiadomość historyczna o fabryce szkieł i zwierciadeł ozdoby w Urzeczcu Radziwiłłowskim na Litwie*, (w): *Sprawozdania Komisji Historii Sztuki w Polsce*, t. VI, 1897, s. 232 – 263), w 1953 r. ukazał się poprzedzony wnikliwym omówieniem spory wybór źródeł dotyczący manufaktury w Nalibokach (B. Smoleńska, *Materiały do dziejów huty szklanej w Nalibokach z XVIII wieku*, (w): *Teki Archiwalne I*, Warszawa 1953, s. 79 – 147), w 1958 r. niewielkie uzupełnienie Jelskiego (K. Buczkowski, *Dawne szkła artystyczne w Polsce*, Kraków 1958, Aneks – s. 171 – 177); wynikiem gruntownej penetracji archiwum Radziwiłłów są – szeroko omawiające źródła i często poparte drobnymi cytatami – późniejsze prace: Z. Kamińska, *Manufaktura szklana w Urzeczcu 1737-1846*, Warszawa 1964, czy wydany ostatnio, szczegółowo opracowany katalog towarzyszący wystawie z 1998 r.: A. J. Kasprzak, *Szkła z hut Radziwiłłowskich*, j. w.

¹³ Pełniejsze informacje na temat jego osoby – zob. H. Chojnacka, *Początki szkła kryształowego*, j. w.; A. J. Kasprzak, *Szkła z hut Radziwiłłowskich*, j. w., s. 24 – 27.

¹⁴ W literaturze przyjęto na podstawie własnej, listownej wypowiedzi Fremela, że pozostawał on w hucie Sieniawskiego przez okres dwóch trzyletnich kontraktów (H. Chojnacka, *Początki szkła kryształowego*, j. w., s. 274 nn); w omawianej grupie archiwaliów jego nazwisko nie pojawia się już po 22 stycznia 1722.

¹⁵ Datę tę opublikowano w *Szkle i Ceramice* (zob. przypis 8) z błędem – jako 12.06.

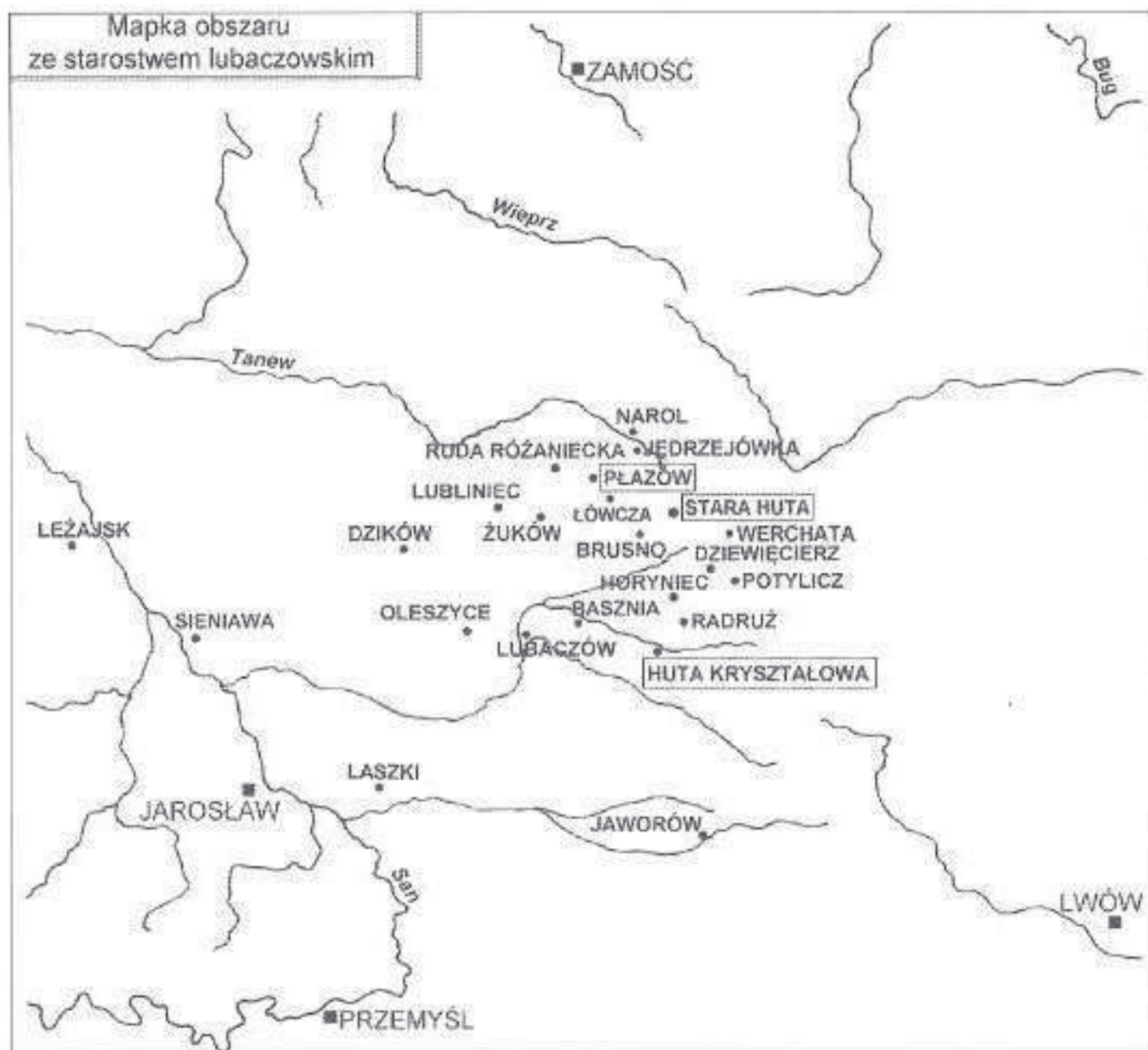
piec mały dla Próby krzyszc: /tału/ – przypuszczalnie dwudonicowy piec szklarski wytopowo – wyrobowy, ogniowy, opalany polanami drewna, z bezpośrednio dobudowanym piecem chłodniczym. Próby wytopu szkła musiały wypadać pomyślnie, skoro zarejestrowano prace dwóch murarzy przy drugim piecu, trwające od 21 października do 4 grudnia. W tym przypadku jest to już piec produkcyjny, z pewnością czterodonicowy¹⁶ z oszowem. Równocześnie kompletowane są narzędzia potrzebne do produkcji – 2 grudnia płaci się za stępy do tłuczenia gliny oraz zamówione przez Fremela *Zelaza i Naczynia rozne do Huty nowej*. Ostatniego grudnia 1717 odnotowuje się pierwszy przyjazd na miejsce Fremela wraz z towarzyszącym mu Monzyną. Huta Kryształowa rozpoczyna swą twórczą działalność 21 sierpnia 1718. W tym samym roku przy powstawaniu wokół niej różnych budynków dla rzemieślników zatrudnieni są cieśle, szklarze, murarze, strycharz, garncarz potylicki od stawiania pieców. W kolejnym roku trwają prace nad rozbudową huty, wzmiankuje się cieśli zatrudnionych przy budynku karczmy oraz darowiznę w wysokości 100 zł złożoną na ręce hospodyna Tymofeja, na rzecz mającej powstać przy hucie cerkwi. W 1720 cerkiew jest już pokrywana gontami (rok później Sieniawski wyposaża ją w obraz), a cieśla znajduje zatrudnienie przy budowie nowego browaru, który w grudniu ma już gonty. W starszych budynkach stale prowadzi się prace remontowe i uzupełniające: w kuźni stawia się nowy piec i wymienia okna, przestawia się piec u hutni-

ka Matjasza, reperuje się okna w hucie. W związku z koniecznością cyklicznego odnawiania pieca hutnego oplaca się górników obrabiających potrzebne do jego budowy kamienie, strycharza od wypалу cegły i murarzy (w kolejnych latach pozycje te powtarzają się). W roku 1722 wzmianki dotyczą odrębnego budynku do wyrobu szkła tafłowego – wymienieni są mielnicy pracujący przy jego fundamentach, cieśle, szklarz i mularze murujący *Piec Tafłowy*. W miarę upływu lat osada wiąże się z hutą coraz silniej – w 1723 część uczniów huty w związku z założeniem rodzin otrzymuje pieniądze na budowę domów. (W tym samym roku pojawia się zapis o zakupie kłódek do zamykania szkła w magazynach, najwyraźniej niezbędnych w celu zapobieżenia kradzieży). W kolejnym roku trwają prace przy budynku szlifierskim, oddzielnym – w przeciwieństwie do początkowego układu huty – od budynku głównego. W 1725, jak dwa lata wcześniej, pozyskane są *kamienie młyńskie doroznych młynow*, w ostatnim zaś roku objętym wykazem *Expensów* pojawia się, poza rutynowymi wydatkami, jak pokrycie gontami dachów i spichlerza lub stawianie pieca w hucie, darowizna popom lubelskim na fundusz nowej cerkwi. Jak łatwo zauważyć, w ciągu dziewięciu lat wyrasta wokół huty cała osada zaspokajająca wszystkie potrzeby jej mieszkańców. Nosząca obecnie nazwę Huty Kryształowej miejscowość położona nad rzeczką Smolinką w pobliżu Horyńca¹⁷ nie jest jednak pierwotnym miejscem lokalizacji huty będącej własnością Sieniawskich¹⁸. Dawne Hucisko Stare można dziś łączyć

¹⁶ Ilości donic nie precyzuje opis huty z 14.12.1718, lecz przemawia za nią ilość zatrudnionych od tego roku dymarzy z uczniami.

¹⁷ Dziś przysiółek Huta Kryształowa w obrębie Sieniawki, gmina Lubaczów, pow. Lubaczów.

¹⁸ Dotychczasowa literatura nie jest w tym przypadku precyzyjna, wskazując czasem na obecną Huciskę Kryształową – umiejscawiając Hucisko Stare opodal Horyńca (H. Chojnacka, *Manufaktura szkła Adama Mikolaja Stentawskiego*, j. w., s. 328; B. Szelegejd, „Z historii polskiego hutnictwa szkła”, j. w., s. 30). Odmiennej lokalizację zasugerowała mi Aleksandra Kasprzak, a potwierdziły to dane archiwalne.

2. Mapka regionu

z leżącą 9 km na południe od Narola Starą Hutą¹⁹, położoną w pobliżu źródeł Tanwi i nieopodal traktu prowadzącego ze Lwowa przez Zamość i Lublin do Warszawy. Dawna osada skupiona wokół manufaktury szklanej musiała leżeć w obrębie czworoboku, którego naroża wyznaczają pobliskie grunta: Brusna (dziś ok. 5 km na płd od Starej Huty), Łówczej

(ok. 5 km – na zach), Jędrzejówki i Woli Wielkiej (ok. 6 km – na płn) oraz Werchaty (ok. 8 km – na wsch)²⁰. Usytuowana w lasach, w dogodnej odległości od głównych punktów administracji: ok. 25 km na północny-wschód od Lubaczowa, ok. 30 km od głównej miejscowości klucza – Oleszyc, zaś około 60 km od leżącej nad Sanem Sieniawy, oddalona była

¹⁹ Dziś przysiółek Stara Huta w obrębie Huty Złomy, gmina Narol, pow. Lubaczów.

²⁰ Za tożsamością dzisiejszej Starej Huty i dawnego Huciska Starego przemawia m. in. opis obszarów dworskich należących do folwarku hucińskiego z inwentarza starostwa lubaczowskiego z 1717. W spisie wymienione są m. in.: *Złomy od Ławczy od zachodu...*, *Węglarki na południe od Brusna...*, *Niwa wielka od Wierchaty na wschód Słońca...*, czyli tereny otaczające z trzech stron

tylko 10 km na zachód od jednego z trzech miast starostwa – Płazowa²¹, w pobliżu którego już od 1713 pracowała dla Sieniawskiego huta szkła. Wytwórnia ta, nazywana „hutą prostą płazowską”, choć uruchomiona jako dochodowa arenda trudniąca się głównie produkcją szkła taflowego, a także naczyniowego zwykłej jakości – ordynaryjnego i półbiałego, z pewnością stała się zapleczem dla nowo powstającej. Sama jej obecność na terenie dóbr (wypraktykowane metody działania) stwarzała dogodne warunki dla szybszego doszkolenia niezbędnych pracowników. Intencją Sieniawskiego było jednak posiadanie pozostającej pod osobistym nadzorem wytwórni opartej na najlepszych wzorach, a gwarancję produkcji na wysokim poziomie dawali fachowcy sprowadzeni z zagranicy.

Znający recepturę szkła kryształowego i odpowiedzialny za uruchomienie oraz funkcjonowanie huty Fremel werbuje specjalistów ze znanego mu regionu – Saksonii, a także Czech i Śląska²², dbając równocześnie, aby od samego początku pracy na nowym terenie kształcili oni uczniów pochodzących z miejscowej ludności²³. W rezultacie powstaje jedna z nielicznych na obszarze północno-środkowej Europy manufaktur szklarskich, łączących pod jednym dachem produkcję wysokiej jakości bezbarwnego szkła kryształowego potasowo-wapniowego z jego szlifiersko-rytowniczym zdobieniem. Jeszcze w 1728 roku na 38 zatrudnionych w hucie wymienia się, przeważnie na kluczowych stanowiskach, ośmiu cudzoziemców: z Czech – Bartla²⁴ mistrza dymarza, Chrystyana²⁵ mistrza szli-

dzisiejszą Starą Hutę. Inwentarze starostwa z 1719 i 1723 wymieniają na terenie Brusna nazwę gruntu – „ćwierć Hutnicza”, opisaną jako „nadana do Huty”, zaś chłopci z tej najbliższej Hucisku Staremu wsi świadczą powinności na rzecz Huty Kryształowej. I odwrotnie, kiedy w 1729 starostwo lubaczowskie objęte jest spisem po śmierci Elżbiety Sieniawskiej, w ramach powinności chłopów z Huciska Starogo ujęto: *Szarwark pomieścić od Starow daleko więc do Brusńskiego małego odrabiać powinni kiedy potrzeba*. Huta Kryształowa określona jest także w 1726 jako posadowiona w pobliżu rzeki Tanwi (a nie Smolinki). Kiedy bowiem po śmierci Sieniawskiego toczy się proces sądowy z Lipskimi (właścicielami leżących za Tanwią Lipia, Lipska, Belźca, czy Przeworska) o granice posiadłości, komisarz generalny dóbr Sieniawskiego, J. Nowosielski, szczegółowo opisuje wizytę komisarzy sądowych przybyłych na wizję lokalną na grunt sporny *nazywający się Kobyle Jezioro pod Hutą kryształową o Cwierć mile*, według niego należący do gruntów brusińskich starostwa lubaczowskiego, zaś Lipskich – do będących ich własnością Jedrzejówki. W liście z 9.07. do Sieniawskiej stwierdza on, iż Lipscy zarzucają mu *przywłaszczenie gruntów Jedrzejówki y osadzenie Chłopów jako też ozdobienie młynka za Tanwią z tej Strony Huty postawionego przez Pana Surskiego Dzierżawcy tegoż Huciska Starogo od S. P. Jmci Pana Starosty Sandomirskiego na innej krynicy w gruntach Huciskich ciekącej*, co do tej pory nie było ścigane przez prawo, czemu zaprzeczają Lipscy, a przyznają rację okoliczni mieszkańcy starostwa.

²¹ Dziś gmina Narol, pow. Lubaczów. Nazwa funkcjonuje w literaturze szklarskiej jako Płazów (np. H. Chojnacka, *Puchar hetmana Sieniawskiego*, j. w., s. 444, czy *Polskie szkło*, j. w., wyd. 2, s. 89, Mapa 5 na s. 90 – 91). Obecnie stosowaną – Płazów – odnotowuje również *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. B. Chlebowskiego, W. Walewskiego wg planu E. Sulimierskiego i z pomocą zgromadzonych przez niego materiałów, t. VIII, Warszawa 1887, s. 281 – 282.

²² Sobolewski rozliczając 9.03.1718 pieniądze wydane na potrzeby Huty Kryształowej w podróży do Wrocławia zaznacza 16 zł *Posłancowi umyślnemu ordynowanemu do Hitzberku [Jeleniej Góry] dla zaciągnięcia Szklarzow*.

²³ Odnotowywana w dokumentach liczba uczniów rosła od ośmiu w 1718, poprzez dziesięciu w 1719, do dwunastu w 1720, (jedenastu – 08. i 09.1722) 1725 – 1728.

²⁴ Wymieniany w corocznych zestawieniach od roku 1723 do 1726.

fierza i Jozefa²⁶ kuglera, z Saksonii – Daniela²⁷ hutnika dymarza i Hękę²⁸ mistrza tafelnika, ze Śląska – Pencla²⁹ mistrza rytownika i Hędrycha ucznia rytownika oraz z Wiednia – Carola³⁰ mosiężnika. Pozostali pracownicy wywodzą się z Oleszyc, Sieniawy, Dzikowa i samej Huty. Sporządzający wykaz superintendent Mokejn³¹ w kilku przypadkach określa dokładniej ich funkcje. Pisarz Netrepski³² ma za zadanie rejestrowanie całości dochodu i rozchodu manufaktury, obliczanie zarobku rzemieślników i wypłatę ich należności, Matyasz³³ – majster materialista (poza dozowaniem zestawu szklarskiego) odpowiada za sprzedaż szkła. W owym czasie poza pisarzem i materialistą załogę huty stanowią: dwaj dymarze z czterema uczniami, jeden ta-

felnik z dwoma uczniami, trzech szlifiery z uczniem i jeden kugler z uczniem, ośmiu rytowników³⁴ z trzema uczniami, jeden specjalista od wyrobu świeczników, jeden mosiężnik, jeden potażnik (trudniący się także wyrobem tygli) z uczniem, jeden stolarz, jeden ślusarz, dwóch palaczy dziennych i dwóch nocnych. Dziesięć lat wcześniej na czele huty stał jej dyrektor – Fremel (opłacany w latach 1719 – 1720 również za wykonanie świeczników). Coroczne zestawienia wymieniają przez cały okres 1718 – 1726 pisarza hucińskiego, jedną osobę przygotowującą potaż i dwóch odpowiadających za palenie w piecach hutnych szularzy. Za wyjątkiem lat 1720 i 1726 wzmiankuje się poza Josiem³⁵ drugiego szafarza – w roku 1719 Matyasza³⁶,

²⁵ Należący do najstarszych pracowników, odnotowywany jako Krystyan lub Krystyian w latach 1718 - 1726.

²⁶ Zatrudniony od 1725.

²⁷ Obecny w wykazach w latach 1718 - 1726.

²⁸ Wymieniany jako Henk (lub Henka), zatrudniony w 1721.

²⁹ Tożsamy z Pręclem lub Prenclem, czynnym w hucie jako rytownik od 1719.

³⁰ Karol – obecny dopiero w wykazie z 1726.

³¹ Mokejn (wzmiankowany jako Mokin, Mokieyn, Mąkin, Mokeyn, Mąkeyn, porucznik, od 1721 kapitan) zaczął sprawować funkcję komendanta huty 2 grudnia 1719.

³² Znany z nazwiska pisarz huciński – Netrepski, Nietrebski lub K. Netrebski – pojawia się w dokumentach z lat 1718 - 1721, 1723, 1727, 1728, można więc przyjąć, że sprawuje swą funkcję w całym omawianym okresie; zatrudnienie pisarza w hucie następuje 6.07.1718. W 1723 jego nazwisko pojawia się wśród osób ujętych w inwentarzu wsi Huciska Starego.

³³ Matyasz (Matiasz) – ujawniający swe nazwisko na spisie szkła wysyłanego do Poniatowskiego z 30.04.1727; Greniewicz – jako *Magister* figuruje w rejestrach od 1720 (zob. przyp. 36).

³⁴ Wydaje się słusznym uznać, że Paweł Pólak – wymieniony w 1728 za rytownikami bez podania funkcji – jest tożsamy z rytownikiem Pawłem wymienianym w poprzednich latach.

³⁵ Rozpoczął on pracę w manufakturze 16.07.1718.

³⁶ Matyasz, odnotowany (bez określenia funkcji) w wykazie za 1718 r. poniżej pisarza, jest zapewne tożsamy z Matyaszem szafarzem wymienionym w tej samej kolejności w 1719. W 1720 w tym samym miejscu zapisano *Matyasza Magistra* – identycznego tym razem z Matjaszem Greniewiczem, majster materialista. Zapewne we wszystkich tych przypadkach mowa jest o tej samej osobie, która pełniła w 1719 funkcję szafarza, a później (lub równolegle) głównego majstra hutniczego, w 1728 opisanego jako odpowiadającego również za sprzedaż i rozchód szkła. W „Rachunkach hetmana Sieniawskiego” z 25.08.1719 zapisano kwotę 18 na rzecz Matyasza, którego funkcję (*Szafarzowi*) przekreślono i zmieniono (na *Magistrowi*). Potwierdza to także zapis w zestawieniu „Comput Jurgieltow...” z 1718, gdzie wymieniony jest *Mayster*, którego pensja i ordynaria odpowiadają otrzymywanej przez pisarza; tak było w późniejszych latach w przypadku majstra materialisty. Przy okazji wydatku w ramach ordynarii na wieprze w 1720 wymienia się pisarza i szafarza, a w 1724 (z odniesieniem do 1721) – pisarza i Matyasza. W 1723 *Matyasz Majster* odnotowany jest w inwentarzu wsi Huciska Starego.

w roku 1721 – Upszara, w latach 1722 – 1725 i 1728 Szapszaia (Sapsaia). Liczba zatrudnionych rzemieślników nie jest stała, w przypadku dymarzy oscyluje jednak wokół ilości trzech do czterech³⁷; od 1721 działający przy donicach pieca zespół dymarzy z uczniami uzupełnia sprowadzony z Saksonii tafelnik. Grono zagranicznych mistrzów (sądząc po ich obecności w czasie rozruchu huty i wysokości uposażenia) opuszcza zmarły w 1720 dymarz Pilc³⁸, w 1725 rytownik Gotfryd. Zespół ten – obejmujący poza nimi dymarza Karneta³⁹, rysownika Pelca⁴⁰ i szlifiery Krystyana – jest grupą, która pracuje w Hucie Kryształowej przez pierwsze sześć tygodni jej działalności. Zaraz potem dołączają do nich dwaj dymarze: Daniel z Saksonii oraz Szymon, obecny w hucie do 1725. W roku 1721 zatrudniony zostaje pracownik zajmujący się wyłącznie wyrobem świeczników – *Instructor* Piotr Szalayski, wymieniany we wszystkich późniejszych rejestrach. W miarę upływu lat zwiększany zostaje zespół wykwalifikowanych dekoratorów szkła – szlifiery i rytowników, z pewnością w związku z coraz większym zapotrzebowaniem na przedmioty luksusowe. Początkowo wykazy wymieniają jednego szlifiery – Krystyana, w latach 1722 – 1724 dodatkowo Matyasza⁴¹; dwa ostatnie lata objęte zestawieniami ujawniają cztery osoby wyszkolone w tym fachu. Od 1725 pojawia się w hucie kolejny specjalista (od skomplikowanej obróbki szlifiery-rytow-

niczej) – kugler Jozef z Czech. Dwuosobowy w momencie uruchomienia w 1718 pracowni zespół rytowników już następnego roku powiększa się o pozyskanego ze Śląska Pręcla i Pawła Polaka, zaś w 1721 dołącza do nich Gabryel. W latach 1722 – 1724 grupa ta rozrasta się do sześciu, a w 1725 nawet dziewięciu fachowców, w większości pochodzących już z najbliższych okolic. Ostatni wykaz roczny obejmuje ten sam ośmioosobowy skład pracowni, co w roku 1728. Poniższa tabela ilustruje zatrudnienie głównych pracowników huty od początku jej działalności.

W wykazie Mokejna z 1728 w skład załogi huty wchodzi poza w. w. rzemieślnikami – mosiężnik, ślusarz i stolarz. Aby funkcjonowała ona prawidłowo, od samego początku oplaca się przedstawicieli innych niezbędnych zawodów: bednarzy i kowali dostarczających narzędzi (tym ostatnim systematycznie płaci się też *odkurzenia / od palenia węgla*), kłodziejów potrzebnych do wykonania kół szlifiery, stolarzy i tokarzy odpowiadających m. in. za wyrób opakowań na transportowane szkło (w 1726 tokarz zatrudniony jest także przy zloceniu galek świeczników). Wszyscy oni dokonują potrzebnych napraw, zajmują się – na miarę swoich umiejętności – konserwacją budynków i sprzętu. W razie potrzeby huta posilkuje się innymi rzemieślnikami – jak w 1724, kiedy odnotowuje się opłatę dla kotlarza *odnaprawy Czapek do kotłów*. Powstające na miejscu szklane na-

³⁷ Wśród nich od 1721 na trzyletnim kontrakcie pozostaje Repsz (Rapsz). Z archiwaliów huty nalibockiej wiadomo, że od grudnia 1725 zaangażowany został przez Fremela hutnik („tafelnik”) „cudzoziemski” o tym samym nazwisku i znanym imieniu – Johann Repsz, łączony hipotetycznie z rodziną M. Christiana Rebscha czynnego w hucie w Glücksburgu i w Poczdamie na pocz. XVIII w. (A. J. Kasprzak, *Szkła z hut Radziwiłłowskich*, j. w., s. 25, 105).

³⁸ 23.04. wypłaca się żonie po zmarłym dymarzu Pelcie 50 zł.

³⁹ Odnotowanego wyłącznie w roku 1718.

⁴⁰ Wzmiankowany także jako Pecolt, Pecelt, Peceld – w latach 1718 – 1721.

⁴¹ W liście Nowosielskiego do Siemawskiego z 12.01.1725 określony jako *Polak Poddany z Sieniawy*.

GŁÓWNI RZEMIEŚLNICY W HUCIE KRYSZTAŁOWEJ w okresie 1718 – 1726
zestawienie z wykazów za poszczególne lata oraz z roku 1728 – rkps Ew. 159/2

rok	dymarze w kolejności zarobków	tafelnik	szlifarze	rytownicy	kuglar	posaznik	szularze	lustrator - wytwórca świeczników
1718	1. Pile 2. Szymon 3. Daniel 4. Karol		1. Krystyan	1. Gotfryd 2. Pile (Pecelt Pecold)		1.	2.	
1719	1. Szymon 2. Pile 3. Daniel		1. Krystyan	1. Gotfryd 2. Pecolt 3. Pregel 4. Paweł		1.	2.	
1720	1. Szymon 2. Pile 3. Daniel 4. Kasztel		1. Krystyan	1. Pregel 2. Gotfryd 3. Pecolt 4. Paweł		1.	2.	
1721	1. Szymon 2. Repsz 3. Daniel 4. Kasztel	1. Henk	1. Krystyan	1. Pregel 2. Pecolt 3. Gotfryd 4. Paweł 5. Gabryel		1.	2.	1. Piotr Szalajski
1722	1. Szymon 2. Repsz 3. Daniel	1. Henk	1. Krystyan 2. Matyasz	1. Pregel 2. Gotfryd 3. Grzegorz 4. Bartosz 5. Paweł 6. Gabryel		1.	2.	1. Piotr Szalajski
1723	1. Szymon 2. Bartel 3. Rapsz 4. Daniel	1. Henk	1. Krystyan 2. Matyasz	1. Pregel 2. Gotfryd 3. Grzegorz 4. Paweł 5. Bartosz 6. Kazmierz		1.	2.	1. Piotr Szalajski
1724	1. Szymon 2. Bartel 3. Daniel	1. Henk	1. Krystyan 2. Matyasz	1. Pregel 2. Gotfryd 3. Grzegorz 4. Kazmierz 5. Bartosz 6. Paweł		1.	2.	1. Piotr Szalajski
1725	1. Bartel 2. Szymon 3. Daniel 4. Hendzel	1. Henk	1. Krystyan 2. Jacek 3. Matyasz 4. Jasiak	1. Pregel 2. Kazmierz 3. Grzegorz 4. Piotr Kot 5. Bartosz 6. Kalinka 7. Paweł 8. Gotfryd 9. Czyzyk	Jozef	1.	2.	1. Piotr Szalajski
1726	1. Bartel 2. Daniel 3. Matyasz Kruczek	1. Henk	1. Krystyan 2. Jacek 3. Matyasz 4. Jasiak	1. Kazmierz 2. Pregel 3. Piotr Kot 4. Grzegorz 5. Kalinka 6. Bartosz 7. Czyzyk 8. Paweł		1.	2.	1. Piotr Szalajski
1728	1. Bartel z Czech 2. Daniel z Salsonii	1. Heika z Salsonii	1. Chrystyan z Czech 2. Maciek z Sienawy 3. Jasiak z Sienawy	1. Pregel ze Słaska 2. Kazmierz z Oleszyc 3. Kalinka z Sienawy 4. Piotryk z Oleszyc 5. Czyzyk z Oleszyc 6. Grzegorz z Oleszyc 7. Bartosz z Oleszyc 8. Paweł Pulak	Jozef z Czech	1. Mikołaj	1. Piotr z Huty 2. Michel z Huty 3. Jedruch z Huty 4. Byrko z Huty	1. Piotr Szalajski z Oleszyc

czynia opatruje (od 1718) metalową oprawą specjalnie w tym celu zatrudniony konwisarz, którego rozlicza się *odrobienia Sreb Skarbowych yiego własnych*. Coroczne wykazy wymieniają czynnego przy wyrobie świeczników i puzder ślusarza: w latach 1718 – 1722 znanego z nazwiska Grenika (Grennika), w 1726 zapisanego pod imieniem Matyasz. Za zdobienie, ale i formowanie poszczególnych elementów świeczników od 1719 opłacany jest złotnik, a w okresie 1722 – 1724 złotnicy (zapis z 1723 mówi o złotniku „postronnym” i „hutniczym”). Szczegółowo prowadzone rozliczenia wydatków ujawniają również wykonującego pokrowce na świeczniki oraz szyjącego odzież dla hutników krawca (o którym wiadomo, że w 1721 mieszka w Hucie Kryształowej i jest Niemcem), sporadycznie wynajmowanego do chorych lub golenia hutniczków cyrulika, albo introligatora zajmującego się oprawą prowadzonych ksiąg.

Wszyscy związani z hutą specjaliści otrzymują wynagrodzenie w zależności od konkretnej, wykonanej na jej rzecz pracy. Podobnie rozliczani są pozostający na kontraktach hutnicy. Poza pierwszymi sześcioma tygodniami pracy manufaktury, kiedy pięciu majstrom płaci się po 8 zł za tydzień, przez cały czas prowadzenia omawianych rejestrów dymarze, szlifierze i rytownicy, a później tafelnik i kugler pobierają uposażenie w zależności od ilości sztuk szkła wykonanego tygodniowo.

Z okresem pracy hutników przy topieniu i dmuchaniu szkła, a tym samym czasem podtrzymywania ognia w piecach hutnych, bezpośrednio związane są zarobki palaczy, które wahają się od powyżej 100 zł do 286 zł⁴². Zarobki poszczególnych hutników różnicowane są zależnie od ich umiejętności i sprawności, a kwoty otrzymywane przez najlepiej zarabiających są bardzo wysokie i wielokrotnie przewyższają pensje urzędników hucińskich. Wśród dymarzy Szymon w 1721 osiąga roczne wynagrodzenie w wysokości 1671 zł, a w 1724 – 2778 zł, Bartel w 1725 – 1879 zł, a w 1726 – 2307 zł. Zaczynający w 1721 od 72 zł tafelnik Henk w ostatnim roku rejestrów osiąga 1602 zł. Zarobki szlifierza Krystyana (poza pierwszym rokiem) oscylują w granicach około 700 – 800 zł, tylko w 1726 osiągając 968 zł i 4 gr. Przyjęty w 1725 kugler Jozef zarabia 208 zł i 17 i pół grosza, a w roku następnym 498 zł i 29 i pół grosza. Najlepiej uposażony wśród rytowników Pręcel, osiągający w 1721 1155 zł i 12 gr, w innych latach uzyskuje 921 zł 20 gr (1720), 668 zł 24 gr (1722), 708 zł 27 gr (1724), czy 528 zł 8 gr (1725). Dodatkowe wpływy uzyskują hutnicy za zwerbowanie do swego grona nowych fachowców⁴³, a także za kształcenie uczniów – co ustalają warunki kontraktów⁴⁴. W tym ostatnim przypadku otrzymane kwoty bywają stosunkowo duże⁴⁵. Mimo że nie przysługują im ordynaria, oni sami, a po ich śmierci nawet ich rodziny⁴⁶, otaczani są szczegól-

⁴² Od 119 zł i 15 gr – w 1720 i 136 zł 15 gr w 1719, 275 zł w latach 1725 i 1726, do 286 zł w latach 1722, 1724. Aby osadzić te kwoty w realiach ówczesnych czasów, można przytoczyć, iż w latach 1721-1730 średnia cena garnca piwa we Lwowie wynosiła niecałe 6 gr, gęsi ok. 18 gr, kopy jaj ok. 1 zł, beczki soli nieco ponad 2 zł, butów ok. 3 zł, a konia 25 zł (S. Hoszowski, *Ceny we Lwowie w latach 1701 - 1914*, Lwów 1934, tabl. 26, s. 24, tabl. 91, s. 157 - 158).

⁴³ Rytownik Gotfryd otrzymuje 40 zł w 1718 *zasprowadzenie Rzemienika y zachęcenie*.

⁴⁴ Asygnata z 18.11.1720 przyznaje 160 zł Szymonowi Dymarzowi Majstrowi Huty kryształowej *ad ratione Summy Contractem ze wszystkimi Rzemienikami od Nauki Chłopców pozwoloney...*

⁴⁵ W 1720 majstrowie niemieccy otrzymują za naukę „chłopców” 720 zł, w 1721 rytownik Pręcel *ad wynuczenia chłopca* – prawdopodobnie Bartosza lub Grzegorza – 80 zł, a w 1723 za wyszkolenie na rytownika Kazimierza 240 zł. W 1725 trzech mistrzowie Niemcy otrzymują za tę pracę 640 zł, z w kolejnym roku kugler – 40 zł.

ną opieką przez właścicieli i administrację huty. Często powodem hojności są ich wesela: w 1721 Sieniawski obdarza kwotą 30 zł szlifierza Krystyana, w 1724 Sieniawska – rytownika Kazimierza⁴⁷. To huta opłaca wzywianego w czasie ich choroby lekarza lub cyrulika, w 1722 szyć się *barwą niemiecką* dymarzowi Danielowi. W 1725 płaci się nawet za trunki hutników z okazji wyzwolenia uczniów⁴⁸, wypijane przez nich w czasie świętowania Bożego Narodzenia w latach 1720, 1722 i 1723, czy przy *zaliwaniu pieca nowego* w 1726. Pozostali pracownicy – jak pisarz, materialista, szafarz, *lustrator*, *potażnik* i uczniowie – mają uposażenie stałe. W pierwszym roku pisarzowi przyznaje się 16 zł na miesiąc, zaś od 1719 do 1726 corocznie otrzymuje 200 zł. To samo wynagrodzenie pobiera Matyasza szafarz, a następnie Matyasza Magister⁴⁹. Pensja Josia szafarza ustalona jest w 1718 na 2 zł za tydzień, w latach 1719 – 1720 zarabia on 150 zł rocznie (jak odnotowany w latach 1722 – 1726 drugi szafarz Szapszai), a później 200 zł. Piotrowi Szalayskiemu początkowo płaci się przez pięć tygodni po 2 zł za tydzień, przez następne cztery tygodnie po 2 zł 15 gr, a od 1722 do 1725 ma stałe uposażenie 130 zł rocznie, podwyższone do 200 zł

w roku 1726⁵⁰. Przygotowujący potaż na potrzeby huty opłacany jest kwotą 208 zł rocznie⁵¹. Uczniowie otrzymują stałą pensję tygodniową w wysokości 2 zł oraz ordynarię, która obejmuje od 1718 krupy z hreczki, słoninę oraz barwę⁵², buty, chusty i czapki; od ok. 1723 – 1725 uszczuplona jest o barwę i czapki. Znacznie większa ordynaria przysługuje komendantowi Mokejnowi, pisarzowi, majstrowi materialistcie, szafarzowi i wykonawcy świeczników. Temu pierwszemu należą się: żyto, pszenica, groch, hreczka, owies, jagły, jęczmień, a poza tym wieprz karmny i 10 wozów siana⁵³. Ilości żyta, pszenicy, grochu, hreczki, jęczmienia i jeden wieprz w przypadku ordynarii spisanej w 1718 dla pisarza i majstra huty są identyczne (tak samo jest i w roku 1727). Ta z kolei (bez wieprza) równa jest przydziałowi zbóż dla szafarza. Nieco mniej zboża, ale i wieprz, uzupełniają wynagrodzenie Szalayskiego. Przy okazji wyliczania ordynarii Mokejna określona jest także kwota jego pensji – 400 zł. Nie jest ona zbyt czytelna w rejestrach za poszczególne lata, gdzie zapisywana jest jako niższa, płacona częściowo – *na jego Solaryum*, lub razem z pieniędzmi przeznaczonymi na wyjazd (*ynadrogę*). Do poszytu wykazów dołączona

⁴⁶ Po śmierci rytownika Gotfryda ustalono 17.08. ordynarię dla wdowy po nim, obejmującą rocznie 50 zł, jednego wieprza oraz określoną ilość różnych zbóż. Zob. także przypis 38.

⁴⁷ Podobnie rachunki wykazują wydatkowane kwoty na trunki z okazji ożenku hutniczków – w roku 1723, 1724, 1725 (tu także kuglera).

⁴⁸ W kolejnym roku rejestr wymienia Jacka, Matyasza i Jaska „szlifirzy wyzwolonych”.

⁴⁹ Poza rokiem 1720 – kiedy oprócz *Solaryum* Matyasza w kwotę 270 zł wliczona jest część *Za Artygnatq.*

⁵⁰ W przypadku Piotra Szalayskiego wiadomo także, że w 1723 uszyto mu żupan i kontusz na koszt huty.

⁵¹ Jedynie w roku rozruchu huty zarabia 92 zł, rok później 196 zł, a w 1723 minimalnie więcej od zwykłej kwoty – 212 zł.

⁵² Obstałowywany ubiór dokładniej określa zapis z 1721, kiedy zamówiono go tuż przed wyzwoleniem uczniów: *Anno ead 1721 in Xmbre Dalasie Barusa Hutniczkom trzem teraz wyzwolonym, in iest Rysowniczkom Dwom, y Szlifirczykowi dla których kupilosie Sukna Szarego na Liberye Kamizole plubry Lokci No 28. in futur Zas niebedzse im nalezala boud Sztuki na nich curret zaplata.* W 1720 i 1722 ich *niemiecką barwą* szyć się z szarego, ale i niebieskiego sukna, z mosiężnymi guzikami.

⁵³ W rachunkach *Z Jarzyny Ogrodowej* za rok 1724 pojawia się dodatkowo kapusta, marchew i pasternak przeznaczone w ramach ordynarii dla Mokejna (oraz sama kapusta dla majstra Matyasza).

jest jednakże karta luzem z rozliczeniem wszystkich pobranych przez niego pieniędzy. Spisano tu, że początkowo jego uposażenie wynosi 300 zł, a od 1723 wzrasta do 400 zł rocznie. Podobnie niejasne w oparciu o rejestry jest wynagrodzenie dyrektora huty – Fremela, odnotowane wyłącznie w 1720 jako reszta z solarium w wysokości 67 zł i 10 gr oraz w roku 1721 jako 276 zł 6 gr. Najwyraźniej jego pensja płacona pozostaje poza rachunkowością huty, choć przecież skrupulatnie odnotowuje się tu jego drobne zarobki w wysokości 10 zł i 15 gr w 1719 i 14 zł w 1720 *Odnawłoczenia Lastru*, czy wydatek na kolaskę i konie, którymi jeździł w 1718. „Comput Jurgieltow...” z roku 1718 określa jego uposażenie na 1600 zł rocznie⁵⁴.

Dzięki jego osobie udało się stworzyć kryształową masę szklaną, której oczekiwał od niego Sieniawski. Choć nie znamy receptur szkła w Hucie Kryształowej, na podstawie surowców wymienionych w archiwaliach można poświadczyć umiejętność jej zestawiania. Dla uzyskania odpowiedniego efektu, w skład zestawu surowców musiały wejść: oprócz rozdrobnionego krzemienia, rafinowanego potażu otrzymywanego z popiołu drewna bukowego (topnik alkaliczny) i kredy (stabilizator), saletra (składnik umożliwiający należyte klarowanie i odbarwienie masy), arsenik, dwutlenek manganu (braunsztyn), ewentualnie dodatkowo kamień winny (wejnsztejn), boraks, biel ołowiana (blejwas), minia ołowiowa i oddzielnie porcje

kryształowej stłuczki szklanej. Do najczęściej zamawianych w ówczesnych hutach składników chemicznych używanych do wytopu należą poza powyższymi lazurek (razem z braunsztynem służyły do otrzymania szkła granatowego), siarka, antymon i zyndra miedziana (koperszlag)⁵⁵. Jeszcze przed uruchomieniem Huty Kryształowej, 20.11.1717 Fremel złożył zamówienie na potrzebne przy rozpoczęciu działalności manufaktury materiały. Wykaz obejmuje 30 cetnarów saletry, 13 wejnsztejnu, 20 potażu, 12 kredy, 5 ceruzy, 3 arseniku białego, co jeszcze raz potwierdza ukierunkowanie produkcji na szkło kryształowe. 9.03.1718 Sobolewski rozliczył się ze sprowadzonych z Wrocławia: 16 cetnarów wejnsztejnu, 5 1/4 blejwasu, 3 arseniku oraz 20 funtów szmerglu i 20 tryplu potrzebnych do szlifowania. Coroczne raporty huty powtarzają zapis o kupnie popiołów *dorobienia potaszów na Materjały doSzklę*. Trudniący się lugowaniem potażu specjalista opłacany jest także za *lutrowanie* (rafinację) saletry, do którego to procesu nabywa się niezbędne *Octy*. Potrzeby huty w tym zakresie określa kwit Mokejna z maja 1720 na zakup 130 funtów spełniającego tę rolę *Wejnsztenu*. Pozyskiwano go z rozmaitych źródeł: w tym samym roku 14 lutego jego 95 funtów nabyto u Irszka Szlemkewicza, a kamień i 5 funtów za pośrednictwem Mokejna, zaś 10 kwietnia 37 1/2 funta kupił Boruch w Rzeszowie. Systematycznie sprowadzany jest on także statkami Sieniawskiego z Gdańska⁵⁶. Szyper

⁵⁴ Sam Fremel określa w w. w. późniejszym liście do Radziwiłła swoje pobory u Sieniawskiego na 200 skudów rocznie (H. Chojnacka, *Początki szkła kryształowego...*, j. w., s. 274).

⁵⁵ A. J. Kasprzak, *Szkła z hut Radziwiłłowskich*, j. w., s. 109.

⁵⁶ Przebadane rejestry spławów z Sieniawy do Gdańska za lata 1695 – 1700, 1715, 1719, 1720 kilkakrotnie wykazują zakupy „materialium” do Huty Kryształowej. Lista wszystkich sprowadzonych wówczas do Sieniawy chemikaliów obejmuje: alun (ok. 1080 kamieni), „materialium” (ok. 820 kamieni), rozmaryn (ok. 460), siarkę, blejwas, minię, w mniejszych ilościach – lazur, indych, wejnsztejn, a zupełnie małych – bramrot (braunrot), cytwar, galas, glinę, grynszpan, transmarn i ugier. (J. Burszta, *Handel magnacki i kupiecki między Sieniawą nad Sanem a Gdańskiem od końca XVII do połowy XVIII wieku*, (w): *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych*, T. XVI, 1954, Poznań 1955, s. 209, 212).

Grodzicki rozlicza się z pozyskanych dla huty w 1719: *Węysztenu, Bleywasu, arszeniku, szmerglu, tryplu i Bramrotu*, zaś dodatkowo w 1720 z *Rozgieltu*⁵⁷. W zestawieniu z 1726 obok powyższych materiałów znalazły się: *Szmelcz, Salarmoniak, Szpialtr, Burzsztyń, 6 kop korków*, a także 12 funtów „żywego srebra” i 7 1/7 funta *Szpiigel Folia Angielskiej Cyny*⁵⁸. Dołączona do rejestrów hucińskich luźna karta z 1728 ze specyfikacją chemikaliów, które należy sprowadzić z Gdańska, wykazuje pięć kamieni *Bramstenu*, cztery kamienie *Lauru Alias Smoliu*, dziesięć funtów *Salarmoniaku* i tyle samo *Sedwasseru*. W wykazie za 1719 zapisano wydane 10 zł za *koperszlak kupiony do Szkla*. Od początku produkcji wzmiankuje się tu barwniki stosowane do masy szklanej: w 1718 niedużą ilość – *Lazuru Funtow 1 1/2* za 3 zł 9 gr, w kolejnym roku sporo więcej, bo warte 247 zł i 18 gr *Farby dozaprawienia Szkla*, w 1720 kupione wraz z innymi materiałami w Zamościu i Warszawie za 192 zł 21 1/2 gr, zaś rok później *Farby do zaprawiania Szkla ruzneg*⁵⁹ za 45 zł 20 gr. W zapotrzebowaniu z 1721 na materiały mające być sprowadzone z Gdańska wylicza się 2 kamienie *Lazuru Granatowego*, 1 kamień *Miniey napokost do farby*, 1 kamień *Glety także napokost*. W 1719 wymienia się niewielki zakup, sprowadzonego przez Fremela z zagranicy, zapewne na próbę, szkła rubinowego (sprzedawanego w prętach) służącego do inkrustowania kryształowych wyrobów, np. trzonów kielichów. W wykazie z następnego roku jego ilość

znacznie wzrasta. Na użytek szlifierzy zamawia się w 1721 w Gdańsku 300 lokci *Strun baranicb grubych jak piowo gesie* oraz *Warsztat Tobkarski ze wszelkim porządkiem y Naczyniem*. Do wykonywania szkła naczyniowego, kształtowanego zwykle „z wolnej ręki” lub przy użyciu form drewnianych, nabywa się w 1723 spiż *na Forme do wyciskania kieliszkow*⁶⁰. W tym samym czasie uruchomiona rok wcześniej produkcja taflí wymaga kupna ośmiu beczek soli. Montowane co roku w Hucie Kryształowej wieloramienne szklane świeczniki na metalowych, złożonych stelażach, w przeważającej mierze wykonywane dla zaspokojenia potrzeb reprezentacyjnych rodziny Sieniawskich, obligują do systematycznego pozyskiwania niezbędnych materiałów. W rejestrach odnotowuje się więc żelazo (w 1720 – *mazowieckie*), stal, ołów, drut żółty, mosiądz, cynę, bawelnę, *karuk* (klej rybi), świece, a także złoto i mastyks do pozłacania lub *sanliber Srebro palone do roboty Złotnickiej*, czy wreszcie *Habę i płotno moskieuskie y Tasiemkę napokrowce do Lustrów*, wykonywane na miejscu przez opłacanego krawca. Podobnie, aby wykończyć przygotowywane w hucie puzdra na szkło naczyniowe⁶⁰ sprowadza się w 1720 blachę do obicia oraz *Cwiczki białe y Zulte*, w 1718 – *kir naklejenie Pruzder napotrzebę Panską*, która to tkanina w kolorze czerwonym do 3 opakowań zamawiana jest w Gdańsku jeszcze dziesięć lat później. Specyfikacja ta obejmuje również sześć kop korków mniejszych i większych, pół kamienia cyny angielskiej i dwa ka-

⁵⁷ Rachunki frachtowe z 1720 odnotowują także obecność na jednym ze statków Sieniawskiego materiałów dla jedynej w owym czasie innej polskiej manufaktury szkła kryształowego – huty królewskiej na Bielanach w Warszawie, transportowanych od kupca Bukiego z Gdańska: saletry, kredy, potażu, bleywasu, boryksu i arszeniku.

⁵⁸ W żadnym z przebadanych archiwaliów nie natknięto się na wzmiankę o produkcji zwierciadeł w Hucie Kryształowej, co sugerowałoby sprowadzanie rtęci i folii cynowej. Te same materiały mogły być używane przy wykonywaniu świeczników na metalowych stelażach.

⁵⁹ Zaprzecza to hipotezie P. Chrzanowskiej, że w latach 1718 – 1729 kielichy lubaczowskie wykonywano bez użycia form (H. Chojnacka, P. Chrzanowska, *Manufaktura szkła...*, j. w., s. 329).

⁶⁰ Część skrzyń kupowana była poza hutą.

3. Butla puzdrowa Konstantego Sobieskiego ze srebrną oprawą szyjki; 1718 - 1726; nr inw. Wil. 103, fot. B. Seredyńska

mienie *Srub Cynowych doflasz kwartowych y Pułkwartowych*, poświadczając, iż oprawy szklanych naczyń nie powstawały wyłącznie przy udziale miejscowego konwisarza⁶¹.

O asortymencie wyrobów Huty Kryształowej nie dowiemy się z corocznych rejestrów. Opisują one rodzaje produkcji w sposób najbardziej ogólny, dzieląc ją na szkło „różnego gatunku” (z pewnością poza kryształowym – najwyższej jakości, także i „białe” – średniej jakości i „ordynaryjne” – do wyrobu naczyń codziennego użytku), aptekarskie i taflowe. Poza nimi wyróżnia się najczęściej jedynie świeczniki, a przy omawianiu ilości sprzedanego szkła pierwszego rodzaju dodawane jest ruty-

nowo określenie „szlifowanego i rytowanego”. Ten rodzaj zdobienia potwierdzają zapisy wymieniające nabytą za 18 zł w 1720 księgę z miedziorytami na wzór do rytowania, a sześć lat później *Portreta kupione w Wroclawiu doSzkła* za sporą kwotę 54 zł. Korespondencja Fremela z Sieniawską z 1719 również ogólnikowo wzmiankuje świeczniki, flakony kwartowe i półkwartowe oraz kufle wykonane według zamówienia, a asygnacje Sieniawskiej na szkło przejęte do kredensu określają bądź jedynie jego wartość – 60 zł (1722), bądź mówią o kieliszkach i karafkach z herbami i *Cyframami* (1724). W rejestrze z 1719 przy pozycji odnoszącej się do wyrobu świeczników pojawia się zapis – *Lustrow*

⁶¹ Fremel w swym liście z maja 1719 do Sieniawskiej wymienia także Lublin jako miejsce, gdzie będzie można zamówić nakrywki srebrne lub cynowe.

Angielskich, choć dziś trudno jest ustalić, co wówczas kryło się pod tą nazwą, a "Rachunki hetmana Sieniawskiego" odnotowują pod datą 25.08.1719 zapłatę dymarzom y *Za Tabakierkę Szklaną* w wysokości 90 zł. Jedynymi śladami bez wątplenia szerokiej i niezwykle wszechstronnej produkcji Huty Kryształowej są zachowane wraz z poszytem na luźnych kartach cztery spisy szkła: przekazywanego w 1727 podskarbiemu Wielkiego Księstwa Litewskiego Poniatowskiemu⁶², przesyłanych w 1728 przez szafarza Szapszaia do sklepu w Warszawie i flasz dla Sieniawskiej oraz złożonego w 1729 w *Lamusie* dworu w Dzikowie⁶³, a także wykaz szkieł wysyłanych na pogrzeb hetmana Sieniawskiego w 1726⁶⁴. Na ich podstawie można stwierdzić, że w hucie powstają: szklanki, szklanice opisywane też jako lampy lub lampeczki, kubeczki, filiżanki, czarki, czareczki do konfitur, kielichy i kieliszki (w tym określone również jako fletowe), tace, tacki, *filary spustamentami* – piętrowe tace, flasz, flaszki, karafinki, butle, butelki, octowniczkę, solniczki, ampulki, ampulki z rurkami, ampulki z nóżkami, zielniczki, nieokreślone naczynia apteczne, *lustry* – świeczniki wiszące, *Esy Szklane z Nuszkami Mostycznymi* – świeczniki stojące i tafelki szklane (wymienione *mnieyarkuszowe* i *Cwiartkowe*). Ujęte spe-

cyfikacjami naczynia dzielone są na „gładkie” – bez zdobienia i dekorowane – opisane jako „szlifowane”, „rysowane”, „kuglarskie” lub „rznięte”, czasem z określeniem rodzaju szkła („grube”, „cienkie”, „bardzo cienkie”, „kryształowe”, „piękne”). Na liście z 1726 pojawiają się również naczynia ze szkła barwnego: *granatowego* (piętrowe tace, szklanki) i mlecznego (*Filizanki farfurowe* lub *farfurkowe*). Nazwie towarzyszy też najprostsze określenie wielkości („wielkie”, „duże”, „średnie”, „mniejsze”, „pomniejsze”, „maleńkie”), a w przypadku flasz, butli, karafinek, szklanicy i szklanek – pojemności („garncowe”, „półgarncowe”, *mniey garncowe*, „półtorakwartowe”, „kwartowe”, *mnikwartowe*, „półkwartowe”, *mni Półkwartowe*, „kwaterkowe”, „półkwaterkowe”, *mnikwaterkowe*). Dla odbierającego towar sklepu podział ten – przy dodatkowo umieszczonej cenie jednostkowej każdego rodzaju, a w przypadku szkieł bez dekoracji ilości naczyń wchodzących na kopę – musiał być wystarczająco czytelny do prowadzenia ksiąg rachunkowych. Dodatkowo z rzadka sygnalizuje się ich formę („octowniczki okrągłe i płaskie”, „flasz graniaste”, „karafinki okrągłe i płaskie”), wspomina o funkcji (flaszki *do Serdeczney wudki*, kubeczki do wódki, kieliszki stołowe, karafinki do wody, filiżanki do konfitur) lub fasonie

⁶² Chodzi o Stanisława Poniatowskiego (1676 – 1762), nominowanego na podskarbiego Wielkiego Księstwa Litewskiego 16.12.1722 (A. Link-Lenczowski, *Polubi słownik biograficzny*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1983, t. XXVII/3, z. 114, s. 471 – 481).

⁶³ Część przewiezionych do Dzikowa szkieł pozbawiona była dekoracji. Oddelegowano tam siedmiu szlifierzy i rytowników z Huty Kryształowej, aby na miejscu pokryli je zdobieniem. 29.06.1730 informują oni Marię Zofię Denhoffową o zakończeniu prac i proszą o dalsze dyspozycje. Pod listem podpisują się szlifierze Marjusz i Stefan, rysownicy Bartosz, Grzegorz, Walenty, Piotr Kotowski i rysowniczek Jędrzej (Bibl. Czartoryskich rkps Ew. 299 – Supliki, Oleszyce, k. 34).

⁶⁴ Bibl. Czartoryskich rkps Ew. 405/1 – Adam Mikołaj Sieniawski. Dokumenty osobiste. Szkło na Pogrzeb hetmana Adama Mikołaja Sieniawskiego. Informację o istnieniu tego dokumentu zawdzięczałam Aleksandrze Kasprzak z Działu Szklania i Ceramiki Muzeum Narodowego w Warszawie, która uzyskała ją od pani Haliny Chojnackiej prowadzącej przed laty prace archiwalne nad hutami Sieniawskich pod Lubaczowem, a obecnie wspierającej nieocenionymi wskazówkami nasze dalsze poszukiwania w tym zakresie.

(„kieliszki Angielskie”). Do wyrobów luksusowych należą te, które przesyłane są do sklepu lub zamawiającego jako jednostkowe, w przeciwieństwie do innych, wymienionych dziesiątkami, a nawet setkami. Głównie one (a także własność Sieniawskich spisana w Dzikowie i szkło wysyłane do Brzeżan w 1726 na pogrzeb Sieniawskiego) mają nieco szerzej opisaną dekorację. Przede wszystkim wymieniony jest typowy dla Huty Kryształowej szlif w „karpia łuskę”, którym pokryte są kieliszki, kielichy, flety i szklanki. Zdobienie to czasem uzupełnia rytowany herb, który również występuje jako samodzielna dekoracja, także na butlach lub flaszach. Dzięki niemu można próbować określić

osobę, dla której wykonano luksusowe naczynie w Hucie Kryształowej. Poza przedmiotami opatrzonymi Leliwą Sieniawskiego lub rodową Szreniawą i Leliwą Sieniawskiej, czy Ciołkiem Poniatowskiego, można więc również wiązać z wytwórczością tej manufaktury szkła posiadające herb *królewski*, pojedynczy i *podwojony* wojewody połockiego Denhoffa⁶⁵, hetmana wielkiego koronnego Rzewuskiego⁶⁶, marszałka wielkiego koronnego Mniszcha⁶⁷, Potockich⁶⁸, księcia Wiśniowieckiego⁶⁹, arcybiskupa lwowskiego Skarbka⁷⁰, biskupa warmińskiego Szembeka⁷¹, biskupa kamienieckiego Hozjusza⁷², sufragana lwowskiego Jelowickiego⁷³, Granowskich⁷⁴, Rybińskiego⁷⁵ i *Panów Winiawskich*,

⁶⁵ Stanisław Ernest Denhoff (? – 1728) herbu własnego (O. M. Kaluźniacki, *Polski słownik biograficzny*, Kraków 1936 – 1946, t. V, s. 115 – 117).

⁶⁶ Stanisław Mateusz Rzewuski (1662 – 1728) herbu Krzywda (A. Link-Lenczowski, *Polski słownik biograficzny*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1992, t. XXXIV, z. 140, s. 152 – 159).

⁶⁷ Józef Wandalin Mniszech (1670 – 1747) herbu własnego (H. Perzanowska, *Polski słownik biograficzny*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1976, t. XXI/3, z. 90, s. 474 – 478).

⁶⁸ Herbu Piława. Trudno wskazać, o których Potockich chodzi, ponieważ stosunki Sieniawskiego z tą rodziną nie układały się najlepiej. Być może szkła na pogrzeb Sieniawskiego z herbem Potockich przygotowane były dla przedstawicieli tego rodu najbliższej skoligaconych z Sieniawskim. W grę mogłaby wówczas wchodzić osoba Mikołaja Bazylego Potockiego (1706? – 1782), którym w dzieciństwie miał opiekować się wuj, hetman Sieniawski (Z. Zielińska, *Polski słownik biograficzny*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1984, t. XXVIII/1, z. 116, s. 113 – 115) oraz jego ojca, Stefana (? – 1726), męża Joanny z Sieniawskich, siostry Sieniawskiego (Andrzej Link-Lenczowski, *Polski słownik biograficzny*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985, t. XXVIII/2, z. 117, s. 177 – 180), za którym to szwagrem hetman skądinąd nie przepadał.

⁶⁹ Herbu własnego. Na ceremonii pogrzebowej hetmana Sieniawskiego w Brzeżanach, z której to okazji wykonano szkło z tym herbem, odnotowano obecność dwóch przedstawicieli tego rodu (Bibl. Czartoryskich, rkps 2903 V, Sieniawscy, Ekonomiczne i kasowe 1677 – 1789, s. 315 – relacja z pogrzebu Sieniawskiego). Wymieniony został *Xięże Jmc Wda krakowski*, czyli Janusz Antoni Wiśniowiecki (1678 – 1741 lub 1742) oraz *Hetman Polny Wiel. Xtta Litt. Xięże Jmc kanclerz*, brat tego pierwszego – Michał Serwacy Wiśniowiecki (zm. 1743).

⁷⁰ Jan Skarbek (1661 – 1733) herbu Abdank (P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965 – 1999*, wyd. 2, Warszawa 2000, s. 17 i 404).

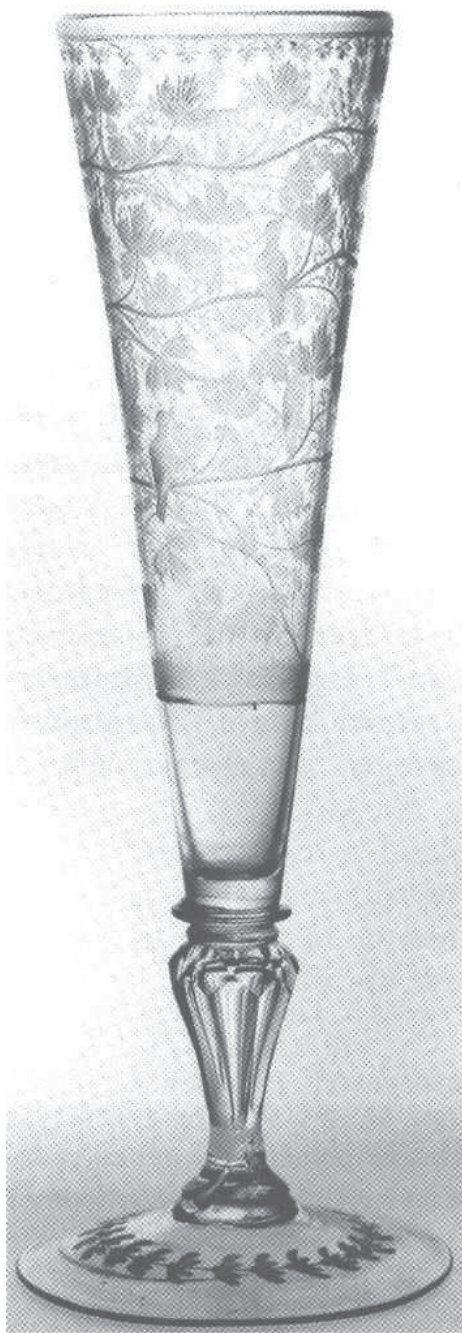
⁷¹ Jan Krzysztof Szembek (? – 1740) herbu Szembek (Nitecki, j. w., s. 33 i 431).

⁷² Stanisław Józef Hozjusz (1674 – 1738) herbu własnego (Nitecki, j. w., s. 10 i 154 – 155).

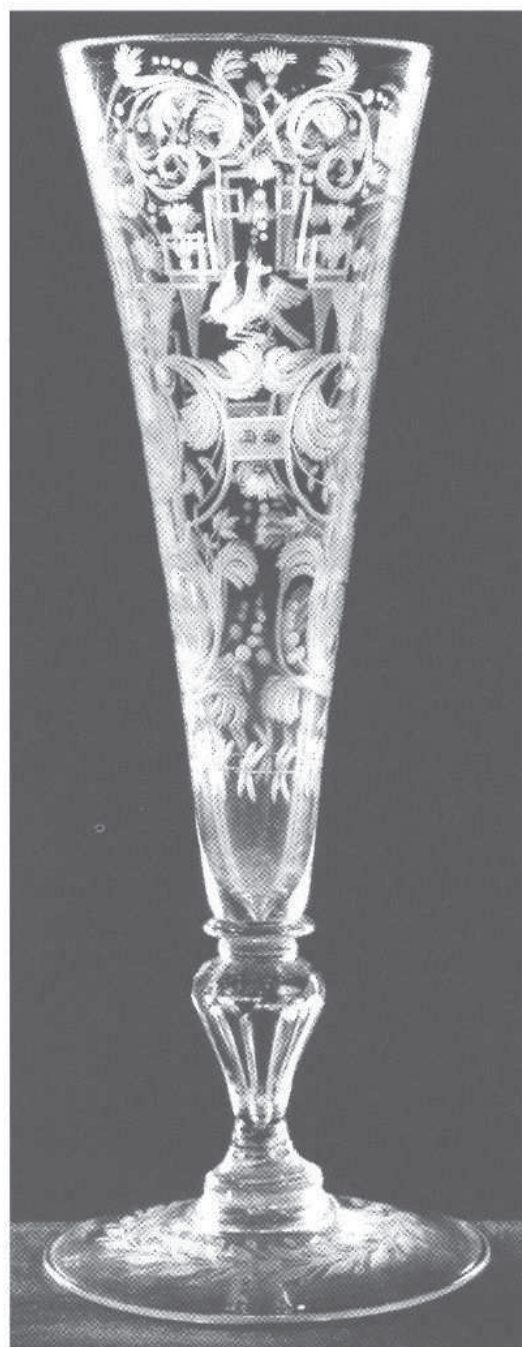
⁷³ Hieronim Jelowicki (1672 – 1732) herbu własnego (Nitecki, j. w., s. 18 i 181).

⁷⁴ zapewne Franciszek Hieronim (? – 1735) i Stanisław (? – 1726) Granowscy herbu Leliwa (J. Gierowski, *Polski słownik biograficzny*, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959 – 1960, t. VIII, s. 547 i 550 – 551).

⁷⁵ Zapewne Zygmunt (Jan) Adolf Rybiński (? – 1746) herbu Wydra (J. Ronikier, *Polski słownik biograficzny*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1992, t. XXXIII/3, z. 138, wzmianka na s. 329).

4. Flet z wicią winnej latorośli, 1720 - 1730; nr inw. Wil. 67, fot. B. Seredyńska

5. Flet z motywami arabskimi, 1720 - 1730; nr inw. Wil. 22, fot. B. Seredyńska

czyli zapewne Wieniawskich⁷⁶. Inne szkła rytowane są *skruz* (dokoła lub może na ukos), *wpaski*, *wgrona*, *na ruzne blajery* (motywy), *rysowane robotą dobrą*, *z Cyfrą krolewską*. Formę kieliszków dopowiada określenie *puklaste*, a także zapis o ich gałkach „graniastych” lub szli-

fowanych i posiadanych pokrywach – *kielichy zwirzchami*. Czarki zaznaczone są czasem jako „z uszkami”. Wykaz 1163 sztuk szkła złożonego w Dzikowie uzupełniają dwa puzdra, z których jedno mieści dwa wielkie (zapewne wyjątkowej klasy artystycznej) kielichy,

⁷⁶ Herbu Wieniawa. W Rachunkach hetmana Sieniawskiego, 1713 – 1726 (Bibl. Czartoryskich, rkps 2599 IV, s. 98), wymieniany w roku 1719 pisarz grodzki lwowski Wieniawski. W latach 1718 – 1726 funkcję tę sprawował Marcin Aleksander Wieniawski, zm. 1748 (*Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII – XVIII wieku. Spisy*, T. III, z. 1: *Urzednicy wojewodztwa ruskiego XIV – XVIII wieku /ziemia halicka, lwowska, przemyska, sanocka/*, opr. K. Przyboś, Wrocław 1987, s. 402).

a drugie stanowi wczesny przykład wykonywania w owym czasie garniturów naczyń, na który w tym przypadku składają się szklanki i kieliszki w *karpio-wą luskę rżniętę z Herbem Panskim*. Innymi przykładami takich zestawów szkła w specjalnie do nich przygotowanych przez stolarzy opakowaniach są dwa puzdra przeznaczone dla Sieniawskiej i jedno dla *Panno Winiawskich*, transportowane do Brzeżan w 1726. W skład pierwszego kompletu zdobionego herbami wchodzi: 2 cienkie szklanki, 1 kielich, 1 szklanka kwaterekowa, 6 flaszek i 10 cienkich kieliszków, drugi zawiera o 2 szklanki kwaterekowe więcej, trzeci obejmuje *Lampę kwartową z herbem*, 8 szklanek kwaterekowych, 12 półkwaterekowych i 4 takie same granatowe.

Coroczne raporty obrazują wytwórczość Huty Kryształowej w kolejnych latach, rozliczając wyprodukowaną ilość w kopach⁷⁷, wycenionych na określoną kwotę w zależności od rodzaju szkła. I tak, przez cały omawiany okres kopa szkła aptecznego warta jest 2 zł, taflowego – 8 zł, a pozostałego – 10 zł. Rachunek prowadzony jest co roku według tego samego schematu. Najpierw wykazuje się ilość wykonanego szkła i jego wartość, a od tych danych odejmuje się szkło „wzięte na

potrzebę pańską”. W ten sposób otrzymuje się kwotę za towary przeznaczone na sprzedaż. Poniżej szczegółowo rozpisuje się *Percepta*, obejmująca wszelkie wpływy (ze sklepów i od osób zajmujących się rozprawianiem wyrobów, od arendarzy, a nawet drobne należności jak *Zakonia Skarbowego straconeg*⁷⁸, a także – początkowo – pieniądze ze *Skarbu* na pokrycie zarobków rzemieślników lub później superatę pozostającą w kasie), a następnie *Expensa z tej Percepty*, dokładnie opisująca wszystkie wydatki huty. Rozliczenie kończy porównanie obu powyższych działów, a w razie różnicy dopisuje się wyliczoną kwotę do wpływów lub wydatków w kolejnych latach. Przy tak prowadzonych rachunkach nie jest sprawą prostą określenie dochodowości huty (poprzez mechaniczne porównanie ogólnych sum rocznych „percepty” i „expensy”)⁷⁸. Trzeba brać także pod uwagę fakt, że pomijane są nakłady związane z jej uruchomieniem⁷⁹. Rachunek ekonomiczny nie obejmuje chociażby świadczeń na jej rzecz w postaci obowiązkowej robocizny i dostaw drewna, czy nie wykazywanych jako odpłatne niektórych surowców – piasku, gliny lub saletry, pozyskiwanych z własnych zasobów w dobrach⁸⁰, a także kosztu transportu wszystkich towarów oraz wynagrodze-

⁷⁷ Na jedną kopę składa się różna ilość przedmiotów szklanych – w zależności od ich rozmiaru. I tak jedna kopa mieści np. 60 sztuk *Czarek pomniejszych* lub *kubeczkow y Lampek*, 50 sztuk *Szklanek Ciekich, Szklanek grubych, Czarek mniejszych* lub *Butelkow kwatyrkowych*, ale tylko 8 sztuk *Flasz Maiey garowoych* lub *Tacek mniejszych*, 6 sztuk *Flasz Garowoych granistych* i tylko 3 sztuki *Tac*. (zob. specyfikacja szkła wysyłanego do magazynu warszawskiego, 3 karta luzem rękopisu). Miara ta (wagowa lub ilościowa) jest więc związana w porcję masy szklanej potrzebnej do wykonania różnej ilości przedmiotów o odmiennych wielkościach.

⁷⁸ Różnicę sum za cały omawiany okres stanowi kwota około 2.000 zł na korzyść „percepty”.

⁷⁹ Część wydatków związanych z jej rozbudową, czy wyposażaniem rejestrowana jest tylko w rachunkach starościńskich.

⁸⁰ W dobrach Sieniawskiego saletry dostarczały głównie: Międzybóż, starostwo stryjskie, Majdan Podolski, klucz grzymałowski, a zdecydowanie najczęściej Majdan Lipowiecki (J. Burszta, j. w., s. 184 – 187). Z pewnością zasoby te mogły wspierać duże zapotrzebowanie na ten materiał w hucie i uzupełniać jego zakup.

nia pracowników w naturze – ordynarii⁸¹. Inną drobną przeszkodę stanowi fakt, że przy wnikliwszym rozpatrywaniu poszczególnych rozliczeń⁸² odnajdujemy w obliczeniach błędy, które pojawiają się od 1723 (co dziwi wobec stosowania rachunków z wartościami do pół grosza). W poniższej tabeli – zestawiającej produkcję i sprzedaż huty – posługuję się danymi przeniesionymi z rejestrów (a nie z zestawień zbiorczych umieszczonych na s. 23 – 25 rękopisu), zaznaczając tylko nieprawidłowo obliczone⁸³.

Cała produkcja manufaktury w latach 1718 – 1726, zestawiona na s. 24 poszytu, podsumowana jest na 12.439½ kopy za sumę 116.196 zł⁸⁴. Najmniejszy procent wyrobów stanowi szkło apteczne⁸⁵, osiągając w najlepszym okresie nieco powyżej 130 kop rocznie (w 1722 – 131½ kopy, w 1721 – 138 kop). Od tego czasu jego wyrób sukcesywnie spada, aż do pominięcia tego gatunku w roku 1726. W znacznie większych ilościach rejestrowane jest szkło taflowe⁸⁶. Jego wykonywanie rozpoczyna się od 142 kop, ale już w 1722 zwiększa się je do 307 kop, a w latach 1724⁸⁷ i 1726 nawet do 528½ i 689 kop. Zdecydowa-

nie największy nacisk kładzie się na produkcję szkła „różnego”⁸⁸ (głównie naczyńowego), gdzie najmniejsza jego ilość to 338 kop odnotowanych w roku rozpoczęcia działalności huty, 458½ kopy – w 1720, 861 kop w 1719, poprzez 938 i 998 kop w latach 1723 i 1726 oraz około półtora tysiąca kop w latach 1722 i 1725, z rekordowym osiągnięciem 2095½ kopy w roku 1724. Symptomatyczne jest to, że w tym samym roku rejestry wykazują największą ilość szkła „różnego” przejętego przez rodzinę Sieniawskich na użytek własny – za 5375 zł i 27 gr, powiększoną jeszcze o 7 świeczników wycenionych na 2.000 zł. Z pewnością nie bez znaczenia jest fakt, iż 30 lipca tego roku wydali oni za mąż swą jedyną córkę, Marię Zofię (za hetmana polnego litewskiego Stanisława Denhoffa); w skład jej posagu zapewne weszły luksusowe wyroby huty ojca. Sumując uwidocznione w tabeli wartości szkła przekazywanego „na potrzebę pańską” w latach 1718 – 1726 (40.972 zł 4 gr) możemy stwierdzić, że stanowi ono około 35% produkcji całego tego okresu. W latach 1719, 1720, 1722 i 1723 tak odnotowane szkło „różne” wycenione jest na ponad dwa i pół tysiąca złotych,

⁸¹ Tylko wyjątkowo do wydatków wpisuje się w 1720 i 1724 kupno dwóch wieprzy należnych w ramach ordynarii pisarzowi i szafarzowi.

⁸² Nie należy zapominać, że na 1 złoty składa się wówczas 30 groszy.

⁸³ Przyjmuję za wiarygodną podaną kwotę, a nie ilość wyprodukowanych kop (która po przemnożeniu przez cenę dałaby inną wartość). Różnice – zarówno in plus, jak in minus – nie są przeważnie duże (i tak przykładowo: w 1723 w wykazie 938 kop szkła różnego po 10 zł za kopę, co powinno dawać 9380 zł, a podano 9385 zł; szkła taflowego 307 kop po 8 zł za kopę, co powinno dawać 2456 zł, a podano 2452 zł).

⁸⁴ Trzeba zaznaczyć, że w w. w. zestawieniu zbiorczym liczba ta jest rzeczywiście sumą poszczególnych składowych. Nie zgadza się ona z kwotą otrzymaną po dodaniu sum za wykonane szkło z rejestrów za poszczególne lata. Powodem jest błąd rachmistrza w obliczeniach za rok 1723 – wykazana tu suma 11.017 zł powinna wynosić 12.017 zł.

⁸⁵ Niecały 1% wartości całej produkcji w omawianym okresie.

⁸⁶ Ok. 14% wartości całej produkcji w omawianym okresie.

⁸⁷ Asygnacja E. Sieniawskiej z 1 stycznia tego roku wymienia *Taflę 300. do Okien do Pałacu Wilanowskiego* (w zadnym jednak z corocznych rejestrów nie wyodrębnia się oddzielnie szkła taflowego „na potrzebę pańską”).

⁸⁸ Ok. 85% wartości całej produkcji w omawianym okresie.

PRODUKCJA I SPRZEDAŻ HUTY KRYSZTAŁOWEJ w okresie 1718 – 1726
zestawienie kwotowe z wykazów za poszczególne lata - rkps Ew. 159/2

	1718	1719	1720	1721	1722	1723	1724	1725	1726
produkcja szkła „różnego” (po 10 zł za kopę)	3380,00	8610,00	4585,00	11665,00	14690,00	9385,00 *	20955,00	15110,00	9980,00
produkcja szkła aptecznego (po 2 zł za kopę)		124,00	19,00	276,00	263,00	180,00	72,00	66,00	
produkcja tafli (po 8 zł za kopę)					1136,00	2452,00 *	4236,00 *	3496,00 *	5516,00 *
PRODUKCJA RAZEM	3380,00	8734,00	4604,00	11941,00	16089,00	11017,00 *	25263,00 *	18672,00 *	15496,00 *
EXPENSA HUTY	2907,07	7383,15	10068,02 ^{1/2}	11739,16	9671,22 ^{1/2}	10707,05	13869,08 ^{1/2}	12789,13	18422,27 ^{1/2}
szkło „różne” zabrane „na potrzeby pańską”	420,00	2533,25	2653,00	1591,01	2679,12	2811,21	5375,27	5041,14	1895,24
świeczniki zabrane „na potrzeby pańską”			2720,00	500,00	5900,00	4050,00	2000,00	800,00	
RAZEM zabrano „na potrzeby pańską”	420,00	2533,25	5373,00 **	2091,01 **	8579,12	6861,21	7375,27	5841,14	1895,24
sprzedaż szkła (bez świeczników) - ze wpływami ze sklepów łącznie	629,00	4208,26	5216,17	8336,10	6258,00	8519,25	10677,16	9269,17	11665,08 ^{1/2}
sprzedaż świeczników	300,00	580,00		614,00					1930,00
sprzedaż wyrobów hutY RAZEM	929,00	4788,26	5216,17	8950,10	6258,00	8519,25	10677,16	9269,17	13595,08 ^{1/2}

* - kwota nie odpowiada podanej ilości wyprodukowanych kop szkła

** - kwota podana w zestawieniu zbiorczym na s. 25 rękopisu, odnotowanej w 1720 roku 7653 szkieł, wzięcia pod uwagę wartości podane w rękopisie z 1721 roku 7601 szkieł, w rękopisie z 1726 roku 7601 szkieł

a w. w. najwyższej kwocie dorównuje 5041 zł i 14 gr z roku 1725. Wyodrębnione w wykazach świeczniki, z pewnością wykorzystywane w szeroko zakrojonych – szczególnie przez Sieniawską – przedsięwzięciach związanych z remontowaniem i wyposażaniem rezydencji, najliczniej reprezentowane są w latach 1722 (12 sztuk) oraz 1723 (11 sztuk). Około 59% wszystkich wyrobów z lat 1718 – 1726 zarejestrowano jako sprzedane (68.204 zł 29½ gr). W czterech tylko latach: 1718, 1719, 1721 i 1726 zapisy uwidaczniają sprzedaż *Lustrow* (odpowiednio: 1, 3, 3 i 12 sztuk), przedmiotów wyjątkowo kosztownych, których cena kształtować musiała się od około 150 do 800 zł. Obserwując zwiększane z roku na rok wpływy za rozproszone pozostałe wyroby (od 629 zł za rok 1718 po 1165 zł 8½ gr za 1726, z nieznacznym obniżeniem progresji zysków w 1722 i 1725), możemy przyjąć, że w miarę upływu lat wytwórczość huty cieszyła się coraz większym uznaniem wśród klientów, a organizacyjnie była ona w stanie sprostać popytowi. Z wyliczeń wynika, że zaledwie około 6% jej wyrobów w omawianym okresie musiało pozostać w magazynach. Jedną z prób oszacowania dochodowości manufaktury może więc być dokonanie porównania wartości całej produkcji w stosunku do sum *Expensy* (97.558 zł 27 gr). Wynik jest pozytywny: koszt funkcjonowania Huty Kryształowej to około 84% kwoty,

którą uzyskalaby ze sprzedaży wykonanego do 1726 szkła, czyli wartość wyrobów jest o 16% wyższa niż wszystkie wykazane wydatki w tym czasie. Rzeczywistym zyskiem Sieniawskich – właścicieli huty – jest jednak przede wszystkim samo rokrocznie przejmowane przez nich szkło, którego wartość w ogóle nie uczestniczy w prowadzonych rejestrach rozliczeń wpływów i wydatków manufaktury, a za cały w. w. okres osiąga niebagatelną kwotę prawie czterdziestu jeden tysięcy złotych. Taka ilość pieniędzy nie musiała być więc przez rodzinę wydana na zaspokojenie własnych potrzeb w dziedzinie luksusowych towarów produkowanych w innych hutach szła.

Już w pierwszym roku działalności Huty Kryształowej (choć trwała ona niecałe pięć miesięcy) zarejestrowany jest zbyt towarów w Zamościu, gdzie dostarcza się szkło, najmując konia do przewozu⁸⁹. Tworzona w miarę upływu lat sieć sklepów zajmujących się sprzedażą jej wyrobów obejmuje – co oczywiste przy konieczności transportu kruchego towaru podwodami lub saniami⁹⁰ – miejscowości leżące w dobrach Sieniawskich i w najbliższych okolicach. W 1722 odbiorcami stają się magazyny w Jarosławiu⁹¹, Lwowie⁹² i Lublinie, trzy lata później – w Przemyślu, a od 1720 szafarz wnosi niemalże kwoty za szkło sprzedane na Podolu⁹³. Wysyłka wyrobów wymaga odpowiedniej eskorty – np. 10 lipca tego roku oplaca się nie tylko po-

⁸⁹ Zestawienie zbiorcze dotyczące szkła przekazanego do współpracujących z hutą sklepów (na s. 23 rękopisu rejestrów) odnotowuje wydanie szkła do Zamościa jedynie w latach 1722, 1725 i 1726.

⁹⁰ Rachunki za 1719 i 1722 wykazują *Sanie kupione pod Szkoło do koni Szkarbowych*.

⁹¹ W 1723 wpływy z tego magazynu przekazuje Boruch Żyd, w 1725 odnotowany jako Baruch.

⁹² W 1723 i 1724 sprzedaje tu szkło Bartłomiej Stasiński, w maju 1728 już nie żyjący (Bibl. Czartoryskich, rkps 5985 III, Korespondencja. Litera W., Vol. 230, 47855 – list J. Witoszynskiego do J. Krolikiewicza z 29.05.1728).

⁹³ Mimo trzykrotnego umieszczenia w rejestrach wpływów od szafarza (w 1720 – 1166 zł 10 gr, w 1723 – 1500 zł, w 1724 – 370 zł 19 gr), w zestawieniu zbiorczym ok. 46% kwoty stanowiącej wartość wydanego na Podole szkła jest wykazana jako do oddania.

slanego na Podole gumienego oleszyckiego, ale i „dragana” oraz „kozaka”. Oplacalne musi być jednak dostarczanie naczyń i tafla na znacznie dłuższe dystanse, skoro w 1724 notuje się handel na terenach Litwy. Potanienie kosztów umożliwia korzystanie z transportu wodnego. Już uprzednio sygnalizowałam kontakty handlowe z Gdańskiem, gdzie można było osiągnąć drogie materiały hutnicze, sprowadzane nawet z odległych krajów, w znacznie niższej cenie niż w dużych ośrodkach w okolicy huty. Są one w miarę łatwe dzięki splawowi Wisłą, a potem Sanem do Sieniawy lub Jarosławia⁹⁴. Tą drogą przesyła się wyroby szklane do magazynu warszawskiego⁹⁵, uruchomionego w 1724. Poza sprzedażą poprzez magazyny i szafarzy, archiwalia wymieniają jako klientów: *Starszych z Sieniawy* (1722), *kupca Kontessa*⁹⁶ w Warszawie, *P Szuarta* w Lublinie⁹⁷ i *Mieszczanów Płazowskich* (1725), *Xiędza Jelowickieg*⁹⁸ (1726), *Pana Desiora*⁹⁸ (1727) kupującego szkło w hucie⁹⁹, a dodatkowo pojawiają się tu nazwy

miejsowości, z których nadchodziły za nie wpływy: Grzymalowa, Satanowa, Leżajska (1725), Brzeżan (1727). Rejestry odnotowują jeszcze jeden rodzaj obrotu handlowego – na asygnaty wystawiane przez właściciela huty, kiedy wyroby szklane służą do pokrycia zobowiązań rodzinnych, a może stanowią prezent lub rodzaj gratyfikacji. W ten sposób wśród wydatków w 1724 pojawiają się zapisy: *JP. Leyminowi*¹⁰⁰ *za Asygnacją JO Pana daną na szkło który odebrał pieniądze za tyle ile mu Szkle wydatkowane... 68 zł 11 gr, JP Dressyerowi także za Asygnacją na szkło, a pieniędzmi zanią odebrał 30 zł.*

Na podstawie wystawionych asygnat wydawane są też wyroby szklane rodzinie Sieniawskich, dla których przedsiębiorstwo to stanowi przedmiot szczególnego zainteresowania i powód słusznej dumy. Co roku w latach 1719 – 1724 rejestry notują drobne wydatki na wiktuały związane z osobistą bytnością w Hucie Kryształowej przedstawicieli rodziny – Adama Mikołaja lub Elżbiety,

⁹⁴ Sieniawska prowadzi na szeroką skalę handel galmanem tęczynskim z Gdańskiem, a poprzez Gdańsk z Amsterdamem. W jej korespondencji z lat 1712 – 1725 od Morzyckiego, pisarza prowentowego hrabstwa jarosławskiego, liczne są wzmianki na temat korzystania z transportu wodnego przy przesyłaniu do Warszawy niezbędnych do prowadzenia prac budowlanych materiałów – wapna i drewna.

⁹⁵ W 1724 „ekspensa” notują wydatek 100 zł w związku ze sprowadzeniem statku wodnego *pod Szkle do Warszawy*; 28 marca tego roku wystawiony jest *kwit JP. Nowosielskiego ze wziął na drogę idąc z Statkami do Gdanska masło i sery.*

⁹⁶ André Contessa, kupiec, agent włoskiej spółki Tarone i Bordalo, główny wrocławski dostawca Sieniawskiej, działający w Warszawie, Lublinie, Lwowie, Krakowie i na terenie Wielkopolski (zob. J. A. Gierowski, *Wrocławskie interesy hetmanowej Elżbiety Sieniawskiej*, (w): *Studia z dziejów kultury i ideologii*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968, s. 230 – 232 i nn.).

⁹⁷ W swej korespondencji z 1731 lubelski kupiec Antoni Ludwik Stuart zali się zresztą na niezbyt dobrze układającą się współpracę: *Gubernator Hutt Mokejn* jeszcze w 1725 zostawił u niego w depozycie dwie skrzynie i dwa pudła szkła, którymi przez sześć lat nikt się nie interesuje.

⁹⁸ Zapewne chodzi o Francuza Jana Dessiera herbu Desier, „oberszterleitananta” w wojsku polskim cudzoziemskim, który otrzymał indygenat na sejmie w 1726 za obronę zamku w Międzybożu przed Kozakami w 1702 (K. Niesiecki, *Herbarz Polski... powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych przez Jana Nep. Bobrowicza*, t. III, Lipsk 1839, s. 338).

⁹⁹ Ten zakup stanowi przykład transakcji związanej, skoro za szkło *wzięto Mindu przesnęg beczek 3.*

¹⁰⁰ Być może chodzi o Berenta Lehmana, bankiera, który przejął wierzytelności Stanisława Leszczyńskiego i w latach 1722 – 1723 prowadził związane z nimi interesy z Sieniawską (J. A. Gierowski, j. w., s. 233).

a w 1721 ich córki, Marii Zofii *Panny Krakowskiej*. Z pewnością zapoznają oni z funkcjonowaniem manufaktury także swych krewnych i znajomych, ciekawych pierwszej po królewskiej, magnackiej wytwórni luksusowego szkła, skoro w wykazie za rok 1725 odnotowano podobnie zakwalifikowaną kwotę *Podbytność Jeymci Panny Xiężniczki Czartoryskiej*. Materiały źródłowe poświadczają również kontakty z pracownikami Sieniawskich Anny Radziwiłłowej (skoligaconej z rodziną przez matkę hetmana) – późniejszej właścicielki hut nalibocko-urzeckich, mające na celu rozpoczęcie własnej wytwórczości szklarskiej. Pisarz prowentowy hrabstwa jarosławskiego donosi 22 marca 1721 Elżbiecie Sieniawskiej o wizycie *Sługi z Białej*, którego zamiarem było pozyskanie marmurów do polerowania kryształów oraz gliny na piec hutny¹⁰¹.

Omawiane archiwalia dają jedynie możliwość podjęcia prób przedstawienia niewielkiego wycinka informacji dotyczących Huty Kryształowej. Mając świadomość nakładów niezbędnych do pra-

widłowego jej prowadzenia, nie można sądzić, że jedynym celem tego zamierzenia było szybkie uzyskanie wysokich profitów. W grę wchodziła raczej chęć zaspokojenia potrzeb reprezentacji rodu (około jedna trzecia wyrobów w całym powyższym okresie trafiła do właściciela huty). Z pewnością jednak w krótkim czasie udało się Sieniawskim osiągnąć główne zamierzenie, inspirowane poczynaniami Augusta II, którym musiało być prowadzenie w swoich dobrach nowoczesnego zakładu wzorującego się na najlepszych przykładach zachodnioeuropejskich – łączącego produkcję wysokiej jakości szkła kryształowego z jego artystycznym zdobieniem w warsztatach szlifiersko-rytowniczych. Mistrzostwo stosowanych form i klasę dekoracji poświadczają zaś same zachowane w zbiorach muzealnych przedmioty. Z pewnością także można przyznać, że szczytowy etap w działalności Huty Kryształowej przypada na lata życia Sieniawskiego i jego żony. Po jej śmierci starostwo lubaczowskie staje się własnością Szembeków, zaś huta przeżywa okres zapaści¹⁰².

¹⁰¹ Do transakcji nie doszło, gdyż jeszcze przed 29 kwietnia zmarł hutnik będący na usługach Radziwiłłowej. List ten stanowi dowód, iż rzeczywiście czyniła ona starania od początku tego roku, aby rozpocząć prace przy zakładaniu własnej manufaktury, zaś wzmiankowany hutnik musiał poprzedzać szklarza, o którym wiadomo, że w październiku tego roku przybył do Białej (A. J. Kasprzak, *Szkła z hut Radziwiłłowskich*, j. w., s. 21).

¹⁰² Jak już wspomniano, siedmiu szlifierzy i rytowników pracuje w tym czasie przy szklach wysłanych do Dzikowa, zaś 1.08.1729 córka Sieniawskich, Denhoffowa przekazała trzech hutników: Ignacego Meluczaka, Maryasza Kruczaka i Alexandra Zajączkowskiego, będących poddanymi z jej dóbr, warszawskiemu kupcowi Piotrowi Braunowi do prowadzonej przez niego huty.

6. Puchary
z herbem Adama
Mikolaja
Sieniawskiego
1718 - 1726; nr
inw. Wil. 19, 20,
29, 3779,
fot. M. Wideryński

ANEKS

Bibl. Czartoryskich, rkps Ew. 159/2 – Klucz oleszycki. Huta kryształów: rejestry i wykazy pieniężne oraz wyrobów, 1718 – 1729, poszyt s. 1 – 32 oraz karty luzem – 9 szt. b.nr¹⁰³

poszyt - s. 1

*Rachunek coRoczni z Pienię
dzy Przychodu y Expensy
za Szkło Krzystalowe
Przedawane odroku
1718. do roku
1726.*

s. 2

pusta

s. 3

Rachunek z Pieniędzy zaSzkła w Hucie krzystalowej przedane od zaczęcia teyże Huty to iest d 21. Augusti Anno 1718.

	kopy	Złote	Gro.
<i>A die 21. Augusti ad 30. Xmb. 1718. Odebralosię od Dymarzow przez ten czas szkła roznego Gatunku do Magazonu</i>	338.		
<i>Zate należałoby według Taxy zakopę af.10.</i>	Zł ^o	3380.	
<i>Ztego zas Szkła napotrzebę Panską wzięto za</i>	Zł ^o	420.	
<i>Zostalo na Sprzedanie za Złoty</i>	Zł ^o	2960	
<i>y zate</i>			
<i>Resztę Cozostala w Magazonie dosprzedania napieniędze za ktore nizy się wyraża Percepta.</i>			

Percepta Pieniędzy

<i>In A^o. 1718. Przedało się Szkła roznego^o Gatunku,</i>		629.	
<i>Rysowaneg^o Szlufowaneg^o</i>			
<i>Za Lustr¹⁰⁴ Gładki przedany w tym Roku</i>		300.	
<i>Ze Skarbu odebralosię wgotowiznie nazapłatę rzemiesnikom</i>		1825.	
<i>Summy w tym roku było</i>		2754.	
<i>Expensa z niey taka</i>			
<i>Magistrom przyslanym do Huty strawnych przez Niedziel 6. poniewaz na ten czas niebyli postanowieni ieszcze na Sztukę po Zł 8. Jakoto.</i>			
<i>Pilcowi Dymarzowi za niedziel 6 af 8.</i>	Zł ^o	48.	
<i>Karnetowi Dymarzowi af 8.</i>	Zł ^o	48.	
<i>Krystyanowi Slifirzowi af 8.</i>	Zł ^o	48.	
	<i>Facit.</i>		240.

¹⁰³ Wszystkie dane w nawiasach // stanowią adnotacje autorki artykułu; zastępują znak „etc.”, wynikają z trudności z rozczytaniem rękopisu – // lub zaznaczają błędy w rachunkach – //.

¹⁰⁴ Lustr – świecznik, zyrandol.

<i>Gotfrydowi Rysownikowi</i>	<i>af 8.</i>	<i>Zł^o 48.</i>		
<i>Pelcowi Rysownikowi</i>	<i>af 8.</i>	<i>Zł^o 48.</i>		
<i>Gotfrydowi donatywy zasprowadzenie Rzemiesznika y zachęcenie</i>			<i>40.</i>	
<i>Tymże magistr¹⁰⁵ zapłaty zarobotę Szkla do Magazonu toiest.</i>				
<i>Pilcowi Dymarzowi za rok</i>		<i>Zł. 268 gr. 15.</i>		
<i>Karnetowi Dymarzowi</i>		<i>Zł. 103.</i>	<i>15.</i>	<i>670.</i>
<i>Danielowi Dymarzowi</i>		<i>Zł. 127.</i>	<i>15.</i>	
<i>Szymonowi Dymarzowi</i>		<i>Zł. 171.</i>		
<i>Krystyanowi Slifirzowi odslifowania Szkla zarok</i>			<i>198.</i>	<i>25</i>
			<i>Latus Expens facit</i>	<i>1149.</i>
				<i>10</i>

s. 4

			<i>złote</i>	<i>Grosz</i>
		<i>Translatum Latus Expens</i>	<i>1149.</i>	<i>10.</i>
<i>Gotfrydowi Rysownikowi za Rok</i>		<i>Zł^o 222 gr. 17.</i>		
<i>Peceltowi Rysownikowi</i>		<i>Zł^o 201</i>	<i>facit</i>	<i>423.</i>
<i>Chłopcom uczniom przez ten czas Dymarczykom,</i>				
<i>Slifirczykom, Rysownic:</i>			<i>200.</i>	<i>15.</i>
<i>Szularzom¹⁰⁶ dwom Nocnemu ydziennemu przezten czas</i>			<i>175.</i>	
<i>Potasznikowi robiącemu koło Materyałow przezten Czas</i>			<i>92.</i>	
<i>Za Asygnatją¹⁰⁷ JP. Ekonoma odreparatney kolaski Skarbowey</i>				
<i>y dla koni ktoremi P. Fremel iędził.</i>			<i>15.</i>	<i>28.</i>
<i>Grenikowi Slusarzowi od rozney roboty w Hucie</i>			<i>20.</i>	
<i>Kowalom odrozney roboty kowalskiej w Hucie</i>			<i>25.</i>	<i>16.</i>
<i>Zazelazo narożne potrzebę y do Lustrow kupione</i>			<i>30.</i>	<i>18.</i>
<i>Stolarzom, Bednarzom y kolodzieiom odroboty rozneg^o naczynia</i>				
<i>drewnian^o</i>			<i>39.</i>	<i>26.</i>
<i>Cieslom zazbudowanie budynkow dla Rzemiesznikow roznych</i>			<i>150.</i>	
<i>Szklarzom od zrobienia okien do tychże budynkow</i>			<i>102.</i>	
<i>Strycharzowi od wypalenia y roboty pieca Cegły</i>			<i>44.</i>	
<i>Mularzom dwom od murowania, kominow,</i>				
<i>y fundamentow wbudynkach</i>			<i>75.</i>	<i>10.</i>
<i>Garczarczowi Potylickiemu od pięciu piecow postawionych</i>			<i>26.</i>	
<i>Za Papier napisanie Rachunkow yroznych Expedytney</i>			<i>6.</i>	<i>28.</i>
<i>Zapopioł kupiony dorobienia potaszów na Materyały do Szkla</i>			<i>10.</i>	
<i>Zakir¹⁰⁸ nakleienie Puzder napotrzebę Panską</i>			<i>4.</i>	
<i>Draganom yparobkom iędząc z P. Fremelem, roznie, nadroge</i>			<i>11.</i>	<i>6.</i>
<i>Konwisarzowi odrobienia Srub do flasz y zaiego własne</i>			<i>7.</i>	<i>24.</i>
<i>Za Wazki kupione doważenia Materyałow</i>			<i>2.</i>	
<i>Za Lazoru¹⁰⁹ Funtow 1 1/2 na Farby do Szkla</i>			<i>3.</i>	<i>9.</i>

¹⁰⁵ Magister – majster.¹⁰⁶ Szularz (szulerz) – (niem. der Schürer) palacz w hucie (B. Smoleńska, j.w., przypis 10, s. 140).¹⁰⁷ Asygnacja (asygnacja, asygnata) – zlecenie wypłaty; kwit kasowy albo magazynowy; przestarzałe banknot, pieniądz papierowy (W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, wyd. 8, Warszawa 1971, s. 75).¹⁰⁸ Kir (kis, kier) – sukno lichego gatunku (J. Burszta, j.w., s. 212).¹⁰⁹ Lazor (lazor) – chemiczna nazwa kilku błękitno zabarwionych ciał, lazurek – barwnik niebieski, farba berlińska, farbka (B. Smoleńska, j.w., przypis 87, s. 143); służył także do uzyskiwania pięknego koloru szkła przezroczystego.

<i>Za Garki wielkie do Hartowania Szkla</i>	1.	10.
<i>Za Siekię Parobkowi będącemu w Hucie</i>	3.	
<i>Na Drogę Niemcowi przyiaczalemu z Szymonem Magistrem</i> <i>z rozkazu Jmi Pana Ekonomia</i>	2	
<i>Od nąięcia konia dozamoscia iadąc ze Szkle</i>	4.	
<i>Za Osk¹¹⁰ do Smarowania Nożyc Dymarzom Magistrom</i>	2.	10.
<i>Za Xięgę Szafarzowi dopisania rachunkow</i>	1.	18.
<i>Zapostronkow par N° 6. Szle y Uzdzienię kupione</i> <i>dla koni Skarbowych</i>	1.	24.
<i>Za OPalkę¹¹¹ donoszenia Szkla</i>		8.
<i>Gotfrydowi y Peceldowi Rysownikom strawnych</i> <i>za Asyg JP Ekonomia</i>	28.	
<i>Summa Expens drobnych</i>	2651.	7

s. 5

Złote Gro

Expensa dalsze Ordynaryine 1718 A°

<i>Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum¹¹² a d 6 Julj ad 31. Xmb rachuiac na</i> <i>miesiac</i>	<i>af 16. Zł 92.</i>	
<i>Matyaszowi przetzen Czas potylez</i>	<i>af 16 Zł 92</i>	256.
<i>Josiowi Szafarzowi Solaryum a d 16 Julj ad 31. Xmb</i> <i>przez niedziel 24. natydzien</i>	<i>af 2 Zł 72</i>	
<i>Expens z tamtey strony przenosi się na zapłatę rzemiesnikom y inne Expensa</i> <i>drobne według nizey specyfikathey</i>		2651. 7.
<i>In Summa Expens Czyni</i>		2907. 7.
<i>Superaty znachodzi się wyplaconey Rzemiesnikom z Roku 1719 za ich</i> <i>zarobki w Roku 1718</i>	<i>Zł^o 152 gr. 23.</i>	

s. 6

Rachunek z Pieniędzy za Szkla przedane w Hucie krzystalowey in
A° 1719.

Szkł kopy Złote Gro

<i>a d 1. Janua ad 31. Xmb. 1719. Odebratosię Szkla roznego</i> <i>Gatunku od Dymarzów</i>		861.
<i>Aptykarskiego item roznego Gatunku</i>		62.
<i>Zate nalezaloby według Taxy</i>	<i>zakopę af 10. Zł. 8610.</i>	
<i>Za Szko zas Aptykarskie</i>	<i>zakopę af 2. Zł. 124.</i>	
	<i>Czyniloby Zł^o 8734.</i>	
<i>Z tego zas Szkla narozne Potrzebę Panską y</i> <i>za Asygnatiami wyszło</i>	<i>Zł^o 2533. 25.</i>	
<i>Zostacby powinno nasprzedanie za</i>	<i>Zł 6200. 5</i>	
<i>Reszta zas tego Szkla Co zostala w Magazonie napieniędze</i>		

¹¹⁰ Chodzi o wosk.¹¹¹ Opalka – plecionka z młodych gałązek wilidiny lub wierzby w kształcie małej nieculki, używana zarówno do przenoszenia i czyszczenia zboża, jak do łowienia ryb (*Encyklopedia powszechna*, Nakład, druk i własność S. Orgelbranda, Księgarza i Typografa, t. 19, Warszawa 1865, s. 949).¹¹² Salarjum (solaryum) – pensja urzędnika skarbowego (Krasnowolski i Niedźwiedzki, *Słownik staropolski*, Słowniki M. Arcta, s. 507); łac. salarium – żołd, płaca (W. Kopaliński, j.w., s. 669).

y Co przedano, Percepta niżej kładzie się,

Percepta Pieniędzy.

<i>a d 1. Janua. ad 31. Xmb. 1719. Przedalosię Szkle rozneg^o Gatunku</i>		
<i>Szlufowaneg^o yRysowanego.</i>	4208	26.
<i>Za Lustrow item przedanych N°. 3.</i>	580.	
<i>Ze Skarbu item wgotowiznie y zalegomy¹¹³</i>		
<i>od Rzemiesnikow odeb.</i>	2569	18.
<i>Summa Percepty w tym roku</i>	7358.	14.

Expensa ztey percepty taka

<i>Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum zarok</i>	Zł ^o . 200.		
<i>Matyaszowi Szafarzowi zarok Solary.</i>	Zł ^o . 200.	facit	550.
<i>Josiowi Szafarzowi Solaryum</i>	Zł ^o . 150.		
<i>Rzemiesnikom zapłaty od robienia Szkle natydzien^o poniewaz iuz naSztukę postanowieni są przez rok iako.</i>			
<i>Szymonowi Dymarzowi</i>	Zł. 1194.		
<i>Pilcowi Dymarzowi</i>	Zł. 567.	9. Dymarzo	1789 11.
<i>Danielowi Dymarzowi</i>	Zł. 28.	2	
<i>Gotfrydowi Rysownikowi</i>	Zł. 696.	6.	
<i>Pecoltowi Rysownikowi</i>	Zł. 416.	26.	
<i>Pręclowi Rysownikowi</i>	Zł. 124.	Rysowniko	2086 11½
<i>Pawłowi Rysownikowi</i>	Zł. 122.	25.	
<i>Krystyanowi Slifirzowi</i>	Zł. 663.	3.	
<i>Chłopcóm trzem Rysowniczkóm</i>	Zł. 63.	11½	
<i>Item chłopcom Dymarczykom, Slifirczykom uczęcym się</i>		940.	8.
<i>Szularzowi dziennemu y nocnemu przez rok.</i>		273.	
<i>Potasznikowi odrobienia Potaszow y Lutrowania Saletry</i>		196.	
	<i>Latus Expens facit. f.</i>	5835	½

s. 7

		Złote	Gro
	<i>Translatum Latus Expens</i>	5835	½
<i>Za Ołow kupiony narozne potrzebę do Lustrow</i>		25.	23
<i>NaDrogę Draganom y Szafarzom iezdzącym ruznie zeSzkle</i>		23.	15.
<i>Stolarzom Tokarzom, od rozney roboty wHucie</i>		120.	4.
<i>Za Siekir kupionych dwie Parobkom Skarbowym</i>		4.	
<i>Tymże Parobkom myta y zapłaty inney</i>		16.	
<i>Kowalom, odrozney roboty wHucie</i>		36.	4.
<i>Slusarzowi Grenikowi Strawnych y zapłaty odruzney roboty</i>		447.	18
<i>ZaSanie kupione pod Szkle do koni Skarbowych</i>		1	10

¹¹³ Legomina, legumina, legumin, legomin, legumija – 1. artykuły spożywcze z roślin ogrodowych, kuchennych, warzywa, jarzyny, szcz. kasza, mąka, groch ...; 3. b) zapłata za żywność, za stół ucznia w szkole (*Słownik języka polskiego* pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego, Warszawa 1902, t. II, s. 705).

<i>Za Siano, Łyczaki¹¹⁴, postronki y Opalkę dlatychże koni</i>	3	22.
<i>Za Papier na Rachunki y inne Expedytye</i>	1	24.
<i>Za Garki do Hartowania Szkła, Garniec, kwartę, ykwatyrkę do Szynkowania¹¹⁵ Blaszane</i>	19	
<i>Zakir do Oscielenia puzder napotrzebę Panską</i>	2	18.
<i>Za Habę¹¹⁶ do Lustrow napokrowce</i>	2	12.
<i>Za Szkło Rubinowe dorozneg^o Szkła krzystalowego</i>	3.	
<i>Za koperszlak¹¹⁷ kupiony do Szkła</i>	10.	
<i>Za Złoto dopozłacania Lustrow</i>	2.	
<i>Zazelazo y stal narozne potrzeby do Lustrow</i>	73.	4½
<i>Zazrobienie Lustru zapłaty P. Fremelowi</i>	10.	15.
<i>Zapędzel kupiony do wiązania Lustrow</i>		12.
<i>Za Farby dozaprawienia Szkła</i>	247.	18.
<i>Za Strony Baranie do kul wielkich Slifirskich, y Rysowniczych</i>	12.	21.
<i>Za Octy do Lutrowania¹¹⁸ Salitry</i>	10.	
<i>Za Raszpil Słusarski, y kłódkę do zamykania</i>	2.	26.
<i>Zapudło na Szkło, y za Sol na Ordynaryę Parobkom</i>	3	2
<i>Mularzom odrobienia Fundamentow y murowania kominow</i>	38.	15.
<i>Złotnikowi odroboty Fordamentow y rurek do Lustrow Angielskich</i>	140.	28.
<i>Cieslom odbudowania karczmy y innych Budynkow</i>	118.	
<i>Za Swice kupione do Wiązania Lustrow y rzemieśnikom doroboty</i>	8	15.
<i>Dla JP. Grądkowskieg^o Choreg^o w Hucie narozne victualia zakwitem</i>	67	14.
<i>Za Drot, Cene, y Bawełne do Lustrow</i>	6	29.
<i>Podbytność Panską w Hucie za Piwo kupione</i>	13.	
<i>Bednarzowi odruzneg^o naczynia Hutniczeg</i>	4	25.
<i>Krawcom odrobienia Barwy Hutniczkom</i>	12.	
<i>Za Oley kupiony do Rysowania Szkła</i>	20	24.
<i>Za Miedz y Pilniki kupione Rysownikom</i>	23.	6.
<i>Likarce od kuratciey Niemcow Magistrow chorych</i>	3.	
<i>Szklarzowi odrobienia Okien do budynku noweg^o</i>	10.	
<i>Za Słoniny Lutow dwa do Smarowania nozyc</i>	2.	
<i>In Summa Expensy Czyni</i>	7383	15.
<i>Superaty znachodzi się wydanych rzemieśnikom z Roku 1720 (...)</i>		
<i>Roku 1719.</i>	<i>Zł^o. 25 gr.1.</i>	

s. 8

*Rachunek z Pieniędzy za Szkła Przedane w Hucie krzy
sztalowej in Anno 1720*

¹¹⁴ Łyczak – powróż z lyka (*Słownik polszczyzny XVI wieku*, pod red. M. R. Mayenowej, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979, t. XII, s. 628 – 629).

¹¹⁵ Szynkowanie – nalewanie.

¹¹⁶ Haba (arab.) – grube sukno białe, samodział, gunia, siermięga (*Słowniki M. Arcta*, j.w., s. 92).

¹¹⁷ Koperszlak, koperszlag, kuperszlak – odlupki miedzi, kiedy ją młotem biją, zendra miedziana, młotowiny miedziane (*Słownik języka polskiego*, j.w., 1902, t. II, s. 465).

¹¹⁸ Lutowanie salitry – czyszczenie, rafinowanie saletry, służącej do klarowania masy szklanej.

	kopy	Złote	Gro
<i>a d 1. Janu ad 31. Xmb. 1720. Odebrali się Szkła różnego gatunku od Dymarzow</i>	458 1/2.		
<i>Aptykarskiego Szkła także różnego Gatunku</i>	9 1/2.		
<i>Zato należałoby według Taxy za kope af. 10.</i>	Złp. 4585.		
<i>Za Aptykarskie należało by zakope af. 2.</i>	Złp. 19.		
<i>u Czyniłoby</i>	Złp. 4604.		
<i>Z teg^o Szkła napanską potrzebę wzięto za</i>	Zł. 2653.		
<i>Zostachy powinno nasprzedanie za</i>	Zł. 1951		
<i>Item z Osobna za Lustra wzięte</i>			
<i>napotrzebę Panską za</i>	Zł. 2720		
<i>y Reszta Co Ostala w Magazonie do Sprzedania napieniądze</i>			
<i>zaktore Percepta niżej się pisze</i>			

Percepta Pieniędzy.

<i>a d 1. Janua ad 31. Xmb 1720. Przedali się za pieniądze Szkła Slifowanego y Rysowanego różnego gatunku</i>	3687.	2.
<i>Od Jozefa Szafarza za Szkoło przedane poroznych mieyscach przedane</i>	363.	5.
<i>Od tegoz za Szkoło przedane w podolu</i>	1166.	10.
<i>Inparatis¹¹⁹ Odebralem ze Skarbu na zaplacenie Rzemiesnikom</i>	4942.	21.
<i>Summa Percepty w tym roku</i>	10159.	8.

Expensa ztey Percepty

<i>JP Fremelowi za Asyigna JP. Ekonomy</i>			
<i>reszty Solary</i>	Zł. 67	10.	
<i>JP Mokinowi Solaryum y za Assygnatią Panską</i>	Zł. 280.		
<i>Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum</i>	Zł. 200.	Solary 967.	10.
<i>Matyaszowi Magistrowi Solaryum y Za Asygnatią</i>	Zł. 270.		
<i>Josiowi Szafarzowi Solaryum</i>	Zł 150.		
<i>Rzemiesnikom zapłaty odrobienia Szkła na tydzień iakoto</i>			
<i>Szymonowi Dymarzowi przez rok</i>	Zł. 982.		
<i>Pilcowi Dymarzowi przez rok</i>	Zł. 158.	12 Dyma 1379	12.
<i>Danielowi Dymarzowi</i>	Zł. 152		
<i>Kasztellowi Dymarzowi</i>	Zł. 87.		
<i>Gotfrydowi Rzemiesnikowi Rysownikowi</i>	Zł. 817	23.	
<i>Pecoltowi Rysownikowi</i>	Zł 355.	14.	
<i>Prenclowi Rysownikowi</i>	Zł. 921.	20. Ryso 2736.	23.
<i>Pawłowi Rysownikowi</i>	Zł. 242		
<i>Grzegorzowi Rysowniczkowi</i>	Zł. 128.,	3 1/2.	
<i>Matyaszowi Rysowniczkowi</i>	Zł. 126.,	15. uczniom	Zł 399. 26
<i>Bartoszowi Rysowniczkowi</i>	Zł 145.,	7 1/2	
	<i>Latus Expens facit</i>	5083.	15.

s. 9

	Złote	Gro
<i>Translatum Latus Expens</i>	5083	15.
<i>Krystyanowi Slifirzowi zaRok</i>	858	21
<i>Chłopcóm Dymarczykom Slifirczykom uczęcym się</i>	1250.	
<i>Szularzóm Dziennemu yNocnemu zarok</i>	239	
<i>Potasznikowi robiącemu koło potaszów y Lutrowania Salitry</i>	208.	
<i>Za Ołów kupiony na Lustry y inne potrzeby</i>	14.	
<i>NaDrogę Szafarzóm Draganóm iadącym roznie zeSzkle</i>	135.	
<i>Stolarzóm Tokarzóm, od różnych kołek Skrzyn ram /etc etc/</i>	43.	3.
<i>Ciesli Węgrowskiemu od Zbudowania budynków</i>	40.	
<i>Kowalóm odrozney robo zawias Haków yreparowania naczyńia</i>	34	23.
<i>Slusarzowi Grenikowi odrobienia Materyej naLustry yinne potrzeby</i>	122.	
<i>ZaPapier naRachunki yinne Expedytie przez JP Porucznika kupiony</i>	13.	
<i>Zagarki wielkie doHartowania tafli</i>	1	19
<i>Garczarczowi odstawienia yreparatyej pieców</i>	12.	6.
<i>Gurnikom od Obrabiania kamieni napięc doHuty</i>	15.	10.
<i>Strycharzowi od wypalenia pieca Cegły naFundamenta</i>	145.	
<i>Mularzóm od Murowania Pieców fundamentów wHucie</i>	261.	
<i>Zakir kupiony przez JP Porucznika do wysłania puzder</i>	20.	
<i>Zakley nakleienie puzder skrzynek y do Lustrow</i>	2	12.
<i>ZaSkrzynie kupione przez JP Porucznika naSzkle</i>	1.	
<i>Zakłodki do zamykania Szpiklerzów</i>	1.	15.
<i>ZaRubin kupiony doSzkle</i>	36.	
<i>ZaZelazo mazowieckie na Lustry y inne potrzeby</i>	28.	
<i>Odnawłoczenia Lustru JP. Fremelowi</i>	14.	
<i>Za Farby doSzkle y inne materyały w Zamosciu Warszawie kupio</i>	192.	21½
<i>ZaStrony Baranie kupione rzemieśnikom do Warsztatów</i>	8.	6.
<i>Niemcom od nauki Chłopców zaAsygnatją JP. Ekonomia</i>	720.	
<i>Za Drut Zolty do Lustrow kupiony</i>	18.	
<i>Parobkom zapasy, Czapki, ybuty, y myta tymże</i>	12.	
<i>ZaSwice Łoiowe dowiązania Lustrow y rzemieśnikom doroboty</i>	25.	25.
<i>Złotnikowi od robienia rurek miseczek y wyzlacania do Lustrow</i>	229.	8.
<i>Krawcowi od robienia Barwy slusarczykom dwum</i>	5.	
<i>Tymże zapłotno napodszytce tey barwy</i>	3.	15
<i>Cerulikowi od Golenia Chłopców za kwitem JP Porucznika</i>	1.	6.
<i>Szklarzowi odrobienia Okien wkarczmie</i>	109	21.
<i>Bednarzowi odroznego naczyńia Hutniczego</i>	3	14.
<i>ZaPilniki pokupione Rysowniczkóm</i>	5	15
<i>Za Cwiozki białe y Żółte do Obicia puzder</i>	6	25
<i>ZaBlachę na Okowanie Puzder</i>	7.	6
<i>Za miedz nakulka Rysownikóm</i>	44.	6.
<i>ZaSzmergel¹²⁰ doRysowania Szkle rysownikóm</i>	12.	10

¹²⁰ Szmrygiel, szmergiel – korund (tlenek glinu), błękitnoszary albo błękitnawy, zawierający wiele tlenku żelaza i nieco krzemionki i wody, służący w postaci proszku do polerowania i szlifowania kamieni szlachetnych (B. Smoleńska, j.w., przypis 53, s. 141).

<i>Za Oley dla Rysownikow dosmarowania kolek</i>	45.	6.
<i>Za Sita do Siania Materyey</i>		12.
<i>Za Lak y Gume do pieczetowania Szkla</i>	2	18.
<i>Latus Expens facit</i>	10002.	8½

s. 10

	Złote	Grosz
<i>Translatum Latus Expens</i>	10002.	8½
<i>Za Szalki naważenie Czerwonych Złotych</i>	4.	
<i>Za Piwo podbytnosc JmP Szornela Commisarza</i>	3	
<i>Kowalowi Hucinskiemu od Palenia węgla</i>	4.	24.
<i>Za Xięgę zkopersztykami dorysowania kupione</i>	18.	
<i>Konwisarzowi od Oprawy Szrubek do Flasz y zaiego własne</i>	12.	
<i>Za Wieprze dwa kupione na Ordynacyę Pisarzowi y Szafarzowi in defectu na Folwarkach</i>	24.	
<i>In Summa Expens facit</i>	10068.	2½
<i>Zostae w Skarbie ktore applicatur ad A°. 1721. Zł. 91 gr 5½</i>		

s. 11

Rachunek z Pieniędzy za Szkla Przedane w Hucie krzystalowey in Anno 1721mo

	kopy.	Złote	Gro
<i>adie 1. Janua. ad 31. Xmb. 1721. Odebralo się Szkla roznego gatunku od Dymarzow</i>	1166½.		
<i>Aptykarskiego roznego gatunku odebralo się</i>	138.		
<i>Zate nalezaloby według Taxy zakopę af 10.</i>	Zł. 11665.		
<i>Aptykarskieg° zas zakopę af 2.</i>	Zł. 276.		
<i>Czyniloby</i>	Zł. 11941.		
<i>Aze ztego napotrzebę Panską wzięte roznego za</i>	Zł 1591.	gr 1.	
<i>Lustrow dwa wzięto napotrzebę Panską za</i>	Zł. 500.		
<i>Zostac by powinno naprzedanie za</i>	Zł. 9849	29.	
<i>Za Resztę zas zteg° Szkla zktórego Percepta cosię przedalo nizey Specyfikuje się</i>			

Percepta Pieniędzy.

<i>a d 1. Janua ad 31. Xmb. Przedalosię Szkla Szlifowaneg° y Rysowanego roznego gatunku</i>	za 6355.	5.
<i>Za Lustrow Gładkich trzy przedanych</i>	614.	
<i>Gotowizną odebralo się odruznych y za Legominy od Hutnikow</i>	2911.	20.
<i>Item od Szafarzow zaprzedane poroznych mieyscach Szkle</i>	1981.	5.
<i>Reszty pozostaley w Skarbie in 1720 Anno ktore tu aplikuię się</i>	91.	5½
<i>Summa Percepty w tym roku</i>	11953.	5½

Expensa z ley Percepty taka

<i>JP. Mokinowi kapitanowi naiego Solaryum</i>	Zł. 387.
<i>JP Fremelowi</i>	Zł. 276. gr 6.
<i>Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum</i>	Zł. 200.

<i>Matyaszowi Magistrowi</i>	Złp. 200.	<i>facit</i> 1313.	6.
<i>Josiowi Szafarzowi Solaryum</i>	Złp. 200.		
<i>Uszarowi Drugiemu Szafarzowi</i>	Złp. 50.		
<i>Zapłaty roznym rzemiesnikom, Magistrom Towarzyszom /etc etc/ zaCały rok</i>			
<i>Jakoto. Szymonowi Dymarzowi</i>	Złp. 1671.		
<i>Danielowi Dymarzowi</i>	Złp. 237. 7½		
<i>Kasztelowi Dymarzowi</i>	Złp. 99.	<i>facit</i> 2773.	
<i>Repszowi Dymarzowi</i>	Złp. 694.		
<i>Henkowi Tafelnikowi</i>	Złp. 72.		
<i>Gotfrydowi Rysownikowi</i>	Złp. 714. 24.		
<i>Pręclowi Rysownikowi</i>	Złp. 1155. 12.	<i>facit</i> 2925.	12.
<i>Pecoltowi Rysownikowi</i>	Złp. 795. 21.		
<i>Pawłowi Rysownikowi</i>	Złp. 254. 15.		
<i>Gabryelowi Rysownikowi</i>	Złp. 5.		
<i>Latus Expens facit</i>		7011.	25.

s. 12

		Złote	Grosz
<i>Translatum Latus Expens</i>		7011.	25.
<i>Krystyianowi Slifirzowi Magistrowi</i>	Złp. 764. 19.		
<i>Matyaszowi Slifirczykowi</i>	Złp. 159. 25½	924.	14½
<i>Grzegorzowi Rysowniczkowi</i>			
<i>przed wyzwoleniem</i>	Złp. 136. 3.		
<i>Bartoszewi Rysowniczkowi</i>	Złp. 129. 9.	265.	12.
<i>Chłopcóm uczącym się Dymarstwa, Slifirstwa,</i>			
<i>yRysowania Strawnych zaCały rok</i>		1254.	
<i>Potasznikowi odrobienia Potaszow y Latrowania Saletry</i>		208.	
<i>Szularzóm Dziennemu y nocnemu za rok</i>		406.	15.
<i>Piotrowi Szalayskiemu Lustratorowi strawne za niedziel 5 af 2 za</i>			
<i>tydzien ieden, a zaczyty po f 2 gr 15. facit</i>		12.	
<i>Usarowi Szafarzowi Solaryum reszty iemu należący ponieważ tyl</i>			
<i>ko Adrationem wziął f 50.</i>		48.	
<i>Strycharzowi odrobienia ypalenia Cegły</i>		229.	29.
<i>Mularzóm od murowania piecow y kominow</i>		38.	
<i>ZaOłów kupiony do Lustrow yinnych potrzeb</i>		7	24.
<i>Szafarzóm yDraganom nadroge posylaiącym zeSzkle</i>		101.	7.
<i>Stolarzóm yTokarzóm odrozney roboty</i>		63.	29.
<i>Zarozne naczynia mlynskie zelazne do noweg^o mlyna Brusienskiego</i>			
<i>mielnikowi wirzchrackiemu</i>		30.	
<i>Za Garki Wielkie do Artowania Szkla</i>		3.	6.
<i>Pręclowi magistrowi od wyuczenia chłopca</i>		80.	
<i>ZaZelazo na Lustry yinne potrzeby</i>		44.	
<i>Zapłotno moskiewskie yTasiemkę napokrowce do Lustrow</i>		17.	
<i>Krawcowi odrobienia tych pokrowcow</i>		1.	10.
<i>ZaFarby do zaprawowania Szkla ruzneg^o</i>		45.	20.
<i>ZaStrony Baranie Grube y Cienke dowarstatow</i>		10	18.
<i>Zapopiul kupiony doSzkla napotasze</i>		2.	
<i>Ganczarzowi odstawienia piecow</i>		7.	

<i>Slusarzowi odrzuzney roboty do Lustrow ypuzder</i>	276.	13.
<i>Kowalowi odrzuzney roboty y reparaatyej naczyinia</i>	5.	26.
<i>Kowalowi item odkurzenia węgla</i>	4.	4.
<i>Ciesli odzbudowania budynkow</i>	95.	26.
<i>Zlotnikowi odpozłacania yrobienia rurek miseczek yinnych</i>	234.	
<i>Konwisarzowi odrobienia Srub doflasz yzaiego własne</i>	59	27½
<i>Introligatorowi od Oprawienia Xiąg Rachunkowych yzapapier</i>	3.	18.
<i>Szklarzowi odrozney roboty wHucie</i>	30.	
<i>ZaSita wroclawskie do roznych Materyej</i>	16.	
<i>Za miedz nakulka Rysownikom yinne potrzebę</i>	24.	19½
<i>ZaOwies kupiony naOsypkę dlaBrytanow</i>	Złp. 8., 10	
<i>Zadwie Obrozy dlatychze</i>	7. <i>facit</i>	15. 10.
<i>Cerulikowi odkuratiej Matyasza choreg^o zakwitem JP kapitana</i>	4.	
<i>ZaOley kupiony dla rzemiesnikow do rznięcia Szkla</i>	41	15.
<i>ZaSwice kupione dla rzemiesnikow doroboty</i>	30.	
<i>ZaRyby podbytność JO Jeymci Panny krakowskiej</i>	13	2.
<i>Za Gozdzie Grontowe na pobicie Dachow</i>	65	25.
<i>ZaTasle proste Tafelnikowi zprostej Huty</i>	7.	10.
	<i>In Summa Expens Facit</i>	11739 16.
<i>Zostaló wSkarbie Co aplicatur ad A^m. 1722, Percepty Złp. 213., gr 19.</i>		

s. 13

*Rachunek zPieniędzy zaSzklá Przedane wHucie krzysztalowej
in Anno 1722*

	Szklá	Złote	Gro
<i>a d 1. Janua ad 31. Xmb. 1722. Odebratósie Szklá roz nego gatunku od Dymarzow</i>	1469.		
<i>Aptykarskiego zas rozneg^o gatunku</i>	131½.		
<i>Tasli roznych wielkich ymatych</i>	142.		
<i>Zate Szklá nalezalo by według</i>			
<i>Taxy</i>	<i>zakopę af 10.</i>	<i>f 14690</i>	
<i>ZaAptykarskie zas nalezalo by</i>	<i>zakopę af 2.</i>	<i>f 263</i>	
<i>Za Tasle rozne wielkie ymale</i>	<i>zakopę af 8</i>	<i>f. 1136</i>	
<i>Czyniloby</i>		<i>Złl.16089.</i>	
<i>Ztego napotrzebę Panską y</i>			
<i>za Asygn: wzięto za</i>		<i>Złl 2679/12</i>	
<i>Za Lustrow wielkich 8. Szlufowan,</i>			
<i>y mniejszych 4 za</i>		<i>Złl. 5900.</i>	
<i>Zostac powinno nasprzedanie</i>	<i>za</i>	<i>Złl. 7509/18.</i>	
<i>Z tey reszty y zawiele przedano Szklá, Percepta nizey się wyraża.</i>			

Percepta Pieniędzy

<i>a d. 1 Janu. ad 31. Xmb 1722 Przedalo się Szklá Szlifowaneg^o y</i>	
<i>Rysowanego, takze Lustrow yTasli zaZłotych</i>	5688.
<i>Item z Magazonow odSzafarza oddano</i>	480.
<i>Item odStarszych zSieniawy zawzięte Szkló</i>	90.

<i>Od Arendarza Brusinskiego yHucinskiego</i>	2350.	
<i>Pozostałych wSkarbie zroku 1721. tusię applikuie</i>	213	19
<i>Zakonia Skarboweg^o straconego przez Sochania odebrałem</i>	15.	
<i>InSumma Percepty Czyni</i>	8836.	19

Expensa ztey Percepty.

<i>Jm Panu kapitanowi nadroge y naiego Solaryum</i>	Zł ^o . 36.		
<i>Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum</i>	Zł ^o . 200.		
<i>Matyaszowi Magistrowi Solaryum</i>	Zł ^o . 200.		
<i>Piotrowi Szalayskiemu Lustratorowi naRok</i>	Zł ^o . 130.	916.	
<i>Josiowi Szafarzowi Solaryum</i>	Zł ^o . 200.		
<i>Szapszaiowi drugiemu Szafarzowi</i>	Zł ^o . 150		
<i>Zaplatty Roznym rzemiesnikom Tydniowej, Magistrom, Towarzyszom letc etc/</i>			
<i>Szymonowi Dymarzowi za Cały rok</i>	Zł ^o . 1061		
<i>Repszowi Dymarzowi</i>	zarok	Zł ^o . 1007	
<i>Danielowi Dymarzowi</i>	zarok	Zł ^o . 179., 22½	facit 2480 7½
<i>Henkowi Tafelnikowi</i>	zarok	Zł ^o . 232., 15	
	<i>Latus Expens facit</i>	3396	7½

s. 14

		Złote	Grosz
	<i>Translatum Latus Expens</i>	3396.	7½
<i>Gotfrydowi Rysownikowi Magistrowi zaRok</i>	Zł ^o . 627., 3.		
<i>Pręclowi Rysownikowi</i>	zaRok	Zł ^o . 668. 24.	
<i>Gabryelowi Rysownikowi</i>		Zł ^o . 219. 2½	
<i>Pawłowi Rysownikowi</i>		Zł ^o . 240. 19½	2319 4½
<i>Bartoszewi Rysownikowi</i>		Zł ^o . 274. 18½	
<i>Grzegorzowi Rysownikowi</i>		Zł ^o . 288. 27½	
<i>Krystyjanowi Slifirzowi Magistrowi</i>		Zł ^o . 718 23.	
<i>Matyaszowi Slifirzowi</i>		Zł ^o . 291. 18½	1010. 3½
<i>Uczniom Dymarczykom, Slifirczykom, yRysownikom Zł. za rok</i>			
<i>Straunych</i>		1344.	
<i>Szularzom Dwom Dziennemu ynocnemu zaRok</i>		572.	
<i>Potasznikowi odrobienia Potaszow y Lutrowania Salitry</i>		208.	
<i>ZaOłow kupiony napotrzebę rczną wHucie</i>		18.	
<i>Za karuk¹²¹ kupiony do Lustrow</i>		2.	
<i>Szafarzom, Draganom iedzącym roznie zeSzklęm nadrogi ymyta</i>		52	27.
<i>Stolarzom yTokarzom, odrozney roboty</i>		95.	21.
<i>Cieslom od Budowania budynkow Tasłowego</i>		35.	15.
<i>Bednarzom odroboty rozney naczynia</i>		6.	
<i>Slusarzowi Grenikowi od rozney roboty</i>		130.	3.
<i>Kolodzieiowi odzrobienia kol Slifirskich</i>		3	24.
<i>ZaAsygnatią JP Ekonoma Danielowi</i>			

¹²¹ Karuk (karug, karóg) – klej rybi; karuk otrzymuje się z błon i pęcherzy niektórych gatunków jesiotra (wyża). Karuk sztuczny, gorszy, wyrabia się też z błon innych ryb. Karuk jest to przedni klej z wywarzonych błonek i tylnych kości wyzowych. Karuk używa się do klejenia, a nadto do klarowania piwa, win, likierów ... Szklę gorące do żelaza rozegrzanego chwyta się jak karuk /J. Torzewski/ [= mocno się spaja, Słownik Lindego] (Słownik języka polskiego, j.w., 1902, t. II, s. 284).

Dymarzowi na Barwę Niemiecką	40.	
Zagorzalki pułgarca Mielnikom nazakład Tafloweg ^o budynku		24.
Konwisarzowi od Srub doflasz yzaiego własne	7.	15.
Kowalowi odkurzenia węgla	2.	
Zamiedz kupione nakulka rysownicze	24.	20
ZaŻelazo kupione naLustry y inne potrzebę	15.	
Podbytność JO Jmci Dobrodzieia zarozne victualia zakwite JP Fałęckiego	31.	23.
Złotnikom odpozłacania Lustrow yrobienie rurtek miseczek	207.	13.
ZaOley kupiony doSmarowania Szkla rznietego	33.	
ZaSwice do Lustrow y rzemiesnikom doroboty	16.	15.
Mularzom od murowania Pieca Taflowego	36.	
Za Gozdzie gontowe na reparatią Dachow	8.	
ZaSoli Beczek Osm kupioney do Tafli	9	20.
Szklarzowi odrobienia Okien do budynku Taflowego	8.	
Zapopiol kupiony przez Szafarza dopotaszu	16.	18.
ZaOcet do Lutrowania Salitry	2.	
ZaStrony Baranie do warsztatow Rzemiesniczych	9	10.
ZaSzcotkę drutową Złotnicką		5.
ZaMastyx kupiony dopozłacania Lustrow	3.	
ZaObcengi kupione do Lustrow	2.	
Ganczarzowi odstawienia piecow	2	15
ZaSanie kupione podSzko	1.	10.
ZaXięę kupione narachunki	1.	
<i>In Summa Expensy Złł.</i>	9671.	22½

Superaty wydanych z roku 1723 Percepty którą dotegoz roku Expensy aplikowac powinno się
s. 15

Rachunek zpieniedzy zaSzko krzystalowe przedane wHucie krzysz
talowey in Anno 1723.

	kopy	Złote	Gros
a d 1. Januarj ad 31. Xmb 1723. Odebralo się odDymarzow.			
Szko roznego gatunku	938.		
Szko item Aptykarskiego roznego gatunku	90.		
Tafli roznych wielkich y malych	307.		
Zate Szko nalezaloby według Taxy			
zakopę odDymar	af. 10.	f.9385.	
ZaAptykarskie zas byloby	zakopę af. 2	f. 180.	
ZaTafle rozne wielkiey male	zakopę af. 8.	f.2452.	
U Czyniloby Summy		f.11017.	
Aze napotrzebę Panską wzięto zaAsygnatiami za	Złł. 2811.	21.	
Za Lustrow Slifowan: 9 Gładkich N. 2.	za	Złł. 4050.	
Zostachy powinno nasprzedanie	za	Złł. 4155.	19
Z tey zas reszty zawiele pieniedzy, y wiele Szko przedano			

Percepta nizey piszesię

a d 1. Janua. ad d 31. Xmb Przedalo się Szko roznego gatunku Szlifowanego

yRysowanego	za	5380.	3.
Od Josia Szafarza za Szkló w podolu przedane	Zł. 1500.		
Od Tegoż Szafarza z Magazonu Lubelskiego			
yZamoyskiego	Zł. 295.	1795.	
Od Borucha Zyda Zmagazonu Jaroslawskiego		1137.	9.
Od Bartłomieja Stasinskiego z magazonu Lwowskiego		207.	13.
Od JP Rubiszewskiego Pisarza Prowentowego		200.	
Od Arendarza Hucienskieg ^o yBrusienskieg ^o		3000.	
<i>Summa Percepty facit</i>		11719.	25.

<i>Expensa ztey Percepty taka</i>			
JP. kapitanowi naiego Solaryum	Zł. 222 „6.		
Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum	Zł. 200.		
Szalayskiemu Lustratorowi Strawnych af. 2/15	Zł. 130.		
Matyaszowi Magistrowi Solaryum	Zł. 200.	1102.	6.
Josiowi Szafarzowi Solaryum	Zł. 200.		
Szapszaiowi drugemu Szafarzowi Solaryum	Zł. 150.		
Zapłaty Tydniowey rzemieśnikom Towarzyszom uczniom za Rok iakoto			
Szymonowi Dymarzowi za Rok	Zł. 1603.		
Rapszowi Dymarzowi	Zł. 85.		
Bartłowi Dymarzowi	Zł. 263.	facit 2637.	
Danielowi Dymarzowi	Zł. 77.		
Henkowi Tafelnikowi	Zł. 609.		
Gotfrydowi Rysownikowi	zarok Zł. 398. 11.		
Pręclowi Rysownikowi	Zł. 476.		
Pawłowi Rysownikowi	Zł. 195. 16.		
Grzegorzowi Rysownikowi	Zł. 244. 18½	1504.	24½
Bartoszewi Rysownikowi	Zł. 103. 16.		
Kazimierzowi Rysownikowi	Zł. 86. 23.		
Krystyanowi Slifirzowi Magistrowi zarok	Zł. 696. 23.		
Matyaszowi Slifirzowi	Zł. 284. 22	981.	15.
<i>Latus Expens</i>		<i>facit</i> 6225	15½

s. 16

		<i>Złote Grosze</i>	
<i>Translatum Latus Expens</i>		6225.	15½
Uczniom Dymarczykom, Slifirczykom, yRysowniczkom			
za rok Cały Strawn		1313.	
Szularzom Dziennemu y nocnemu za rok		451.	
Potasznikowi odrobienia potaszow y Lutrowania Salitry		212.	
Za Swice kupione Rzemiesnikom doroboty y do Lustrow		28.	
Podbytnosc Panską w Hucie narozne wiktualia			
wydano zakwitami		19.	6.
Zakłodki dozamykania Szklá w Magazonach		4.	
Za Oley do Smarowania kulek y Szklá rzniętego		29.	5.
Za Papier y Xięgę na Rachunki y inne Expedytye		5.	18.
Zapopioly kupione do Potaszow		114.	
Szafarzom y Draganom nadrogi ze Szklém iadącym		17.	20.

ZaFanliber ¹²² Srebro palone do roboty Złotnickiey	8.	18
ZaAsygnacją JP. Ekonomia Hence Tafelnikowi donatywy	80.	
ZaSpiz na Forme dowyciskania kieliszków	2.	
Zarozne roboty Stolarzowi yTokarzowi według Osobliwey Specyfikacie	188.	
ZaDyament do urzynania Tafli	20.	
ZaZelazo na Lustry y inne potrzeby	23.	10
Złotnikowi postronnemu y Hutniczemu za rozne roboty ypozłacania Lustry	251.	1.
Kowalowi odpalenia węgla	12.	5.
Kowalowi zamiech wzięty doHuty wielki	26.	
Mularzom od murowania Pieca wHucie	27.	
Gurnikom od Obrabiania kamieni napiec Hutniany	29.	10.
Zamiedz kupioną nakotką y inne potrzebę	26.	
Za Strony Baranie do Warstatow Rzemiesnikom	6.	24.
ZaPiszczale Hutniczkom Szesciu pokupione	6.	
Konwisarzowi odrobienia Srub doflasz y zaiego własne	59.	28.
Pręcłowi Magistrowi od nauki chłopca Kazimierza	240.	
Od namięcia Sklepu naSzkło w Jarosławiu	108.	
ZaPilniki y Ołowki chłopcom do rysowania	6.	15.
Za kamienie młyńskie do młynow kupione y inne naczynie	105.	
Za Gorzałkę y piwo Hutniczkom nawesela ynazakłady Budynkow	47.	
Za Osypkę alias Owies naOsypkę dla Brytanow	2.	12.
Superaty iest in 1718. A ^o . wydaney zPercepty Ani. 1719.	Zł. 152.	23.
Superaty iest in 1719 A ^o . wydaney zPercepty Ani 1720.	Zł. 25.	1 1012.
Superaty iest in 1722 A ^o . wydaney z Percepty. Ani 1723.	Zł. 835.	3½
Ta Superata tusie powinna Includować dotey Expensy poniewaz niezapłacono niektorym było dla Szczupłości pieniędzy wtych Leciech. cy zate Lata, w tym roku ztey percepty onym płacono yBonifikowano	InSomma Expensy facit	10707.
Zostalo ieszcze wgotowiznie od Expensy wSkarbie do Percepty Roku 1724.	Zł. 1012/20	5.

s. 17

Rachunek zPieniędzy zaSzkło Przedane w Hucie krzystalowey
In Anno 1724.

	kopy	Złote	Gro
a d 1. Janua ad 31. Xmb. 1724. Odebrali się odDymarzow roz neg ^o Gatunku Szkła	2095½.		
Aptykarskiego roznegu Gatunku	36.		
Tafli roznych wielkich y małych	528½.		

¹²² Fanliber, fanczliber, fajnzylber, fejnzyllber, fajnzylbr, fejnzyllbr, fanzyllbr, fanzyllber, fansilber (niem. Feinsilber) – hut. czyste srebro (Słownik języka polskiego, j.w., 1902, t. I, s. 712).

Zate Szkło należałoby według Taxy zakopę af. 10.	Zł.	20955.	
ZaAptekarskie należałoby zakopę af. 2	Zł.	72	
ZaTafle rozne wielkie y male zakopę af. 8	Zł.	4236.	
Czyniłoby	Zł.	25263.	
Zteg ^o napotrzebę Panską wzięto zaAsygna za	Zł.	5375.	127.
ZaLustrow 7. napotrzebę Panską wziętych za	Zł.	2000.	
Zostac powinno nasprzedanie za	Zł.	17887.	13
Z tego Szkła pozostałeg ^o wiele przedano, y zawiele pieniędzy			

Percepta nizey Piszesię.

a d 1 Janua. ad 31. Xmb. Przedalosię Szkła rozneg ^o Gatunku, Szlifowa nego yRysowanego		9149.	27.
Od Bartłomieia Stasinskieg ^o z Magazonu Lwowskieg ^o f. 225. „28.			
Od Szafarza wPodolu zaSzkło przedane f. 370.	19.	1527.	19.
ZMagazonu Lubelskieg ^o Zamoyskieg ^o y Jaroslawskieg ^o f. 931. „2			
Od Arendarza Brusinskiego y Hucinskieg ^o		3200.	
Pozostalych wSkarbie wRoku 1723 było wgotowiznie		1012.	20.
<i>InSumma Percepty wtym R.</i>		14890.	6.

Expensa ztey Percepty.

JP kapitanowi na iego Solaryum ynadrogę	Zł.	567.	5.	
Pisarzowi Hucinskiemu naiego Solaryum	Zł.	200.		
Matyaszowi Magistrowi	Zł.	200.	1447.	5.
Piotrowi Szalayskiemu Lustratorowi	Zł.	130.		
Josiowi Szafarzowi	Zł.	200.		
Szapszaiowi Szafarzowi drugemu	Zł.	150.		
Zaplatty Tydniowey roznyim Rzemiesnikom Magistr Towarzysz				
Szymonowi Dymarzowi zaRok	Zł.	2778.		
Bartłowi Dymarzowi	Zł.	1362.	5382.	7.
Danielowi Dymarzowi	Zł.	126.	7.	
Henkowi Tafelnikowi	Zł.	1116.		
Gotfrydowi Rysownikowi zaRok	Zł.	405.	14.	
Prencłowi Rysownikowi	Zł.	708.	27.	
Pawłowi Rysownikowi	Zł.	215.	23½	
Kazimierzowi Rysownikowi	Zł.	392.	24½	2523. 17½
Grzegorzowi Rysownikowi	Zł.	466.	6½	
Bartoszowi Rysownikowi	Zł.	334.	12	
<i>Latus Expens facit</i>			9352	29½

s. 18

			Złote	Gro
<i>Translatum Latus Expens</i>			9352.	29½
Krystyanowi Magistrowi Slifirskiemu	Zł.	696.	4.	953. 18.
Matyaszowi Slifirzowi	Zł.	257.	14½	
Uczniom Dymarczykom, Slifirczykom yRysowniczkom Strawne zaRok			1119.	
Szularzom dziennemu y nocnemu zaRok			572.	

<i>Potasznikowi odroboty potaszow y Lutrowania Salitry</i>	208.	
<i>ZaSwice doroboty Lustrow yRysowniczkom</i>	28.	
<i>Pod bytność JO Jmci Dobrodzieia na rozne victualia zakwitami JP Fałęck.</i>	18.	1.
<i>Cieśli odbudowania Budynkow Slifirskich</i>	61.	15.
<i>Szklarzowi odrobienia okien donich</i>	5	9
<i>Kotlarzowi odnaprawy Czapek do kotłow</i>	1.	15.
<i>ZaOley kupiony rozneni Czasy naSmarowanie Szkła Rysownika</i>	27.	5.
<i>Parobkowi naiętemu doWolow myta</i>	3.	
<i>Zapopioly kupione dopotaszow</i>	108.	
<i>Nadrogę JP. kapitanowi iezdząc roznie wInteressach Panskich</i>	52.	
<i>Szafarzom, Draganom nadrogę myta przewozy zeSzkłem</i>	34.	
<i>Za Srebro fancliber palony do złotnickiey roboty</i>	21.	18.
<i>Slusarzowi odruzney roboty, y do Lustrow</i>	12.	6.
<i>Kowalowi od palenia węgla y naprawy Topora</i>	2.	6.
<i>JP. Leyminowi zaAsygnatią JO Pana daną naszkło ktory odebral pieniędzmi zatyle ile mu Szkła wydac kazano zrozkaz JP kapita</i>	68.	11.
<i>JP Dessyerowi takze zaAsygnatią naSzkło, apieniędzmi zanią odebral</i>	30.	
<i>Stolarzom odruzney roboty pudel, puzder, [etc etc]</i>	55.	29.
<i>ZaAsygnatią JO Jm Dobrodzieia Synowi Matyaszowemu na Inspektora</i>	30.	
<i>Zlotnikom za rozne roboty koło Lustrow zakwitami JP kapitana</i>	400.	2½
<i>ZaSrubstakow dwa y rozne naczynie Slusarskie</i>	75.	
<i>Ganczarzom potylickim zakafle napiece</i>	96.	
<i>ZaPuszkę kupionę doCerkwie Hucinskiey zakwite JP kapitana</i>	6.	
<i>ZaSzmargel kupiony napotrzebę Zlotnicką</i>	42.	6½
<i>OdSprowadzenia kozy¹²³ podSzkło do Warszawy</i>	100.	
<i>Konwisarzowi odrobienia Srub yzaiego własne</i>	34.	11.
<i>Od Naięcia Sklepu w Jaroslawiu na Szkło</i>	79.	
<i>Zakamienie mlynskie kupione zaAsygnatią JP. Ekonoma</i>	54.	
<i>Dymarzowi choremu naCerulika z rozkazu JP kapitana</i>	2.	
<i>ZaButy dla chłopcow Hutniczkow</i>	27.	15.
<i>Zakotły kupione do Huty</i>	100.	
<i>Za krydę kupione do Szkła przez Szafarzow</i>	30.	
<i>Za Trunek naWesela zeniącym się Hutniczkom za Asygnatiami JmP Ekonoma y JP kapitana</i>	12.	21.
<i>In Summa Expens Czyni</i>	13823.	8½
<i>Zawieprzow dwa naOrdynaryę wziętę Pisarzowi y Matyaszowi pd. 1721</i>	24.	
<i>Zamasło kupione napotrzebę Panską</i>	22.	
<i>Summa Summarum Expensy</i>	13869.	8½
<i>Zostalo wSkarbie co applicatur ad A° 1725 Percepty</i>		
		Zł ^o . 1020/27

¹²³ Koza – statek wodny (Słowniki M. Arcta, j.w., s. 136).

s. 19

Rachunek z pieniędzy za Szklą przedane w Hucie krzysz-
talowey In Anno. 1725to.

			kopy	Złote
adie 1. Janua. ad d. 31. Xmb eiusdem ^a	Odebratosię od Dymarzow			
Szklą roznego gatunku			1511.	
Szklą Aptykarskie ^a item odebratosię roznego ^a Gatunku			33	
Tafli rozných wielkich y małych odebratosię			437½.	
Zate Szklą należałoby według Taxy zakopę	af. 10. f.	15110		
Za Aptykarskie z ^a kopę	af. 2. f.	66		
Za Tafle wielkie y male zakopę	af. 8. f.	3496.		
Czyniloby Summy	f.	18672.		
Ztego wzięto napotrzebę Panską y Za Asygnatiami	f.	5041. 114		
Za Lustr wzięty napotrzebę Panską	f.	800.		
Zostac powinno na Sprzedanie za	f.	12830. 116		
Z Reszty tego Szklą wiele przedano, y zawiele Pieniendzy				

Percepta nizey Piszę się.

adie 1. Janua ad 31. Xmb. 1725. Przedało się Szklą roznego ^a Gatunku				
Szlifowanego y Rysowanego		8512.	29.	
Od Josia Szafarza odebrałem		108.		
Od Barucha Szafarza z Magazonu Jaroslawskiego		504.	18.	
Od Zyda Szafarza z Magazonu Przemyslskiego		144.		
Od Arendarza Hucinskiego y Brusinskiego		3400.		
Pozostalých w Skarbie z Roku 1724.		1020.	27½	
In Summa Percepty w tym Roku		13690.	14½	

Expensa ztey Percepty.

JP kapitanowi Solaryum y nadroge	Złł. 375.	„ 3.		
Pisarzowi Hucienskiemu	Złł. 200.			
Piotrowi Szalayskiemu Lustratorowi	Złł. 130.			
Matyiaszowi Magistrowi	Złł. 200.	1255.	3.	
Josiowi Szafarzowi Solaryum	Złł. 200.			
Szapszaiowi Szafarzowi drugiemu	Złł. 150.			
Zapłaty Tydniowey Rzemiesnikom Towarzyszom /etc etc/				
Szymonowi Dymarzowi za Rok	Złł. 740.			
Bartłowi Dymarzowi za Rok	Złł. 1879.	3649	15.	
Danielowi Dymarzowi za Rok	Złł. 211.			
Hendzlowi Dymarzowi	Złł. 6	„ 15.		
Henkowi Tafelnikowi	Złł. 813.			
Krystyanowi Slifirzowi za Rok	Złł. 711.	26.		
Matyiaszowi Slifirzowi	Złł. 266.	24½	1470.	10½
Jackowi Slifirzowi	Złł. 286.	„ ½.		
Jaskowi Slifirzowi	Złł. 205.	„ 19½		
Latus Expens facit		6374.	28½	

s. 20

	<i>Translatum Latus Expens</i>	<i>Złote</i>	<i>Grosz</i>
		6374.	28½
<i>Gotfrydowi Rysownikowi</i>	zaRok Zł. 192. „10.		
<i>Pręclowi Rysownikowi</i>	zaRok Zł. 528. „8.		
<i>Pawłowi Rysownikowi</i>	Zł. 194. 24½		
<i>Grzegorzowi Rysownikowi</i>	Zł. 432.		
<i>Kazimierzowi Rysownikowi</i>	Zł. 434. 19½		
<i>Bartoszewi Rysownikowi</i>	Zł. 369.	3090.	20
<i>Piotrowi Kotowi Rysownikowi</i>	Zł. 418. 2½		
<i>Kalince Rysownikowi</i>	Zł. 236. 14½		
<i>Józefowi Guklarzowi</i>	Zł. 208. 17½		
<i>Czyżkowi Rysownikowi</i>	Zł. 76. 13½		
<i>Uczniom Dymarczykom, Slifirczykom, yRysowniczkom Zarok</i>		861.	
<i>Szularzom dwom dziennemu y nocnemu zarok</i>		550.	
<i>Potasznikowi odrobienia Potaszow y Lutrowania Salitry</i>		208.	
<i>ZaSwice nabrane do Lustrow yroznych Rzemiesnikow</i>		6.	15.
<i>Podbytność Jeymci Panny Xiężniczki Czartoryskiej nawiktualia</i>		42.	26.
<i>Ciesli robiącemu około budynkow</i>		7.	15.
<i>ZaOley dla Rzemiesnikow kupiony</i>		8.	
<i>Za Xięgę yPapir do Rachunku yinne Expedytye</i>		2.	
<i>ZaPopioł kupiony do Potaszow</i>		76.	
<i>JPP. Plenipotentow pod czas Intromissyey¹²⁴ czyniomey nawiktualia</i>		38.	20.
<i>Slusarzowi od ruzney roboty zaRok</i>		69	27.
<i>Szafarzom yDraganom na Droge iedząc zeSzklę</i>		16.	24.
<i>Ganczarzom zakaśle y odstawienia piecow</i>		72.	14.
<i>Kowalowi od ruzney roboty kowalskiey</i>		10.	4
<i>Wdowie Gotfrydowey donatywy</i>			
<i>za Assygnatią JOPana yDobrodzieia</i>		50.	
<i>Niemcom trzem Magistrom od nauki Chłopcow</i>		640.	
<i>Od naięcia Sklepu naSzklę w Jarosławiu</i>		144.	
<i>Za Topor kupiony f. 8. zaPilę ręczną f 6: gr 16 facit</i>		14.	6
<i>ZaZelazo kupione narozne potrzebę</i>		64	15
<i>Zlotnikowi odrozney roboty rurek miseczek [etc etc etc]</i>		157	16.
<i>Mularzom od murowania kominow piecow</i>		49.	
<i>NaCzerwonych Złotyach mieniaiąc nadrobne Expensa Strętu</i>			15
<i>Magistrom od wyzwolenia chłopcow na Trunek ykontenta ich</i>		36.	
<i>Konwisarzowi odrobienia Srub Skarbowych yiego własnych</i>		32.	14
<i>Zakamienie mlynskie doroznych mlynow zaAsygnatiami JP Ekonoma</i>		33.	
<i>Zagozdzie Gontowe napobicie Dachow</i>		98.	17
<i>Kuglarzowi yinnym Hutniczkom zeniącym się zatrunki nawesela za Asyg</i>			
<i>natiami JP Ekonoma</i>		33	26
<i>In Summa Expens facit</i>		12789.	13
<i>Zostaje wSkarbie co Applicatur doPercepty A. 1726 Zł. 901/ 1½</i>			

¹²⁴ Intromissya, intromisja – wprowadzenie w posiadanie majątku (Słowniki M. Arcta, j.w., s. 103); wprowadzenie sądowe w posiadanie nieruchomości (Słownik języka polskiego, j.w., 1902, t. II, s. 105).

s. 21

Rachunek zpieniędzy za Szkoło przedane w Hucie krzystalowej
In Anno 1726.

	kopy.	Złote	Grosz
a d 5. Janua ad 28. Xmb 1726. Odebrali się Szkoła roznego od Dymarzow	998.		
Tafli roznych wielkich y małych	689.		
Zate Szkoło należałoby według Taxy zakopę af. 10. f.	9980.		
Za Tafle rozne zakopę af. 8. f.	5516.		
Czyniłoby f.	15496		
Ztego wzięto na potrzebę Panską za Asygnatiami za f.	1895.	124	
Zostac powinno na sprzedanie za f.	13600.	16	
Z Reszty tego Szkoła co przedano za wiele pieniędzy			

Percepta nizey się pisze

a d 1 Janua ad d 31. Xmb. Przedało się Szkoła roznego ^a Gatunku Szlifowa nego y Rysowanego	9035.	22½	
Za Lustrow Szlifowanych 9. Gładkich 3. roznie przedanych	1930.		
Za Tafle rozne wielkie y male przedane	2182.	18.	
Od Szafarza z Magazonu Lubelskiego	Zł. 108.		
Od Szafarza z Magazonu Jarosławskiego	Zł. 338.gr.28.	446	28.
Od Arendarza Brusieńskiego y Hucinskiego	3600.		
Pozostałych w Skarbie z Roku 1725	901.	1½	
In Summa Percepty Czyni	18096.	10.	

Expensa ztey Percepty.

JP kapitanowi Solaryum y nadroge	Zł. 749.	„10	
Pisarzowi Hucinskiemu Solaryum	Zł. 200.		
Piotrowi Szalayskiemu Strawnych za Rok	Zł. 200.		
Matyaszowi Magistrowi Solaryum	Zł. 200.	1429.	10.
Szapszaiowi Szafarzowi Strawnych	Zł. 150.		
Zapłaty Tydniowej Magistrom Towarzyszom /etc etc etc/ iakoto.			
Bartłowi Dymarzowi Magistrowi za Rok	Zł. 2307.		
Danielowi Dymarzowi	Zł. 288.	4351.	
Matyaszowi Kruczkowi	Zł. 154.		
Henkowi Tafelnikowi	Zł. 1602.		
Krystyanowi Magistrowi Slifirskiemu zarok	Zł. 968.	4.	
Jackowi Slifirzowi wyzwolonemu	Zł. 309.	14½	
Matyaszowi Slifirzowi wyzwolonemu	Zł. 266.	20.	1808.
Jaskowi Slifirzowi wyzwolonemu	Zł. 264.	17½	
Latus Expens facit		7589.	6

s. 22

	Translatum Latus Expens	Złote	Grosze
Pręclowi Rysownikowi za Rok	Zł. 641.	„2.	
Pawłowi Rysownikowi	Zł. 229.	29.	
Grzegorzowi Rysownikowi	Zł. 476.	21.	
Kazimierzowi Rysownikowi	Zł. 645.	20½	

<i>Bartoszewi Rysownikowi</i>	Złp. 306.	1½		
<i>Kalinkowi Rysownikowi</i>	Złp. 373.	22½	4108.	25.
<i>Piotrowi Kotowi Rysownikowi</i>	Złp. 631.	27½		
<i>Czyżykowi Rysownikowi</i>	Złp. 304.	21½		
<i>Kuglarzowi Rysownikowi</i>	Złp. 498.	29½		
<i>Hutniczkom Uczniom Dymarczykom Slifirczykom</i>			1100.	
<i>Szularzom Dziennemu y Nocnemu</i>			550.	
<i>Potasznikowi odrobienia potaszow y Lutrowania Salitry</i>			208.	
<i>Szafarzom, Draganom, na Drogi roznie ze Szklęm iezdząc</i>			25.	15.
<i>Karolowi Mosiężnikowi odroboty rozney</i>			261.	2.
<i>Złotnikowi odroboty około Lustrow y inney roboty</i>			284.	18.
<i>Stolarzowi Warzywodzie od rozney roboty</i>			326.	29.
<i>Matyaszowi Slusarzowi odrozney roboty</i>			220.	6½
<i>Zakotłow dwa kupionych w Samsonowie</i>			206.	15.
<i>Za Popioły kupione dorobienia Potaszow</i>			245.	
<i>Konwisarzowi odrobienia Srub y zaiego własne</i>			68	22.
<i>Mularzom od Murowania pieca nowego</i>			77	15.
<i>Gornikom od Obrania kamienia napiec</i>			28	20.
<i>Kuglarzowi od Nauki Chłopca adrationem</i>			40.	
<i>Kowalowi odroboty bikow¹²⁵ y stalenia¹²⁶</i>			15.	22.
<i>Kowalowi od kurzenia węgla</i>			8.	6.
<i>Od Sporządzenia roznego naczynia zelaznego do Huty</i>			46.	
<i>Tokarzowi odpozlacania galek do Lustrow</i>			5.	11.
<i>Za Piszczale kupione Dymarczykom dorobienia Szkla</i>			12.	
<i>Za Portreta kupione w Wroclawiu do Szkla</i>			54.	
<i>Za Gozdzie Gontowe dopobicia dachow y Szpiklerza</i>			12.	12.
<i>Za fanclibru Srebra palonego do roboty Złotnickiey</i>			15.	
<i>Dla Ichmosciow PP kommisarzow w Hucie będących zadwoma razami dla Rozgraniczenia narozne wiktualia</i>			154.	4.
<i>Popom Lubelskim na Fundusz Cerkwi nowej</i>			18.	
<i>Narozne Expensa drobne wydalosię</i>			20.	
<i>Za Swicę Łoiową do wiązania Lustrow</i>			7.	
<i>Za kamienie kupione do Młynow roznych</i>			33.	
<i>Za Trunek dla Niemcow Magistrow dozaliwania pieca nowego</i>			7.	6.
<i>In Summa Expensy facit</i>			15738.	14.
<i>Zostae w Skarbie inparatis Czerwonych Złotych Złp. 100, facit</i>			1800.	
<i>Item pozostalo inparatis z Percepty tego roku, zdanych Josiowi Aren darzowi, narozne wiktualia Rzemiesnikom y zapłatę za f 1343. ktore wyExpensowa in 1727. y Rachunek z nich nizey w Roku tymze 1727. Explikowacsię powinien</i>			884.	13½
<i>In Summa Expens facit</i>			18422	27½.
<i>Supraty wydane y z Percepty Anni 1727.</i>	Złp. 326/17.			

¹²⁵ Bikować – rabać, rozbijać bika, czyli motyką (Słowniki M. Arcta; j.w., s. 18); bika – narzędzie murarskie, kioł, oskard (Słownik polszczyzny XVI w., j.w., t. II, s. 149).

¹²⁶ Stalić, stalować – zaprawiać stałą, nadkładać stałą, powlekać stałą, hartować (Słownik języka polskiego, j.w., 1915, t. VI, s. 385).

s. 23

*Connotatia Szkla roznego Gatunku danego do Magazonuw roznnych
od zaczęcia Huty krzysztalowej.*

	Należące Złote Gro	Oddane Złote Gro	Reszta Złote Gro
<i>Do Magazonu Lwowskiego</i>			
<i>in. 1722. wydałosię zaZłp. 3239 gr. 23.</i>			
<i>in 1723. wydałosię zaZłp. 1731 10.</i>			
<i>in 1724. wydałosię zaZłp. 2997 17.</i>	9886. 4.	833. 11.	9052. 23.
<i>in 1725. wydałosię zaZłp. 1334. 14.</i>			
<i>in 1726. wydałosię zaZłp. 583.</i>			
<i>do Magazonu Przemyslskiego</i>			
<i>in 1725. wydałosię zaZłp. 983. „ 22.</i>	1695. 14.	144.	1551. 14.
<i>in 1726. wydałosię zaZłp. 711. 22.</i>			
<i>do Magazonu Jaroslawskiego.</i>			
<i>1722. wydałosię zaZłp. 1686. 15.</i>			
<i>1723. wydałosię zaZłp. 2564. 16.</i>			
<i>1724. wydałosię zaZłp. 1911. 10.</i>	7979. 27.	2280. 15.	5699 12.
<i>1725. wydałosię zaZłp. 938. 10.</i>			
<i>1726. wydałosię zaZłp. 879. 6.</i>			
<i>do Magazonu Zamoyskiego.</i>			
<i>1722. wydałosię zaZłp. 1025. 8.</i>	2133. 18.	295.	2838 18.
<i>1725. et 1726. zaZłp. 1108. 10.</i>			
<i>do Magazonu Lubelskiego.</i>			
<i>1722. wydałosię zaZłp. 404. 25.</i>			
<i>1723. wydałosię zaZłp. 1808. 11.</i>			
<i>1724. wydałosię zaZłp. 334. 20.</i>	4339 14.	1059	3100.
<i>1725. wydałosię zaZłp. 1020. 20.</i>			
<i>1726. wydałosię zaZłp. 770. 28.</i>			
<i>do Magazonu Warszawskiego.</i>			
<i>1724. wydałosię zaZłp. 8248. 12</i>			
<i>1725. wydałosię zaZłp. 4487. 7.</i>			
<i>1726. wydałosię zaZłp. 1833. 9.</i>			
<i>1727. wydałosię zaZłp. 3355. 26.</i>			
<i>Czyni Złp. 17924. 24.</i>	17924. 24.		17924. 24.
<i>1724. Do Litwy dałosię Szkla zaZłotyeb</i>	1234.		1234.
<i>wPodole wydałosię za Złt. 18282.</i>	18282.		
<i>Ztey Summy na Potrzebę Panską wzięto, za f.</i>			
	3099/26		
<i>Gotowizną odebrano</i>			
	6742/29		8440.
<i>In Summa facit</i>	63473. 11.	13454. 21.	49944. 1.

s. 24

*Comput Szla roznego Gatunku odebranego od Rzemiesnikow
Magistrow, Slifirzow, yRysownikow wiele weszło do Magazonu
y wiele wydano z Magazonu od Zaczęcia Huty toiest a d 21. Augusti
1718 ad 30 Xmb A^o 1726*

	<i>kopy</i>	<i>Taxa</i>	<i>złote</i>
<i>in 1718 zrobiono Szkła roznego gatunku</i>	338	<i>af 10 kopa</i>	3380
<i>in 1719 zrobiono y odebrano</i>	861	<i>af 10</i>	8610
<i>Aptykarskiego ronego gatunku</i>	62	<i>af 2</i>	124
<i>in 1720 zrobiono y odebrano</i>	458½	<i>af 10</i>	4585
<i>Aptykarskiego roznego gatunku</i>	9½	<i>af 2</i>	19
<i>in 1721 Zrobiono y odebrano</i>	1166½	<i>af 10</i>	11665
<i>Aptykarskiego roznego</i>	138	<i>af 2</i>	276
<i>1722 Zrobiono y odebrano</i>	1469	<i>af 10</i>	14690
<i>Aptykarskiego roznego</i>	131½	<i>af 2</i>	263
<i>Tasli roznych</i>	142	<i>af 8</i>	1136
<i>in 1723 Zrobiono y odebrano</i>	938	<i>af 10</i>	9385
<i>Aptykarskiego</i>	90	<i>af 2</i>	180
<i>Tasli roznych</i>	307	<i>af 8</i>	2452
<i>in 1724 Zrobiono</i>	2095½	<i>af 10</i>	20955
<i>Aptykarskiego</i>	36	<i>af 2</i>	72
<i>Tasli roznych</i>	528½	<i>af 8</i>	4236
<i>1725 Zrobiono</i>	1511	<i>af 10</i>	15110
<i>Aptykarskiego</i>	33	<i>af 2</i>	66
<i>Tasli roznych</i>	437½	<i>af 8</i>	3496
<i>in 1726 Zrobiono</i>	998	<i>af 10</i>	9980
<i>Tasli roznych</i>	689	<i>af 8</i>	5516
<i>In Summa Szkła kop</i>	12439½	<i>In Summa Pienię</i>	116196

s. 25

Expensa Pienędzy zate Szkło.

				<i>Złote Grosze</i>	
1718. <i>Napotrzebę Panską</i>	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 420.</i>		
1719	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 2533. 25</i>		
1720	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 2653.</i>		
1721	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 2901.</i>		
1722	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 8579. 12</i>		
1723	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 6861. 21</i>	39062	3.
1724	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 7375. 27.</i>		
1725	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 5841. 14.</i>		
1726.	<i>wzięto</i>	<i>za</i>	<i>Złp. 1895. 24.</i>		

Napieniądze przedano.

1718.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 629.</i>		
1719.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 6788. 26.</i>		
1720.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 3687. 2.</i>		
1721.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 6969. 5.</i>	57860.	24.
1722.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 5778.</i>		
1723.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 5380. 3.</i>		
1724.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 9149. 27.</i>		
1725.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 8512. 29.</i>		
1726.	<i>Przedano za</i>	<i>Złp. 10965. 22.</i>		

Do Magazonow dano.

<i>Do Magazonu Lwowskieg^o</i>	<i>zaZł^o.</i>	9886.	4.		
<i>Do Magazonu Przemyskiego</i>	<i>zaZł^o.</i>	1695.	14.		
<i>Do Magazonu Jaroslawskiego</i>	<i>zaZł^o.</i>	7977.	27.		
<i>Do Magazonu Zamoyskiego</i>	<i>zaZł^o.</i>	2133.	18.		
<i>Do Magazonu Lubelskiego</i>	<i>zaZł^o.</i>	4339.	14.	63473.	11.
<i>Do Magazonu Warszawskiego</i>	<i>zaZł^o.</i>	17924.	24.		
<i>Do Litwy posłał się</i>	<i>zaZł^o.</i>	1234.			
<i>w Podole ydochocimia</i>	<i>zaZł^o.</i>	18282.			
	<i>In Summa facit</i>			160396.	8.

Superaty wynika na Szkle przedanym na Profit f 44200.
Reszta zas Szkle roznego zostaje inparatis w magazonach do dalszej veryfikatney Panskiey.

1 karta luzem, s. 1

Connotatia wybranych Pieniendzy ze Skarbu Hucinskiego Jmcpana kapitana Mokiena kommandanta w Hucie na Swoię Solaryę od zaczęcia Swoięy Funkciey d 2 Xbris 1719 (...)

	<i>Percepta Solaryiey Roczney</i>	<i>Złote</i>	<i>Grosz</i>
<i>Za Rok</i>	1720 <i>nalezysie</i>	f 300	
<i>Za Rok</i>	1721	f 300	
<i>Za Rok</i>	1722	f 300	
<i>Za Rok</i>	1723	f 400	
<i>Za Rok</i>	1724	f 400	
<i>Za Rok</i>	1725	f 400	
<i>Za Rok</i>	1726	f 400	
<i>Za Rok</i>	1727	f 400	
<i>Za Rok</i>	1728	f 400	
	<i>Summa Solaryie</i>	f 3300	

Nato jest wybranych Pieniendzy z ruznych mieysc przez niego.

<i>d. 20 Marty 1720 z Huty wybral do Lwowa Iadac</i>	<i>f</i>	20.	
<i>30 Aprilis a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	75	
<i>Item z Huty do Lwowa Iadacemu</i>	<i>f</i>	50	
<i>d 1 Augusti: 1721. z Huty wybral</i>	<i>f</i>	62	15
<i>d 16. 7mbris a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	54	
<i>30. 8bris a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	28	
<i>2; Nbris a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	12	
<i>9. Nbris a d. Item wybral z Huty</i>	<i>f</i>	18	
<i>20. Xbris a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	83.	15
<i>d 3. January 1722. z Huty wybral</i>	<i>f</i>	36	
<i>d. 20. Juny 1723. z Huty wybral</i>	<i>f</i>	18	
<i>24. Augusti a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	33.	6
<i>15. Xbris a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	171.	8
<i>d. 11 Marty 1724. z Huty wybral</i>	<i>f</i>	102.	1
<i>9. Aprilis a d. Item z Huty wybral</i>	<i>f</i>	40.	16

3. Juny a d.	Item zHuty wybral	f	30	
21. Augusti a d.	Item z Huty wybral	f	370.	29
d. 6 January 1725.	zHuty wybral	f	24	
24. January a d.	Item zHuty wybral	f	18	
11. Marty a d.	Item z Huty wybral	f	54	
18. Marty a d.	Item zHuty wybral	f	184.	
4. Aprilis a d.	Item zHuty wybral	f	18	
16. Juny a d.	Item z Huty wybral	f	40	
30. July a d.	Item z Huty wybral	f	13	
7. 8bris a d.	Item z Huty wybral	f	18	
27. Nbris a d.	Item zHuty wybral	f	36	
20. Xbris a d.	Item z Huty wybral	f	105	
24. Xbris a d.	Item z Huty wybral	f	24	
	Item od JPana Rubiszeuskieg ^o Pisarza Prowenta.	f	200	
	Item Reszty pozostaley z Pieniędzy branych z ruz nych Mieysc	f	150	
	Item zawino Skarbowe ktore bylo dane do Huty	f	111	
	Item wLublinie od P Szuarta zaSzko	f	114	
	Summa facit	f	2213.,	20

1 karta luzem, s. 2

Item wRoku 1725to	'Trans Latum Latus	f	2213.	20
	W Warszawie od kupca Kontessa zaSzko	f	144	
	Item od Josia Szafarza zaSzko z podola	f	86	
	Item z Grzymalowa y Satanowa zaSzko	f	214.	
	Item od Mieszczanow Plazowskich zaSzko	f	50	
	Item zaflasze Pulgarcowe Szlufowane doLeyzasku ¹²⁷ wzięte		60	
d 18. February: 1726.	zHuty wybral	f	36	
19 February a d.	zHuty wybral yz ruznych mieysc	f	450	
27. February a d.	zHuty wybral	f	36.	15
26. May a d.	Item zHuty zaSzko przedane wHucie ktore mialy bydz oddane do Skarbu JO JEymci Dobrodzieyki	f	1800	
25: 7bris d	Item wHucie wybral	f	18	
17: 8bris a d.	Item wHucie wybral	f	31	
30. Xbris a d	Item wHucie wybral	f	103.	10
Declata a d.	Item od JO Jmci Xiędza Jelowickieg ^o zaSzko	f	288	
	Item z Magazonu Przemyskiego zaszkło	f	42	7
	Item z Magazonu Jaroslawskieg ^o zaszkło	f	162	
d 20. Xbris 1727.	zHuty wybral pieniędzmi	f	103.	10
	Item z Magazonu Lwowskieg ^o ruznemi Czasy	f	1000	
	Item od Jmci Pana Desiora zaszkło wzięte wHucie zaktore wzięto Miodu przesneg ^o beczek 3. zaSzko nalef		303.	
	Item zaSzko z Brzezan Szlufowane	f	36	
d 6. February 1728.	Zaszkło Przedane wHucie wziął od Matiasza Szafarza ladąc do JO JEymci Dobrodzieyki do Zukowa ktore le			

¹²⁷ Zapewne chodzi o leżący nad Sanem Leżajsk.

	<i>zeli Są oddane</i>	f	2700	
29.	<i>Mary a d Item zHuty wybrał</i>	f	90	
10.	<i>Aprilis a d Item zHuty wybrał</i>	f	38.	27
18.	<i>Aprilis a d Item zHuty naSukno nabarwę dla Hutniczkow f</i>		657.	18
6:	<i>May a d Item zHuty wybrał</i>	f	54	
9.	<i>May a d Item z Huty wybrał</i>	f	50	
	<i>Item od Matiasza Magistra</i>	f	36	
	<i>Item z Magazonu Jaroslawskiego^o</i>	f	100	
	<i>Item zaSzkoło wybrane zeSkarbu SzlufowaneyRys</i>		300	
	<i>In Summafacit</i>	f	11203	17
	<i>Jmci Panu kapitanowi Mokieynuowi należysie Solaryiey</i>	f	3300	
	<i>Niedostaie Pieniędzy wybranych zeSkarbu</i>	f	7903 gr 17	
	<i>Eficet (...)</i>	f	11203 gr17	
	<i>K. Netrebski (...)</i>			

2 karta luzem (1 s.)

*Connotacya com dal do Rok JO JPanu Pani i na Expensa 1727
wypisany w Oleszycach d 14. Marty*

	<i>w Oleszycach do Rok Panskich na Karty Czer. N° 7</i>	f.	124	
	<i>w Oleszycach do rąk Panskich na karty Czer. N° 5</i>	f.	90	
	<i>w Lwowie na Karty do Rok Panskich Czer N° 5</i>	f	90	
	<i>Tamze od Chrztu dla Księzy oberna Czer N° 2</i>	f	36	
	<i>w Kaczonowce iadącey na podole masztalirzom Czer N° 1</i>	f.	18	
	<i>Na noclegu dla koni za siano y obrok w Karczmie Krzywiecki</i>	f.	14	
	<i>w Złoczowie od kola Stelmachowi y Kowalowi</i>	f.	4	
	<i>Kozakowi JWP Konopki w Oleszycach</i>	f.	5	2
	<i>w Warszawie Formanowi co Ostroskiego przywiozł</i>	f.	8	
	<i>W Willanowie Dziadowi co chodzil z Workiem</i>	f.	3	24
	<i>Karmelitom na Swice w Warszawie</i>	f.	36	
	<i>Na Owies y Siano dla Koni Kasztanowatych</i>	f.	6	
	<i>Konia dałem Seredyńskiemu y z Kulbako: za konia Czer wonych N° 4 za kulbakę N° 1</i>	f.	90	
	<i>Ubogim w Jaroslawiu Pod bytnosc Panską tego roku 1727</i>	f	2	7
	<i>In Summa expensowanych pieniędzy</i>	f.	527	3
	<i>Zaslug mnie należących od d 7 Februraryj 1719 az do d. 7 Februraryj 1727. Wedlug deklaracyi Panskiej z Sukniamy y Suchędniamy na Rok po 400 za lat 8.</i>	f	3200	
	<i>Natom wziol u Arendarza Laszkowskiego y Miękiskiego</i>	f.	400	
	<i>Należy mysie reszty za Slug</i>	f.	2800	
	<i>Expensowanych w Supra [?]</i>	f.	527	3
	<i>In Summa należy my sie zaSlug z expensowanemi pieniędzami</i>	f.	3327	3
	<i>Die 6a Aprilis 1727 w Hucie Krzysztalowej na to Porachowanie dana asygnacya do P. Lukszynskiego dla zhozne Pieniędze na</i>	f.	2000	

3 karta luzem, s. 1

Connotatia Szkla krzystalowego roznego Gatunku Szlifowanego Rysowanego, y Gładkiego, które sie posyla do Magazonu Warszawskiego do Dyspozytney P. Pawla Humowicza przez Szapszaia Szafarza die 20. Aprilis 1728.

		Złote	Gro
100. Sztuk Szklonek 30. grubych rysowania roznego	agr 18.	60.	
60. Sztuk Szklonek 30. Cienkich rysowanych roznie	agr 18.	36.	
80. Sztuk Szklonek 40. grubych rysowan: skruz ¹²⁸	agr 13.	34	20.
80 Sztuk Szklonek 40 Ciekich rysowanych wskruz	agr 13.	34	20.
200 Sztuk Szklonek 50 grubych rysowanych	agr 10.	63	20.
400 Sztuk Szklonek 50 Cienkich rysowanych	agr 8.	106	20.
16 Sztuk Szklenic 16. grubych rysowanych	af 1 gr 15.	24.	
200 Sztuk kieliszkow 30. Stołowych rysowanych	agr 11	66	20.
36. Sztuk kieliszkow 30 Szlifowanych w karpia Łuskę f 3.		108.	
24. Sztuk kieliszkow 30 Stołowych rysowanych	agr 13	9	12.
12. kieliszkow 20. galki graniaste rysowane	agr 20.	8.	
30 Sztuk Szklanek Szlifowan: rysowan: kuglarską	af 1	30.	
26 Sztuk Szklonek Szlifowanych rysowanych	agr 18.	15.	18.
1 kielich Sredni Szlifowany rysowany zHerbe krolews:		10.	
1 kielich Sredni Szlifowany w karpia Łuskę zHerbem tymze		12.	
4. kielichow wielkich Flotowych ¹²⁹ rysowanych robotą dobrą	af 8.	32	
4 kielichow mniejszych Flotowych rysowan: robotą dobrą	af 8.	32	
4 kielichow mniejszych Flotowych rysowanych	af 6.	24	
15 kielichow małych większych y mniejszych	af 2.	30.	
10 kielichow puklastych roznich rysowanych	af 2.	20.	
4 kielichow srednich galki Szlifowane rysowane	af 6.	24	
4 kielichow większych rysowanych	af 6.	24.	
6 kielichow pomniejszych rysowanych	af 5.	30	
	<i>Summa za Szkło rysowane</i>	835	10.
<i>Item Szkło gładkie wroznym gatunku.</i>			
400. Sztuk kieliszkow Stołowych	po 30 Czyni kop 13 ³ / ₄ ,	af 8.	109.
350. Sztuk Szklanek grubych	po 50 kop 7.		56.
250. Sztuk Szklanek Ciekich	po 50 kop 5.		40.
420 Sztuk Szklanek ruznych	po 40 kop 10 ¹ / ₂		84.
300 Sztuk Lampeczek ruznych	po 50 kop 6.		48.
80 Sztuk Zielniczek	po 16 kop 5.		40.

¹²⁸ Skruz, wskruz – zapewne jak: na wskroś – na ukos (Słowniki M. Arcta, j.w., s. 749) lub: wskroś, na wskroś, naskroś, nawskroś, skroś, wskłoś – na wylot, na przestrzał, na drugą stronę (Słownik języka polskiego, j.w., t. VII, Warszawa 1919, s. 740); czyli dokoła. Wydaje się, iż w tym wypadku nie chodzi o szkło – zagadkę pęknięte na wskroś wzdłuż linii spiralnej prowadzonej wokół brzuśca, wykonywane w XVIII w. na uczy pijackie (zob. L. Lichota, *Rekonstrukcja polskiej historycznej szklarskiej technologii wytwórczej dla nietypowego kielicha Vexierglas – szkło zagadka, wykonanego w polskiej hucie szkła Naliboki w 1730 roku*, (w:) *Szkło i Ceramika*, R. 52, 2001, nr 5, s. 36 – 39). Tego typu ciekawostkowe szkło musiało być cienkościennie.

¹²⁹ Kielich flotowy, fletowy – kielich do wina o niskim trzonie i wysmukłej, konicznej, wąskiej czarze.

80 Sztuk Zielniczek mnieysz:	po 20	kop 4.	32	
24 Sztuk Zielniczek takichże	po 24	kop 1.	8.	
12 Sztuk Zielniczek takichże	po 12	kop 1.	8	
100 Sztuk Zielniczek takichże	po 50	kop 2.	16	
100 Sztuk Ampulek z rurkami	po 50	kop 2.	16.	
		<i>Latus facit</i>	457.	10.

3 karta luzem, s. 2

			Złote	Gro
<i>Translatum Latus Summy za Szklę</i>			457.	10
786. Sztuk kubeczkow y Lampek	po 60.	kop 13.	104.	
12 kielichow Flotowych	po 12	kop 1.	8.	
16 Sztuk kielichow Flotowych	po 16	kop 1.	8.	
16 Sztuk kielichow malych	po 16	kop 1.	8.	
10 Sztuk kielichow Srednich	po 10	kop 1.	8.	
8 Sztuk kielichow duzych	po 8.	kop 1. af 8.	8.	
180 Sztuk Flasz Pulgarcowych	po 10.	kop 18.	144.	
80 Sztuk Flaszek pulkwartalnych	po 20.	kop 4.	32.	
18 Sztuk Tac	po 3.	kop 6.	48.	
24 Sztuk Tac	po 3.	kop 6.	48.	
18 Sztuk Tacek mnieyszich	po 6	kop 3.	24	
32 Sztuk Tacek mnieyszich	po 8.	kop 4.	32.	
30 Sztuk Tacek mnieyszich	po 10.	kop 3.	24.	
24 Sztuk Tacek mnieyszich	po 12	kop 2.	16.	
64 Sztuk Tacek mnieyszich	po 16	kop 4.	32	
80 Sztuk Tacek mnieyszich	po 20	kop 4.	32	
96 Sztuk Tacek mnieyszich	po 24.	kop 4.	32	
80 Sztuk Flasz mniey garcowych	po 8	kop 10.	80.	
150 Sztuk Czarek roznych	po 30	kop 5.	40.	
200 Sztuk Czarek mnieyszich	po 40	kop 5.	40.	
250 Sztuk Czarek mnieyszich	po 50.	kop 5.	40.	
120 Sztuk Czarek pomnieyszich	po 60	kop 2.	16.	
120 Sztuk Ampulek ruznych	po 60	kop 2.	16.	
<i>Summy za Szklę Gładkie facit</i>			1297.	10.
<i>Item z tamtey strony za Szklę rysowane przenosisię</i>			835	10.
<i>In Summa za Szklę rozne należy</i>			2132	20.
<i>Item Szklę posylasię d 14. May. 1728.</i>				
290 Sztuk Flasz pulgarcowych graniastych	po Zł ^o . 8.	kop 37. af 8.	296.	
60 Sztuk Flaszek pulkwartowych grubych	po 20	kop 3.	24.	
560 Sztuk Butelkow pulkwartowych	po 40	kop 10.	80.	
300 Sztuk Butelkow kwatyrkowych	po 50	kop 6.	48.	
240 Sztuk Butelkow kwartowych Ciękich	po 30	kop 8.	64.	
<i>Szklę Aptekarskiego ruzneg^o gatunku</i>			kop 50 af 2.	100.
32 Flasz Mniey garcowych graniastych	po 8.	kop 4.	32.	
12 Flasz Garcowych graniastych	po 6.	kop 2.	16.	
218 Flaszek kwartowych graniastych	po 16.	kop 14.	112.	

In Summa zaszkło facit 2904. 20.
K. Netrebski (...)

4 karta luzem (1 s.)

*Connotacya co ma kosztować barwa dla Uczniow Dwunastu
w Hucie krzystalowej robiących w Oleszycach d 22. January 1728*

*Sukna na Suknię wierszchnię kamizelkę y Pludry
na iednego rachuiąc po Łokci 9 Na 12. czyni Łokci N° 108 af. 4 f. 432
Kiru pod Suknię według pomiarkowania Łokci 12 af. 1 gr. 15 f. 100
Plotna Łokci 96 agr. 8 f. 25 gr. 18
Guzikow Tuzinow 48 agro. 20 f. 32
Krawcowi od Roboty af. 5 f. 60
In Summa na Uczniow 12. makosztować Barwa f. 657 gr. 18
*Według tey Specificaty na Dwunastu uczniow to iest na Kruczka Dymarczyka
Olecha Dymarczyka Iwanka Dymarczyka, Ignacego Tafelnika, Stefanka
Tafelniczka, Hędrycha Rysownicza, Jendrucha Rysownicza Romanko
Rysownicza Musa Dymarczyka, Iwanka Kuglarczyka, Jendrycha Potaznika,
Steczka Slifirza. Zlecasię JmP kapitanowi Mokinowi żeby Prowentu Huty
krzystalowej Sprawil Barwę Datt w Ostrowie 1ma Marty 1728.
Ręką Panską podpisana ta Connotacya**

5 karta luzem (1 s.)

*Connotatia Szkla krzystalowego roznego Gatunku ktore sie posyla dla
JWJmci Pana Poniatowskiego Podskarbieg° WXięstwa Litowskieg° w Skrzyni
d 30. Aprilis 1727mo*

60. Butelkow kwartowych Ciężkich gładkich	po gr 10.	f.	20	
60. Butelkow mniejszych Ciężkich gładkich	po gr 6.	f.	12	
30. Butelkow maleykich Ciężkich gładkich	po gr 5.	f.	5	
60. kieliszkow Angielskich gładkich	po gr 15.	f.	30	
30. kieliszkow Ciężkich obrzynanych	po gr 15.	f.	15	
12. Szklanek mnikwaterkowych gładkich	po gr 8.	f.	3	gr 6
6. Szklanek pulkwaterkowych gładkich	po gr 6.	f.	1	gr 6
24. karafinek kwaterkowych gładkich	po gr 10.	f.	8	
12. Czareczek do konfitor gładkich	po gr 6.	f.	2	gr 12
1. kielich Szlufowany rysowa z Cyfrą krolewską		f.	8	
1. kielich Flotowy wkarpiową Łuske Szlufo. Skruz		f.	8	
2. kielichow Szlufownych wkarpiową Łuske z Herbami f. 8.		f.	16	
1. kielich Flotowy Szlufo. wkarpiową Łuske z Herbem		f.	6	
1. kielich Szlufowany wkarpiową Łuske z herbem JOJmDobrod		f.	6	
1. kielich Mały Szlufowany rysowany z Herbem		f.	4	
6. Butelkow kwartowych grubych gładkich	gr 20.	f.	4	
50. Flaszek mnikwartowych gładkich	gr 15.	f.	25	
350 Tafelek mneyarkuszowych	gr 26	f.	302	gr 10
640. Tafelek Cwiartkowych	gr 6	f.	128	
	<i>Summafacit</i>	f.	605	gr 4

*Mokein Capitan (...)**K. Netrebski (...)**M. Greniewicz (...)*

6 karta luzem (1 s.)

Connotatia Flaszek Szlufowanych dla JOJEymci Dobrodzieyki ktore Się posylaią wpudelku d 13. 7bris 1728 A.

6. Flaszek wysokich Szlufowanych do Serdeczney wudki ¹³⁰ f 2.	f.	12
24. Flaszek wysokich Szlufowanych Szlufowanych af 1. gr 15	f.	36.
	Sumaf	48

*Mokein (...)**K. Netrebski (...)*

7 karta luzem, s. 1

Specyfikacya Ludzi wszystkich tak Cudzoziemcow Iako y Innych w Hucie krzystalowey Będących wypisana d. 12 January 1728 w Dzikowie

1. Bartel Dymarski Magister	z Czech
2. Daniel Dymarski Towarzysz	z Saxony
3. Hęka Tafelnik Magister	z Saxony
4. Pencil Rysownik Magister	z Śląska
5. Chrystyan Slifierz Magister	z Czech
6. Jozef Kuglarz Towarzysz	z Czech
7. Carol Mosięznik Cudzoziemiec	z Wiednia
8. Kazimierz Rysownik Dobry z Oleszyc	z Oleszyc
9. Kalinka Rysownik Dobry Towarzysz	z Sieniawy
10. Piotryk Rysownik Towarzysz	z Oleszyc
11. Czyzyk Rysownik Towarzysz	z Oleszyc
12. Maciek Slifierz Towarzysz	z Sieniawy
13. Jasiek Slifierz Towarzysz	z Sieniawy
14. Grzegorz Rysownik Towarzysz	z Oleszyc
15. Bartosz Rysownik Towarzysz	z Oleszyc
16. Pawel Polak ale nie Poddany Towarzysz	
17. Mikołay co tygle Robi y potaz do Materyi Niepoddany Uczniowie co Należą do Barwy	
18. Kruczek Dymarczyk	z Sieniawy
19. Olech Dymarczyk	z Sieniawy
20. Muse Dymarczyk	z Oleszyc
21. Iwanko Dymarczyk	z Oleszyc
22. Ignacy Tafelniczek	z Oleszyc
23. Stefanko Tafelniczek	z Oleszyc
24. Hędrych Rysowniczek	z Szląska N ^o . 12
25. Jędruch Rysowniczek	z Oleszyc
26. Romanko Rysowniczek	z Oleszyc

¹³⁰ Serdeczna wódka = kordjal, kordjak – lek. (remedium cordiacum) lek serdeczny, pobudzający, 2. przen. rzecz wzmacniająca, orzeźwiająca (*Słownik języka polskiego*, j.w., 1902, t. II, s. 474).

27. *Iwanko kuglarczyk* z Oleszyc
 28. *Jędruch Potaznik* z Oleszyc
 29. *Stecko Slifirczyk* z Oleszyc
Ludzi do Barwy należących 12.
 7 karta luzem, s. 2
 30. *Matwiy Slusarz Towarzysz* z Oleszyc
 31. *Jan Stolarz Towarzysz* z Oleszyc
 32. *Szalayski co Lustra Robi* z Oleszyc
 33. *Matyasz Magister od Matery*
Szkło ma wrękach y przedaie y
Piniądze do Siebie bierze za
kwitami Pisarzkiemi na Roz
chod wydaie dla Rzemiesnikow z Oleszyc
 34. *Pisarz Netrepski co wszystko*
tak dochod iako y Rozchod wreiestra
pisze Rzemiesnikom zamemi
assygnacyami po Uczynio
nym Rachunku kto co Zaro
bił wypłaca Rodem z Dzikowa
 35. *Piotr Szularz co wPiecu Pali* z Huty
 36. *Michał drugi Szularz Dzienny* z Huty
 37. *Jędruch Szularz Nocny* z Huty
 38. *Syn Woytow Rynko Szularz*
Nocny Rodem z Huty
Wszystkich Ludzi 38
Mokein (...)

8 karta luzem (1 s.)

Specyfikacya Materealow Roznych co Huta
krzyształowa potrzebuie z Gdanska naRok 1728

- Braunstenu¹³¹ kamieni¹³² pięć* N° 5
Lauru Alias Smoliu dobrego nie iak
przedtym co blady był kamieni N° 4
Smyrgłow dla Rysownikow kamieni N° 2
Salamoniaku¹³³ funtow N° 10

¹³¹ Braunsten, braunstein – nazwa handlowa nadtlenu manganu, wzoru MN O; (*Encyklopedia powszechna*, j.w., t. 4, 1860, s. 303); brausztyn, braunsztyn, braunsztajn – dwutlenek manganu, nadtlenu manganu, piroluzyt (B. Smoleńska, j.w., przypis 10, s. 144); braunsztyn – mydło szklane alias Magnesia – J. Torzewski, *Rozmowa o sztukach robienia szkła*, 1785, (w:) *Szkło i Ceramika*, 1996, R.47, nr 3, s. 30); służył do odbarwiania masy szklanej.

¹³² Wazył zazwyczaj 32 funty, w cetnar wchodziło 5 kamieni; w rejestrach froktarskich liczony był na 30 funtów (J. Burszta, j.w., s. 203, 211); w Gdańsku w okresie przedrozbiorowym stosowano także pruskie jednostki miary – 1 Stein (kamień ciężki) to 22 funty = 10,289 kg (I. Ichnatowicz, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, Warszawa 1971, t. 1, s. 52, 53).

¹³³ Salamoniak, salmijak – z łac. sal ammoniacum, sól amonijacka, jedna z najpospolitszych soli amonijakalnych, jest połączeniem metalu hypotetycznego ammonu z chlorem NH Cl, a zatem chlorem ammonu (*Encyklopedia powszechna*, j.w., t. 22, 1866, s. 845 – 846).

<i>Cyny Angielskiej Pulkamienia</i>	N ^o 1/2
<i>Srub Cynowych doflasz kwartowych</i> <i>y Pulkwartowych kamieni</i>	N ^o 2
<i>Korków mniejszych y Większych kop szesc</i> <i>Sedwasseru¹³⁴ funtow</i>	N ^o 10
<i>Mosiądzu do Lustruw grubego Taflowego</i> <i>Niepołerowanego kamieni</i>	N ^o 2
<i>Drotu Mosiężnego iak mały Palec</i> <i>dla Lustow Pulkamienia</i>	N ^o 1/2
<i>Pilników roznych większych y mniejszych</i> <i>Okrągłych y Pulokrągłych tuzinow</i>	N ^o 3
<i>Kiru Czerwonego do Puder wyklienienia</i> <i>Sztuk trzech</i> <i>Sneyd esen¹³⁵ w Żelaznym kramie do win</i> <i>towania Srob ieden</i> <i>Papieru białego Ryzow trzy</i> <i>Według tey Specyfikacyi zlecasię Panu Orszulskie</i> <i>mu zeby pominioney Specyfikacyi pokupił we</i> <i>Gdansku Materyały do Huty krzystalowey</i> <i>Datt w Ostrowie d 1 Martyj 1728</i> <i>Ręką Panską ta Specyfikacya podpisana d (...)</i>	

9 karta luzem, s. 1

Regestr szkła z Huty przewiezionego w Roku 1729 d. 28 Martyj Spisany
a drugi Kalinskiemu Burgrabiemu Dzikowskiemu oddany kturze szkło
zlozone iest w Dzikowie, w Lamusie

<i>1. Kielichow wielkich rzniętych y szlufowanych na ru</i> <i>zne blajery¹³⁶ z Szkla pieknego</i>	N ^o 80
<i>2. Kielichow Srednich rzniętych y szlufowanych takze</i> <i>z Skla pieknego</i>	N ^o 130
<i>3. Kielichow mniejszych ieszcze rzniętych y szlufo</i> <i>wanych z Szkla pieknego</i>	N ^o 62
<i>4. Kielichow prostych niezrniętych</i>	N ^o 12
<i>In Summa kielichow</i>	N ^o 284
<i>6. Szklenic Lamp wielkich pultoro kwartowych Kwarto</i> <i>wych rzniętych y szlufowanych z Szkla piekne</i> <i>go</i>	N ^o 70
<i>6. Szklanek mniejszych z Szkla pieknego rzniętych</i> <i>y szlufowanych</i>	N ^o 68

¹³⁴ Sedwaser = sztychwaser – stychwaser, szedwaser – serwaser (słowniki M. Arcta, j.w., s. 605); serwaser – czyli kwas azotny niedymiący (*Encyklopedyja powszechna*, j.w., t. 23, 1866, s. 334).

¹³⁵ Sneyd esen = sznajdeza, sznajdya, śrubownica – gwintownik, gwintownica – sztaba stalowa z otworami, wewnątrz których są nacięcia spiralne do robienia śrub z pręta przepuszczanego przez takie otwory (B. Smoleńska, j.w., przypis 58, s. 142).

¹³⁶ Blajer, blejer (niem.) – forma, modła, model, wzór, krój, manier (Słowniki M. Arcta, j.w., s. 19).

7. Szklanek szkła cienkiego bardzo y Lampek rysowanych małych y większych	N ^o 130	
8. Szklanek prostych nierzniętych małych ciężkich jest	N ^o 30	
	<i>In Summa szklanek</i>	298
	<i>sztuk</i>	582
9 karta luzem, s. 2		
	<i>Latus sztuk</i>	582
9. Kieliszkow cienkich bardzo	N ^o 15	
10. Kieliszkow rznętych w karpiove Łuske bardzo cien- kich y pięknych w Słome zawiianych	N ^o 226	
11. Kieliszkow cienkich szlufowanych Inszego ga- tunku nie zawiianych wSłome	N ^o 196	
	<i>In Summa Kieliszkow</i>	437
12. Ampulek	N ^o 132	
13. Flasz wielkich krzystalowych	N ^o 4	
14. Octowniczek wielkich okraglych rznętych	N ^o 2	
15. Karafinek nierzniętych	N ^o 6	
	<i>Summa sztuk</i>	1163
Lustrow wielkich całych	N ^o 4 /44?	– atrament wyblakły/
Puzdro proste Sosnowe z kielichami dwoma wielkimi		
Puzdro z garniturem szklanek y kieliszkow w karpiova łuskę rznętych z Herbem (Herbami?) Pans(kim)		
Drutow Pękow wielkich	N ^o 9	
Puł kopy mniejsze ołowia		

Bibl. Czartoryskich, rkps Ew. 405/1 – Adam Mikołaj Sieniawski. Dokumenty osobiste. Szkło na pogrzeb hetmana Adama Mikołaja Sieniawskiego, 1726 (karty nienumerowane).

Connotatia Puzdra Opisanego, Co bierze Jm pan Kapitan dla J, O, Jm Ci Dobrodziyki ze Szkle Szlufowanym y rysowanym d 24 July 1726to

2; Szklonek Ciężkich obrziananych ryso z Herba, f 5	f. 10
1; kielich Szlufowany Wkarpio łuskie z Her	f. 10
1; Szklonka kwatyrkowa rysowana z Herbe	f. 4
6; Flaszek Pułkwartowych Szlufowanych rysowanych z Herbami	po f. 5 f. 30
10; kieliszkow Ciężkich obrziananych Szlufowa rysowanych z Herbami	po f. 4 f. 40
Za puzdro Okowane kirem wykleione	f. 20
<i>Summa Fatit</i>	f. 114

Terminata iakie ma bydz Szkło przyslane z Huty Krzystalowoy do Brzeżan na Pogrzeb dana JP Nowosielskiemu w Jaworowie d 13 July 1726

<i>Kieliszkow rysowanych</i>	<i>kop. 4</i>
<i>kieliszkow gladkich</i>	<i>kop. 4</i>
<i>Szklanek y Szklenic</i>	<i>kop. 4</i>
<i>Kielichow wielkich roznych</i>	<i>kop. 1</i>

Z Prostey huty Szklanek y kieliszkow kop Sześć.

Item z Huty Krzyształowey

<i>Butel Kwartowych</i>	<i>kop. 2</i>	
<i>Polkwartowych</i>	<i>kop. 2</i>	
<i>kwaterkowych N° 30</i>		<i>1/2.</i>

*Connotatia Szkla krzyształowego roznego Gatunku Rysowanego y Gładkiego ktore
Się posyla do Brzeżan na Pogrzeb S. Pamienci JO Jmci Dobrodzieia d 17. July
1726to Anno*

	<i>Rysowa</i>	<i>Złote Grosze</i>
<i>kielich Wielki wkarpiową Luskie</i>		
<i>z Herbem JO JĘy Dobrodzieyk</i>	1	18
<i>kielich Angielski Szlufowany z Herbem teyze</i>	1	12
<i>kielichow Srednich Szlufowanych z Herbami teyze f. 12</i>	2	24
<i>kielich Sredni Szlufowany wkarpiową Luskę Skruz</i>	1	10
<i>kielich mniejszy Szlufowany w karpiową Luskę</i>	1	8
<i>kielichow Flotowych Szlufowanych</i>		
<i>wkarpiową Lus. z Her Teyz f.10</i>	2	20
<i>kielich Wielki Szlufowany z Całym Herbem J. Pani JO Jm Do</i>	1	24
<i>kielich Angielski Szlufowany rysowany z Herbem Teyz</i>	1	12
<i>kielich Mały Szlufowany z Herbem Całym Tegoz</i>	1	12
<i>kielich Sredni Szlufowany rysowany z Herbem Tegoz</i>	1	8
<i>kielich Mały rysowany z Herbem Tegoz</i>	1	6
<i>kielich Wielki Szlufowany z Herbem</i>		
<i>podwoynim JW JP W' Płoc¹³⁷</i>	1	20
<i>kielich Wielki w karpiową Luskę z Herbem podwoynym Tegoz</i>	1	15
<i>kielich Flotowy wkarpiową Luskę z Herbem Tegoz</i>	1	15
<i>kielich Sredni Szlufowany z Herbem Jedym tegoz</i>	1	10
<i>kielich Wielki Szlufowany ryso. z Herbem krolewskim</i>	1	15
<i>kielich Mniejszy wpaski rysowa. z Cyfrą krolewską</i>	1	10
<i>kielich Wielki wpaski z Herbem</i>		
<i>JW Jm Pana Rewuskie H.W.kro.</i>	1	18
<i>kielich Sredni Szlufowa z Herbem JW Jmci Pana M.W' koron</i>	1	12

¹³⁷ Porównując z dalej następującymi wykazami można uznać, iż w zapisie popełniony został błąd i chodzi o osobę wojewody połockiego Denhoffa, a nie płockiego, który nie uczestniczył w ceremonii pogrzebowej (w przeciwieństwie do tego pierwszego).

<i>kielich Mały wkarpiową Luskie z Herbem JW Jch Pano Potocki</i>	1	12		
<i>kielich Sredni Szlufowa. rysowa z Her JO Jmci Xięcia Wisznio.</i>	1	10		
<i>kielich Sredni Szlufowany rysowany JW Jmci Arcybis Lwo</i>	1	10		
<i>kielich Mały Szlufowany wpaski z Herbem Biskupa Warmi</i>	1	10		
<i>kielich Mały wkarpiową Luskę z Herbem Biskupa kaminsko</i>	1	10		
<i>kielich Wielki Szlufa. rysowany w Herbem</i>				
<i>JW Jm Xię Szufra Lwo</i>	1	10		
<i>kielich Sredni Szlufowa z Herbem JW Jm Pano Granowskich</i>	1	8		
<i>kielich Małych Szlufa z Herbem JO JEymci Dobrodzieyk f. 8</i>	2	16		
<i>kielichow Srednich Szlufa rysowanych Szkrucz</i>	f. 8	2	16	
<i>kielichow Mniejszych rysowanych Szkrucz</i>	f. 4	2	8	
<i>kieliskow Mniejszych rysowanych Szkrucz</i>	f. 3	6	18	
<i>kielichow Flotowych rysowanych wgrona</i>	f. 8	2	16	
<i>kielichow Mniejszych Flotowych rysowanych</i>	f. 6	2	12	
<i>kielichow Mniejszych Flotowych rysowanych</i>	f. 5	2	10	
<i>kielichow Mniejszych Flotowych rysowanych</i>	f. 3	2	6	
<i>kielichow Małych Flotowych rysowanych</i>	f. 2	2	4	
<i>kieliskow Stołowych rysowanych</i>	gr 13	220	95	10
<i>kubeczkow Małych rysowanych</i>	gr 6	30	6	
<i>1mu^m Latus</i>		546	10	

		Ryso	Gład f	Złote 546	Grosze 10
<i>Tran Latum Latus</i>					
<i>Butelow Pulgarcowych rysowanych Skruz</i>	f. 2, 15	12		30	
<i>Butelow Pulgarcowych Szlufowanych</i>					
<i>rysowa z Herba</i>	f 5	2		10	
<i>Butelow Pulgarcowych Szlufowanych Szkrucz</i>	f. 3	6		18	
<i>karafinek Okrągłych Szlufowane Szkrucz</i>	f. 3	8		24	
<i>karafinek Płaskich Szlufowanych wpaski</i>	f. 1,15	4		6	
<i>Szklanek kwatyrkowych rysowanych Szkrucz</i>	f. 1,15	12		18	
<i>Szklanek kwatyrkowych rysowanych Skruz</i>	f. 1	12		12	
<i>Szklanek kwatyrkowych Ciękich</i>					
<i>rysowanych wirzchu</i>	gr 20	12		8	
<i>Szklanek mnikwatyrkowych rysowanych</i>	gr 15		12	6	
<i>kieliskow Stołowych gładkich</i>	gr 10		240	80	
<i>Butelkow kwartowych Ciękich gładkich</i>	gr 10		120	40	
<i>Szklanek kwatyrkowych grubych gładkich</i>	gr 10		60	20	
<i>Szklonek mnikwatyrkowych gładkich</i>	gr 7 1/2		60	15	
<i>Butelkow kwatyrkowych Ciękich gładkich</i>	gr 5		60	10	
<i>Butelkow mni Pulkwartowych Ciękich gładkich</i>	gr 6		50	10	
<i>Butelkow mnikwartowych Ciękich gładkich</i>	gr 7 1/2		160	40	
<i>Butelow Pulgarcowych grubych gładkich</i>	f. 1 gr 8		40	50	20
<i>karafinek kwatyrkowych gładkich</i>	gr 10		30	10	
<i>Szklanek kwatyrkowych grubych rysowanych</i>	gr 20	12		8	
<i>karafinek kwatyrkowych Ciękich gładkich</i>	gr 10		30	10	

<i>Lampek Pułkwatyrkowych Ciękich gładkich</i>	gr 6	150	30	
<i>Tac Wielkich</i>	f. 5	24	120	
<i>Tac Mniejszych gładkich</i>	f. 3 gr 10	6	20	
<i>Tac Mniejszych gładkich</i>	f. 2 gr 15	48	120	
<i>Tac Mniejszych gładkich</i>	f. 1 gr 8	48	60	24
<i>Tac Mniejszych gładkich</i>	gr 25	48	40	
<i>Tacek Mniejszych gładkich</i>	gr 18 ½	60	37	15
<i>Tacek Mniejszych gładkich</i>	gr 15	60	30	
<i>Tacek Mniejszych gładkich</i>	gr 12 ½	60	25	
<i>Zielniczek Wielkich gładkich</i>	gr 18 ½	12	7	12
<i>Zielniczek Mniejszych nadenkach</i>	gr 12 ½	48	20	
<i>Zielniczek Mniejszych gładkich</i>	gr 6	48	9	18
<i>Czarek y Filizanek ruznych</i>	gr 10	72	24	
<i>Czarek mniejszych z uszkami gładkich</i>	gr 7 ½	72	17	
<i>Czareczek y Lampeczek mniejszych</i>	gr 6	72	14	12
<i>Czareczek y Lampeczek maleykich gładkich</i>	gr 5	120	20	
<i>Ampulek z Nuzkami nadenkach gładkich</i>	gr 6	50	10	
<i>Ampulek Małych gładkich</i>	gr 5	216	36	
	L		1608	24
			1613	6
		Rysow	Gla	Złote Grosze
	Tran Latum Latus		1613	6
<i>kielichow Srednich zwirzchami gładkich</i>	af. 1 gr 10	4	5	10
<i>kielichow Mniejszych zwirzchami gładkich</i>	f. 1	4	4	
<i>kielichow Mniejszych zwirzchami gładkich</i>	gr 25	2	1	20
<i>Solniczek białych gładkich</i>	gr 15	30	15	
<i>Filarzow Wielkich z Pustamentami</i>				
<i>granato y Gład</i>	f 1 gr 20	32	53	10
<i>Filarzow Mniejszych z Pustamentami</i>	f. 1 gr 8	8	10	4
<i>Filizanek Duzych Farforkowych gładkich</i>	gr 20	12	8	
<i>Filizanek mniejszych Farforkowych gładkich</i>	gr 10	12	4	
<i>Filizanek białych Duzych gładkich</i>	gr 15	12	6	
<i>Filizanek mniejszych gładkich</i>	gr 6	12	2	12
<i>Lampeczek Pułkwatyrkowych rysowanych</i>	gr 10	60	20	
<i>Octowniczek Okrągłych</i>				
<i>y Płaskich Ciękich rysowany</i>	gr 15	30	15	
<i>Essow Szklanych z Nuzkami</i>				
<i>Mosięznemi par 6</i>	f. 10		60	
	<i>Summa facit</i>	f	1818	2

Tę connotatią własną ręką podpisuję

Latum et supra

Mokein

Connotatia Szkla kruształowego, ktore Się oddało w brzeżanach napogr. S, P, J, O, Jm Dobrodzieia ruzne gatunki Szlifowaną rysowaną y Gl. d 6; Augusti 1726¹³⁸

¹³⁸ Ten spis został wykonany już po pogrzebie hetmana Sieniawskiego, który odbył się 29.07.1726.

		Ryso	Gład	Zło	Grosz
<i>Kielichow Flotowych Szlifo</i>					
<i>w kar lus z Herbe J.O Jm Do</i>	<i>f 10</i>	2		20	
<i>kielich Wielki Szlifo rysowany z Her Calym Pans</i>		1		24	
<i>kielich mały Szlifo wkar lus z Her Calym Pans</i>		1		12	
<i>kielich mały rysowany z Herbem Panskim</i>		1		8	
<i>kielich mały rysowany z Herbem Panskim</i>		1		6	
<i>kielich Sredni Szlifo w kar lus z Her J, W, J, P, W Polo</i>		1		15	
<i>kielich Sredni rysowany z Herbem Tegoz</i>		1		10	
<i>kielich Wielki rysowany z Herbem J, W, Jm P, Rewu</i>		1		18	
<i>kielich Sredni rysowany z Her. J, W, Jm P, M. W. kor</i>		1		12	
<i>kielich mniejszych rysowany z Her J, W, P, Potoc</i>		1		12	
<i>kielich Sredni rysowany z Her J, W, Jm P, Rybins</i>		1		10	
<i>kielich Wielki Szlifo w kar lus z Her Bisku kamie</i>		1		10	
<i>kielich Sredni rysowany z Her Ichmos panow Grano</i>		1		8	
<i>kielichow małych rysowa zHerbami,</i>					
<i>J, O, Jm Ci Dob</i>	<i>f. 8</i>	2		16	
<i>kielichow małych rysowanych zkrucz</i>	<i>f. 8</i>	2		16	
<i>kielichow mniejszych rysowanych zkrucz</i>	<i>f. 4</i>	2		8	
<i>kielichow mniejszych rysowanych zkrucz</i>	<i>f. 3</i>	3		9	
<i>kielichow Flotowych rysowanych zkrucz Sred</i>	<i>f. 6</i>	2		12	
<i>kielichow mniejszych Flotowych ryso</i>	<i>Skrucz f. 5</i>	2		10	
<i>kielichow mniejszych rysowanych Skruz</i>	<i>f. 3</i>	2		6	
<i>kielich mały rysowany Skruz Flotowy</i>		1		2	
<i>kielichow gładkich Srednych</i>	<i>f. 1 20</i>		2	! 2	! 20
<i>kieliszkow Stołowych rysowanych</i>	<i>gr 13</i>	142		61	! 6
<i>kieliszkow Stołowych gładkich</i>	<i>gr 10</i>		142	47	10
<i>Butelkow kwartowych Ciężkich gładkich</i>	<i>gr 10</i>		120	40	
<i>Szklonek kwatyrkowych grubych gładkich</i>	<i>gr 10</i>		34	! 11	
<i>Szklonek mnikwatyrkowych gładkich</i>	<i>gr 7 1/3 ! 1</i>		45	11	
<i>Butelkow pułkwatyrkowych gładkich</i>	<i>gr 5</i>		60	10	
<i>Butelkow kwatyrkowych gład</i>	<i>gr 6</i>		50	10	
<i>Butelkow pułkwatyrkowych gładkich</i>	<i>gr 7 1/2</i>		160	40	
<i>Butelow puł garcowych gładkich</i>	<i>f 1 gr 8</i>		40	50	20
<i>karafinek Ciężkich gładkich</i>	<i>gr 10</i>		10	3	10
<i>Szklonek kwatyrkowych rysowanych</i>	<i>f. 1 gr 15</i>	12		18	
<i>Szklonek kwatyrkowych Ciężkich rysowa</i>	<i>f. 1</i>	12		12	
<i>Szklonek kwatyrkowych Ciężkich rysowanych</i>	<i>gr 20</i>	12		8	
<i>Szklonek kwatyrkowych Ciężkich rysowanych</i>	<i>gr 15</i>	12		6	
<i>1 mu^m Latus</i>	<i>f</i>			575	: 6
		Ryso	Gład	Zło	Grosze
<i>Szklonek kwatyrkowych rysowanych grubych</i>	<i>gr 20</i>	12		8	
<i>Lamppek puł kwatyrkowych rysowanych</i>	<i>gr 10</i>	60		20	
<i>Lamppek pułkwatyrkowych gładkich</i>	<i>gr 6</i>		37	7	12
<i>Tac wielkich gładkich</i>	<i>f. 5</i>		4	20	
<i>Tac mniejszych</i>	<i>f. 2 15</i>		26	65	

<i>Tac mniejszych</i>	<i>f. 1, 8</i>		33	41	24
<i>Tac mniejszych</i>	<i>gr 25</i>		48	40	
<i>Tac mniejszych</i>	<i>gr 18 1/2 [?]</i>		60	37	15
<i>Tacek mniejszych</i>	<i>gr 15</i>		60	30	
<i>Tacek mniejszych</i>	<i>gr 12 1/2</i>		60	25	
<i>Zielniczek Srednych</i>	<i>gr 12 1/2</i>		22	9	5
<i>Zielniczek mniejszych</i>	<i>gr 6</i>		31	6	6
<i>Czarek y Filizanek</i>	<i>gr 10</i>		12	4	
<i>Czarek mniejszych</i>	<i>gr 7 1/2</i>		72	18	
<i>Czarek mniejszych</i>	<i>gr 6</i>		32	6	12
<i>Czareczek malekych</i>	<i>gr 5</i>		74	12	10
<i>Butelow puł garcowych rysowanych</i>	<i>f. 2 gr 15</i>	12		30	
<i>kubeczkow rysowanych</i>	<i>gr 6</i>	30		6	
<i>Butelow pułgararcowych Szluso zHerba</i>	<i>f 5</i>	2		10	
<i>Butelow pułgarcowych Szlufowanych</i>	<i>f. 3</i>	6		18	
<i>karafinek Szlifowanych okrągłych</i>	<i>f. 3</i>	5		15	
<i>karafinek płaskich Szlufowanych</i>	<i>f. 1, 15</i>	3		4	15
<i>kielichow małych ryso z Her J, O, JmCi dobro</i>	<i>f. 12</i>	2		24	
<i>kielich Szlufowany w karpiove Łuskie zkruz</i>		1		10	
<i>kielich mniejszy Szluso w kar Łuskie zkruz</i>		1		8	
<i>Solniczek gładkich grubych</i>	<i>gr 15</i>		2	1	
<i>Octowniczek Ciężkich rysowanych</i>	<i>gr 15</i>	17		7	15
<i>Filarzow Wielkich Spustamentami</i>	<i>f. 1 gr 20</i>		10	16	20
<i>Filarzow Mniejszych Spustamentami</i>	<i>f. 1 gr 8</i>		8	10	4
<i>Filizanek Farfurowych duzych</i>	<i>gr 20</i>		12	8	
<i>Filizanek Farfurkowych mniejszych</i>	<i>gr 10</i>		12	4	
<i>Filizanek białych krzisztalo, do konfitur</i>	<i>gr 15</i>		12	6	
<i>Czareczek małych gładkich</i>	<i>gr 6</i>		12	2	12
<i>Ampulek zrukami</i>	<i>gr 6</i>		150	30	
<i>Ampulek malekych gładkich</i>	<i>gr 5</i>		18	30	
	<i>Summa facit f</i>			591	25

Ryso Gład Złote Gro

Connotatia Puzder Opisanych wziętych dobrzezan
Imo Puzdro dla JO JEymci Dobrodzieyki

<i>Szklanek Ciężkich rysowanych z Herbami</i>	<i>pof 5</i>	2		10
<i>kielich Szlufowany wkarpiową Łuskię zHerbem</i>		1		10
<i>Szklanek kwaterkowych rysowanych zHerbami</i>	<i>f 4</i>	3		12
<i>Flaszek pułkwartowych Szlufowanych zHerbami</i>	<i>f. 5</i>	6		30
<i>Kieliszkow Ciężkich obrzynanych</i>				
<i>rysowanych zHerbami</i>	<i>f. 4</i>	10		40
<i>Zapuzdro Okowane kirem wykleione Stolarskie</i>				20

Puzdro Drugie zeszkłem dla Ich mosciow Panow Winiauskich

Lampa kwartowa Szlufowana rysowana zHerbem		1	8
Szklanek kwaterkowych rysowanych	f. 2	8	16
Szklanek pulkwaterkowych			
Szlufowanych rysowanych	f. 1	12	12
Szklanek pul kwaterkowych granatowych			
Szlufowanych	f. 1, 15	4	6
Zapuzdro Okowane kirem wykleione bez okowu			8
	Summafacit		170

Conotatia Szkla ... [różnego?] Gatunku Szlufowanego ... [rysowanego?]
y gładkiego ktore Się posyla do hrzeżan Na po grzib S, Pamięci
J O Jm Dobrodzieia d 17 July 1726to Anno

		Rysowa	Zła	Gro
Kielicho' Wielkich Szlufa z Herbemi J.O. JmCi Dobrodziyki		2	24	
kielich Sredny Szlufowany W karpiove luskie z He		1	10	
kielichow Flotowych Szlufowa wkarpio lus' zHer' f. 10		2	20	
kielich Wielki Szlufowany z Calym Herbe' S.P, Jm Do		1	24	
kielich mały Szlufowa z Herbem Calym tegoż		1	12	
kielich mały Szlufa z Herbem Tegoz Jm		1	6	
kielich Wielki Szlufa w karpio luskie z Her podwuy		1	15	
kielich Sredny Szlufowa z Her Jednym tegoz		1	10	
kielich Wielki wpaski z Her J, W, Jm Pana Rewuc H. W. koro		1	18	
kielich Sredny Szlufa ryso z Her J. W. Jm Pana M. Ko		1	12	
kielich mały Szlufa w karpio luskie z Her J. W. Potoc.		1	12	
kielich mały Szlufa w paski z Herbem Biskupa War		1	10	
kielich mały Szlufa w karpio luskie z Her Bisku kami		1	10	
kielich Sredny Szlufa z Her J, W, Jm Panow Grano		1	8	
kielichow małych Szlufa ryso zHer. J, O JmCi Dobr.		2	16	
kielichow małych rysowanych z kruz	f. 3	3	9	
kielichow Srednych Flotowych rysowa	f. 6	2	12	
kielichow mniejszych Rysowanych zkruz	f. 5	2	10	
kielicho mniejszych Flotowy rysowanych	f. 3	2	6	
kieliszek Flotowy rysowany		1	2	
kieliszkow Stolowych rysowanych	gr 13	142	61	16
kubeczkow małych rysowanych do wudki	gr 6	24	4	24
J, Tem karafinek Szlufowanych	f. 3	5	15	
karafinek Szlufowanych	f. 1, 15	3	4	15
Szklonic kwartowych rysowanych z kruz	f. 1, 15	12	18	
Szklonek kwatirkowych rysowanych	f. 1	12	12	
Szklonek kwatyrkowych rysowanych	gr 20	12	8	
Szklonek mnikwatyrykowych rysowanych	gr 15	12	6	
kieliszkow Stolowych gładkich	gr 10	142	47	10
Szklonek kwatyrkowych grubych gład	gr 10	34	11	10
Szklonek mnikwatyryko gładkich	gr 7 ½	45	11	7 ½
Szklonek kwatyrkowych grubych rysowanych	gr 20	12	8	
karafinek dowody gładkich	gr 10	50	16	20

<i>Lampecze pułkwatyrkowych gładkich</i>	gr 6	37	7	12
<i>Lampeczek pułkwatyrko rysowanych</i>	gr 10	48	16	
<i>karafinek płaskich rysowanych</i>	gr 15	17	8	15
			502	9 1/2

... /nagłówek nieczytelny/

		Gład	Złote	Gro
<i>Tac Wielkich gładkich po</i>	f. 5	4	20	
<i>Tac mniejszych po</i>	f. 2, 15	26	65	
<i>Tac mniejszych po</i>	f. 1, 8	33	41	24
<i>Tac mniejszych</i>	gr 25	48	40	
<i>Tacek mniejszych</i>	gr 18 1/2	60	37	
<i>Tacek mniejszych</i>	gr 15	60	30	
<i>Tacek mniejszych</i>	gr 12 1/2	60	25	
<i>Zielniczek małych z Uszkami</i>	gr 12 1/2	22	9	5
<i>Zielniczek małych z Uszkami</i>	gr 6	31	6	6
<i>Filizaney czareczek z Uszkami</i>	gr 10	10	3	10
<i>Czareczek z Uszkami</i>	gr 7 1/2	72	18	
<i>Czareczek małych</i>	gr 6	32	6	12
<i>Czareczek malekich</i>	gr 5	74	12	10
<i>Filarzow Wielkich</i>	f. 1 20	10	16	20
<i>Filarzow mniejszych</i>	f. 1 8	8	10	11
<i>Filizanek dużych Farfurkowych</i>	gr 20	12	8	
<i>Filizanek mniejszych gładkich</i>	gr 10	12	4	
<i>Fizanek białych gład</i>	gr 15	12	6	
<i>Filizanek małych gład</i>	gr 6	12	2	12
<i>Ampulek z Rurkami na denkach</i>	gr 6	50	10	
<i>Ampulek malekich gładkich</i>	gr 5	216	36	
<i>Item Do Piwnicy oddało Sie</i>				
<i>Butelow Pulgarcowych rysowany z kruz</i>		12	30	
<i>Butelow pulgarcowych Szluso ryso zHer</i>	f. 5	2	10	
<i>Butelow pulgarcowy Szluso z kruz</i>	f. 3	6	18	
<i>Butelow pulgarcowych gładkich</i>	f. 1, 8	40	50	20
<i>Butelkow kwartowych gładkich Cię</i>	gr 10	120	40	
<i>Butelkow mnikwartowych Cięki gładki</i>	gr 7 1/2	160	40	
<i>Butelkow mnipulkwartowych gład</i>	gr 6	50	10	
<i>Butelkow kwatyrkowych gładkich</i>	gr 5	60	10	
<i>kielichow Srednych gładkich</i>	f. 1, 10	2	2	20
<i>Solniczek grubych białych</i>	gr 15	2	1	
<i>kielichow Srednych rysowanych z kruz</i>	f. 4	2	8	
			627	19
			502	9 1/2
<i>Summa Facit</i>			1129	28 1/2

DOCUMENTS FROM 1717 TILL 1729 CONCERNING A HISTORY OF MANUFACTURES OWNED BY THE SIENIAWSKI FAMILY IN VICINITY OF LUBACZÓW (PART ONE AND APPENDIX)

This publication aims at filling a gap in our knowledge, concerning 18th c. production of artistic glass in Poland, only on rare occasions supported with published archive materials, forming a solid base for further interpretations. Thus, the main reason, which urged me to write this text, was an intention to bring to light this direct source, which hasn't been known, so far, in extended form, as it was recently found among other hand-written documents of the Princes Czartoryski's Library in Cracow (Biblioteka XX Czartoryskich w Krakowie, nr rkps Ew. 159/2 'Klucz oleszycki. Huta kryształów: rejestry i wykazy pieniężne oraz wyrobów. 1718 – 1729' – 'Oleszyce Estate. Crystal Glass Manufacture: Registers of Finances and Products. 1718 – 1729'). It has been linked to the earliest phase of activity of a glass manufacture in Lubaczów Starosty (southeastern part of today's Poland) – the first manufacture in our country producing luxurious artistic glass, owned and run by an aristocrat. By the very nature of the text, its value for those who cannot read and understand Polish, will be scarce. A commentary which has been accompanying archival annex, is meant to interpret at least some of the problems, which can be detected in this

source (and in other small blocks of information spotted during research-work in the same Czartoryski's archive). There are plans to include in the next issue of the „Studia Wilanowskie”, a second part of the text, which would also deal with another glass manufacture, established in the same locality, i.e. in a vicinity of Płazów – which specialised in making 'simple', or utilitarian glass – and thus, add to the present annex some selected, hand-written passages of importance.

A crystal glass manufacture in question was established by the great hetman of the crown, Adam Mikołaj Sieniawski (c. 1666-1726), who followed the best patterns of European enterprises of the time. The organisational jobs and running of the manufacture Sieniawski handed to Mr. Franciszek Konstanty Fremel, well known specialist brought from Saxony, who some years before successfully created a crystal-glass manufacture in Bielany, near Warsaw, owned by the king Augustus II. A village named Hucisko Stare was chosen for a site of the future manufacture, as there existed in the past another establishment of the kind. One can find in a literature specialising on glass, various inaccurate attempts concerning this localisation, identifying it with still

existing settlement Huta Kryształowa along the Smolinka River, near Horyniec. The documents of the archive allow us more precision – now we know that the manufacture was moved to Huta Kryształowa only later, while initially it was located in another settlement – Stara Huta – slightly farther to the North, in direct vicinity of springs of the Tanew River nearby Narol.

A complex preparatory works lasted until 1717, followed by the period of test production of the glass. On August the 21st, 1718 the manufacture initiated its regular activity partially based on local resources and labour force recruited of the magnate's subjects. Soon, around the manufacture emerged a whole settlement with newly built or rebuilt houses for craftsmen and the edifices of an inn, brewery and orthodox church. Written sources allow us to identify those places, from which handy craftsmen – who could guarantee a high level of final products – were brought (glassblowers, stoners and engravers from Bohemia, Saxony, Silesia and bronze modeller from Vienna).

Their duty was also to train a group of local specialists. The same sources enable us to reconstruct an organisational system of the manufacture, and to observe changes within the staff, their wages, as well as quantity and assortment of production covering: vessels, pharmacological glass, sheet glass, chande-

liers and candelabras. The chemicals mentioned in those documents (which were imported from Gdańsk and other centres) stand for yet another proof that the manufacture was aiming at the highest quality crystal glass objects, and show that sporadically the glass could have been coloured (opalized white, dark blue and experiments with ruby glass). As the archival materials also mention coats of arms, which adorned glass products, one can identify a certain groups of customers, for whom production was made (and this in return can be of some help in ascribing to Sieniawski's manufacture certain objects decorated with those motives, kept nowadays in various collections). Due to existence of those documentary materials we can learn about ways of distribution of goods and about places selling glass products, and calculate proportions between number of objects made for sale and those, which were intended for the exclusive use of the Sieniawski's family – thus, working out economic principles of the whole venture. Those archives along with the highest quality products, preserved in the collections of various museums (among them the Wilanów one) also certify that the highest activity of the manufacture coincided with the life-span of Adam Mikołaj Sieniawski and his wife, a period closed in 1729.